

Začasno na tujem
stran 19 do 26

2 | rodna gruda

februar 1971

revija za Slovence po svetu



Slovenija



Tudi Slovence po svetu naj vsaj s posnetkom Prešernovega spomenika v Ljubljani spomnimo, da je na dan smrti dr. Franceta Prešerna, 8. februarja, slovenski kulturni praznik.

rodna gruda 2

IZ VSEBINE

Po novoletnih pogovorih

Iz vaših pisem

Na kratko

Krečičeva zapuščina v Ajdovščini

Pipa miru v muzeju

Boro Borovič: Murska Sobota — mesto napredka

dr. Janko Jeri: Problemi Slovencev na Koroškem

Vlado Jarc: Kaj je federacija?

Renesansa železnic

Ina Slokan: Adlešički kume

Ivan Virnik: Fricov konjiček in pol

Filatelija

Vaš kotiček

I. English Section

Partie française

Página en español

II. Začasno na tujem

Letni davčni obračun v ZR Nemčiji (kako pravilno izpolnjujemo obrazce)

Naši po svetu

Vprašanja odgovori

Izseljenska srečanja

Naši pomenki

Azra Kristančič: Otroci nočejo biti sami

Božo Račič vam predlaga

Kulturni razgledi

Slovenska avnojska nagradjenca za leto 1970

Staneta Severja ni več

Jože Pogačnik: Zgleden učbenik slovenščine (Slovene by Direct Method)

France Novak: Stilne razlike v besednem zakladu knjižnega jezika

Frank Česen: Prijetni spomini na sejme v Dobu

Otroci berite

Za razvedrilo

izdaja Slovenska izseljenska matica

leto osemnajsto

urejajo Božo Kovač (glavni urednik)
Jože Prešeren (odgovorni urednik)
Ina Slokan (urednica)

uredniški odbor Tone Gošnik, Mile Klopčič,
Stane Lenardič, Ernest Petrin,
Zdenko Roter, Aca Stanovnik,
Franc Šebjanič, Franc Setinc

prevajalci Milena Milojevič (za angleščino),
Viktor Jesenik (za francoščino),
Albert Gregorič (za španščino)

uredništvo Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102

uprava Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234

naročnina letna naročnina za posamezne države
znaša: Anglija 1,50 Lstg, Avstrija
80,00 Schl, Belgija 150,00 Bfr, Danska
21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm,
Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr,
Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit,
Jugoslavija 37,50 din, Nemčija 12,00 DM,
Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr,
Švica 13,00 Sfr, ZDA, Kanada in vse
ostale prekmorske države 5 US dolarjev

vplačila za dinarska vplačila: 501-8-51
za devize: 501-620-2-32002-10-3796
JUGOBANKA LJUBLJANA
ali po mednarodni poštni nakaznici

izhaja mesečno — v poletnem času izideta dve
številki skupno

rokopisi rokopisov uredništvo ne vrača

Dragi bralci!

Tisoči Slovencev po svetu se vsak mesec razveselijo

Rodne grude,

tisoči z zanimanjem prebirajo naš vsakoletni zbornik

Slovenski izseljenski koledar

Publikaciji sta najboljši prijateljici in svetovalki naših ljudi na tujem, zato, dragi bralci, postanite reden naročnik naše revije in našega koledarja!

Spomnite se tudi svojih prijateljev in znancev, ki si v tujini želijo novic iz rojstnega kraja ali pa jih zanimajo razni predpisi in zakoni v zvezi z zaposlitvijo in priporočite jim naš tisk!

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II.

Jugoslavija

Naročam

revijo RODNA GRUDA od dalje

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR za leto

Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....
.....

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Podpis:

.....

S

Uprava

zavarovalnice SAVA

POSLOVNA ENOTA KRANJ

Kranj, Oldhamska 2

želi vsem našim rojakom po svetu mnogo sreče, zdravja in uspehov v letošnjem letu.

Obenem vam priporočamo, da se tudi v prihodnje poslužite naših ugodnih zavarovanj, tako osebnih, kakor premoženjskih.

Na voljo smo vam za vse informacije in usluge.

Uprava in kolektiv

ZAVAROVALNICE »SAVA«

P. E. KRANJ



DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM

ilustrirano
revijo

TOVARIŠ

Ime:

Ulica:

Mesto:

Država:

»TOVARIŠ«

LJUBLJANA

Tomšičeva 3

JUGOSLAVIJA

Letna naročnina je 14,5 USA dolarjev, trimesečna 3,6 USA dolarjev, plačljivo vnaprej na Ljubljansko banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000 -160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

.....

Čitljivo izpolni in odpošlji v pismu!



Po novoletnih pogovorih

Marsikateremu Slovcu, ki stalno ali začasno živi na tujem, bodo letošnji novoletni prazniki ostali še dolgo v spominu. Ne samo zavoljo veselih doživetij, temveč predvsem, ker je v teh dneh spet obiskal domače kraje. In teh ni bilo malo. Železničarji, cariniki, letalski prevozniki in drugi so komaj zmagovali delo. Vse kaže, da bodo tudi slovenski zimski turizem držali »pokonci« naša rojaki. Iz zahodnoevropskih dežel je med zadnjimi novoletnimi prazniki dopotovalo na nekajdnevni oddih v Jugoslavijo kakih tristo tisoč rojakov, nekaj skupin pa je prispelo tudi iz prekmorskih dežel. Večina je doma ostala le nekaj dni, nekateri pa celo dva tedna.

V skoraj vseh slovenskih občinah so v času novoletnih praznikov pripravili sestanke z delavci, ki so bili na obisku v domačih krajih. Ponekod so jih pripravili občinski sindikalni sveti, ponekod podružnice Slovenske izseljenske matice, k sodelovanju pa so povsod povabili vrsto predstavnikov družbenih organizacij, ustanov in podjetij. Udeleženci sestankov, večinoma naši ljudje, zaposleni v ZR Nemčiji in Avstriji, so se lahko seznanili s prizadevanji pristojnih domačih služb, da bi zaposlovanje v tujini steklo v normalnih mejah in da bi tako potekalo tudi vračanje. V Sloveniji bomo že letos potrebovali precejšnje število naših delavcev, ki so zdaj zaposleni v tujini, še več pa v prihodnjih letih. Prav na teh sestankih pa je bila tudi priložnost, da svoje mnenje o vračanju povedo tudi delavci sami, saj bo šele potem, ko bo proučila njihovo mnenje, Slovenija nanje z gotovostjo računala.

Brez dvoma se namerava vrniti v domovino večina naših delavcev in strokovnjakov, ki so zdaj zaposleni na tujem. To je bilo na teh sestankih očitno, vsakdo pa se je izogibal od-

govoru — kdaj, saj to ni odvisno samo od njih samih. Resnica pa je, da bi v domovini s primernimi predpisi vračanje delavcev iz tujine lahko v marsičem pospešili. Naj naštejemo samo nekaj vprašanj, ki teže prav tiste rojake, ki se nameravajo vrniti že v kratkem:

- carinski predpisi, ki bi morali biti bolj širokogrudni do vračajočih se delavcev,
- zaposlitev ob ustreznih pogojih: primerni osebni dohodki, stanovanje in drugo,
- priznavanje kvalifikacij, pridobljenih v tujini,
- ustrežnejši predpisi glede odpiranja novih obrti.

Posameznih drugih vprašanj bi bilo verjetno prav toliko, kolikor je ljudi. In vsakega vprašanja se bo treba lotiti posebej, ko bo prišel za to čas. In ta čas že prihaja. Izdelanih je tudi že nekaj predlogov, kako bi spremenili predpise v prid našim delavcem na tujem.

Prav je, da si ogledamo, kako podobne probleme urejajo druge države, ne moremo pa jih v vsem posnemati. Carina je stvar vsake posamezne države in brez dvoma ima tudi carinska politika v Jugoslaviji svoj prav. Zato se ne moremo strinjati z rojakom, ki je odločno zatrjeval: »Če mi ne dovolijo pripeljati avtomobila brez carine, se še zlepa ne bom vrnil!« Prav gotovo se vsi zainteresirani v Jugoslaviji zavzemajo za določene carinske olajšave, tudi za zmanjšanje carinskih dajatev pri uvozu avtomobilov, menimo pa, da je bolj potrebno zmanjšati ali celo odpraviti carine za delovne stroje, opremo za obrt, ki bi jo delavec po vrnitvi v domovino nadaljeval ali na novo odprl, ter za stroje, ki jih v Jugoslaviji sploh ne izdelujemo.

Uredništvo

Iz vaših pisem

Še pridemo

Oprostite, da se tako pozno oglašam. Lani sem vodil skupino 62 rojakov iz Holandije, ki so preživel pri vas prav lepe in prijetne počitnice. Bili so zelo zadovoljni in delajo že načrte za prihodnje leto, ko nameravajo spet priti na obisk v lepo rodno Slovenijo. Vožnjo tja in nazaj smo imeli prijetno, tudi na mejah nikjer nismo imeli nobenih težav in sitnosti, kar je bilo vsekakor v veliko zadovoljstvo. Iskrena hvala Matici za posredovanje, da ste poskrbeli za vagon, v katerega smo se lahko že prej udobno namestili.

**Franc Gril,
Heerlerheide**

Kaj iz okolice Rogaševac

Kadar prejmem »Rodno grudo« sem zelo vesela. Saj sem tako daleč v tujini in si rada ogledam in preberem kaj od doma. Zelo vesela bi bila, če bi v »Rodni grudi« objavili kaj iz Prekmurja. Kakšne prekmurske vasi, predvsem iz okolice Rogaševac, kjer sem doma.

**Angelca Kisilak,
Tillsonburg, On. Kanada**

Pozdravi iz Avstralije

Kot naročnik Rodne grude se vam oglašam iz Avstralije ter vas v uredništvu vse prav lepo pozdravljam. Moram priznati, da sem z revijo več kot zadovoljen, saj prinaša toliko zanimivega branja in lepih slik iz moje rojstne domovine. Sem eden mlajših izseljencev, pa so spomini na dom še sveži. Ker sem se preselil v Sydney, vas prosim, da mi odslej revijo pošiljate na moj novi naslov. Do zdaj sem redno prejemal vsako številko in upam, da bo tako tudi v prihodnje.

Prisrčne pozdrave vam in vsem Slovincem doma in po svetu!

**Martin Belc,
Sydney, Avstralija**

The best wishes

It is a pleasure and a privilege for us here in America, to have a publication such as Rodna gruda, as an outlet for some of the happenings in our community. Thank you so very much. Our best wishes for many more years of continued good fortune.

**Rose Fabec,
Pittsburgh, Pa.**

Slovenski fiziki v Vancouvru

Sem predstavnik mlade generacije slovenskih izobražencev, ki odhaja v tujino študirati ali delati. V Ljubljani sem doštudiral fiziko. Jeseni leta 1968 sem prišel v Vancouver, kjer študiram za doktorat iz fizike. Trenutno smo na tej univerzi štirje ljubljanski fiziki.

Doslej Rodne grude nisem imel naročene, zato ne poznam njene vsebine in stila. Naročil sem jo ob prihodu Slakov. Komaj čakam prvo številko. Napisal bi tudi kak sestavek o naših vtisih iz tujine.

**Vinko Potočnik
The University of BC, Vancouver, Kanada**

Pomembne stvari za Slovence na tujem

Prosim, pošiljajte revijo tudi na moj naslov. Doslej sva jo skupaj brala s kolegom Stanikom Ermanom, zdaj pa sva se dogovorila, da jo bova naročila vsak posebej. Rodna gruda mi je zelo všeč in tudi kolegu. Rada jo bereva, saj so v njej res pomembne stvari za nas Slovence na tujem.

**Jože Bajec
Köln, Nemčija**

V Ameriki sem 59 let

Hvala, da ste nam poslali skupino Lojzeta Slaka, saj tako lepega petja in godbe že dolgo nisem slišala. Imam tri Slakove plošče. Naročam se na Rodno grudo in pošiljam po nakaznici 5 dolarjev. V Ameriki sem že 59 let. Leta 1910 sem služila v Ljubljani pri bančnem uradniku Francu Laušu. Zelo daleč je zdaj vse to. Moj sin je bil letos na obisku v Evropi in sem mu naročila, da naj gre tudi v Ljubljano pogledat. Rojen je bil seveda v Ameriki, govori slovensko, pisati in brati pa ne zna. Zaposlen je pri Ford Company, ki je njemu in njegovi ženi plačala vozovnici za obisk Evrope. Žal sta bila v Ljubljani na praznik, ko je vse zaprto. Tako tudi na Matico ni šel. Jaz bi zelo rada še prišla, a sem v letih in slabega zdravja.

**Mrs. Matt Lukežičeva
Florence, Colorado**

Kaj iz Šempasa

Lep pozdrav! Napišite v vaši reviji še kdaj kaj iz mojega rojstnega kraja in objavite sliko — Šempasa na Primorskem. Rodno grudo radi beremo, saj nas spodbuja, da ne pozabimo ljube slovenščine.

**Tone Kolenc
z družino iz Avstralije**

Rodno grudo bom pokazal znancem

Prejel sem dva izvoda Rodne grude na ogled in se vam zahvaljujem, saj je vsebina zares bogata. Rodno grudo bom naročil ob

Novem letu. Zglasil se bom osebno in poravnal naročnino. Poslane izvode revije bom pokazal znancem, da jih spodbudim, da se še oni naroče na to lepo in vsebinsko bogato revijo iz domovine. Prisrčno vas pozdravljam.

**Rudi Leskovšek
Berlin, Nemčija**

Prvikrat se oglašam

Vse skupaj vas lepo pozdravljam. Občudujem vaše uspehe, o katerih berem v vaši in naši Rodni grudi. Iz srca se zahvaljujem za vaše delo, ki ste ga imeli letos. Upam, da boste z istim elanom nadaljevali v prihodnje. Prilagam vam tudi naročilnico za Slovenski izseljenski koledar. Denar vam bom nakazal po pošti. Vsem skupaj želim vesele božične praznike in srečno, uspehov polno novo leto 1971. Vaš zvesti bralec

**Slavko Perko
Wasseraffingen, Nemčija**

Rodna gruda pri prijatelju

Nedavno sem obiskal prijatelja in tam srečal vašo Rodno grudo. Prebral sem jo s precejšnjim zanimanjem. Zelo bi bil vesel in zadovoljen, če bi tudi jaz lahko postal naročnik tega lepega domačega berila. Že naprej se vam zahvaljujem.

**Ivan Hacc,
Melbourne, Avstralija**

Še koledar

Naročnino za Rodno grudo vam bom poravnal osebno še pred novoletnimi prazniki. Revija Rodna gruda mi je zelo všeč in bom še nadalje ostal vaš zvesti naročnik. Prosim, da mi pošljete še Slovenski izseljenski koledar za leto 1971. Lep pozdrav iz Nemčije.

**Lojze Maček
Herzbrock, Nemčija**

Sem prava Gorenjka

Spoštovano uredništvo, najlepša hvala za poslane izvode revije Rodna gruda, ki so me zares razveselile in obenem presenetile. Že več kot deset let ne živim več v Sloveniji, zato je bilo moje presenečenje tem večje. Veselilo bi me, če bi se tukaj v Stockholmu ustanovili slovenski klub ali nekaj temu sličnega, ne vem pa, če je tukaj toliko Slovencev. Jaz osebno poznam le eno Slovenko. Torej revija Rodna gruda mi ugaja in se z januarjem 1971 nanjo naročam. Veselilo bi me, če bi v kateri številki lahko slišala kaj več o prelepi Gorenjski, saj sem prava Gorenjka, doma z Jesenic. Švedska me kot dežela zelo spominja na našo lepo Slovenijo. Le eno je gotovo, domače sonce greje topleje. Kot vaša bodoča bralka se vam še enkrat zahvaljujem za poslani reviji. Želim vam velik uspeha pri nadaljnjem delu.

**Ela Črv
Stockholm, Švedska**

Na kratko

Praznični obiski

Med preteklimi božičnimi in novoletnimi prazniki so imeli vsi obmejni prehodi, posebno na meji z Avstrijo, izredno veliko dela. V Jugoslavijo je takrat dopotovalo z vlaki, osebnimi avtomobili, avtobusi ali letali okrog 300.000 naših ljudi, ki so zaposleni v zahodni Evropi. Promet je ves čas potekal brez večjih zastojev. V posameznih krajih je bilo več sestankov z delavci, ki so zaposleni v tujini, nekatera podjetja pa so njihove obiske izkoristila za to, da so jih seznanila s prostimi delovnimi mesti doma.

Kulturni sporazum s Švedsko

V decembru je bil v Stockholmu podpisan sporazum o kulturnem sodelovanju med Jugoslavijo in Švedsko. Med drugim je v njem rečeno, naj bi obe državi poglobili sodelovanje v kulturi, umetnosti, znanosti in izobraževanju. Izdajali naj bi tudi književna dela obeh držav, izmenjavali razstave, filme, štipendiste in poglobili sodelovanje med univerzitetnimi, znanstvenimi in podobnimi ustanovami.

Protifašistične demonstracije

Po neofašističnih provokacijah v Trstu in izjavah odgovornih italijanskih politikov, zaradi česar je prišlo do odložitve napovedanega Titovega obiska v Italiji, so bila v Trstu tudi mirna protifašistična zborovanja, ki so parole neofašistov označila kot šovinistične in preživele. Podobne protestne demonstracije je pripravila tudi slovenska mladina v Ljubljani in v nekaterih drugih mestih.

Schröder v Jugoslaviji

Decembra je bil na uradnem obisku v Jugoslaviji predsednik zunanje-političnega odbora Bundestaga ZR Nemčije dr. Gerhard Schröder. Z jugoslovanskimi predstavniki se je pogovarjal o odnosih med obema državama ter o evropskem sodelovanju, varnosti in položaju ZR Nemčije v sedanjih evropskih političnih gibanjih.



Prvi bolniki se selijo v prostore nove ljubljanske bolnišnice

Preselitev v novi klinični center

Konec decembra so se preselili prvi bolniki v novi klinični center ljubljanskih bolnišnic. Zdaj je v novih prostorih oddelek za opekline in plastično kirurgijo, v kratkem pa se tja preseli še oddelek za poškodbe in nevrološki oddelek. V teku letošnjega leta bodo usposobili za delo skoraj celotno zgradbo. Ko bo center popolnoma dograjen, bodo za delo potrebovali še okrog 1.000 ljudi, od specializiranih zdravnikov do tehničnega osebja, ki bo sposobno upravljati z modernimi napravami (bolnike v sobah bodo kontrolirali z monitorji).

Klinični center je danes gotovo najmodernejša ustanova te vrste v Jugoslaviji. Kljub temu pa ni v njem nobenega razkošja, temveč ustreza le sodobnemu času in spremembam na področju medicine.

Umrl je ljudski igralec Stane Sever

Na ljubljanskem pokopališču Žale se je 22. decembra slovenska javnost poslovila od enega izmed doslej največjih slovenskih igralcev — Staneta Severja, ki je zadet od srčne kapi nenadoma umrl v 56. letu starosti. Daljši zapis o njem si preberite na strani 35.

Spremenjen davek na dohodke

Slovenski izvršni svet je predlagal, naj bi bili v prihodnje obdavčeni le tisti dohodki občanov, ki sežejo preko letnih 25.000 din (dva in pol milijona starih dinarjev). Doslej so bili obdavčeni dohodki nad 20.000 din. Hkrati je republiški izvršni svet tudi predlagal manj ostro lestvico obdavčevanja višjih dohodkov.

Narodnostni položaj naših rojakov na Koroškem

»Od fanatizma do barbarstva je samo en korak.«

(Denis Diderot)

Tisti, ki so zavoljo zaslужka ali drugače prebivali in popotovali po današnji Zahodni Evropi, so se lahko sami prepričali, da se tudi v glavah poprečnih Evropejcev (naj bodo to Nemci, Francozi, Danci, Italijani ali drugi) vendarle postopoma uveljavljajo sodobnejša, rekli bi lahko družbeno naprednejša stališča glede tako imenovanega nacionalnega vprašanja. Nacionalistično (šovinistično) enostransko zaverovani, ozki pogledi, kakršne poznamo izza prelomnice stoletja, se nekje bolj, nekje manj naglo umikajo novim, bolj širokim, pa tudi človeško bolj pristnim in poštenim vrednotenjem drugih narodov in narodnosti. V vsakdanjem boju s starimi predsodki in predstavami drug o drugem se torej oblikujejo novi nazori, širokogrudnejša miselnost, ko posameznika ali skupnosti ne presojujejo zgolj po rasni oziroma nacionalni pripadnosti, temveč predvsem po dejanskih moralnih in drugih kvalitetah.

Lansko, »važko-naduto«, v starem abverkampfovsko-šovinističnem stilu proslavljanje pol stoletja »nemške zmage« na koroškem plebiscitu, če sploh ne omenjam drugih dejstev pred tem (spomenik v Gradcu) in za tem, pač prepričljivo ponazarja, da se prej omenjeni proces humanega osveščanja, če ga tako označim, domala skoraj ni dotaknil karantanskega predela. Sicer pa je bil ta avstrijski provincialni samovšečni nacionalizem po svojih negativnih straneh tudi v »nemškem prostoru« nekaj izjemnega. Če povzamem: nedavno odkrito hujskanje glasila koroškega »Heimatdiensta« na kulturni, duhovni genocid proti avtohtonemu slovenskemu prebivalstvu (ugotovilo je namreč med drugim, da »obrambni boji« na Koroškem tudi še danes niso končani. Zgodovina potegne črto v razvoju med dvema narodoma šele tedaj, ko eden izmed njiju ne obstaja več — podčrtal pisec) pač dovolj nedvoumno ponazarja splošno vzdušje, v katerem se že tolikokrat hudo preizkušana slovenska skupnost dobrih petdeset let po sklenitvi mirovne pogodbe v Saint Germainu (10. 9. 1919) po prvi svetovni vojni, petindvajset let po koncu zadnje vojne in

petnajst let po podpisu državne pogodbe z Avstrijo (15. 5. 1955) bori zaman (vsaj doslej) za narodnostno enakopravnost, za miren, neosporavan kotiček v lastni hiši.

Negativna narodnostna krivulja

Določbe sedmega člena državne pogodbe v prid »avstrijskim državljanom slovenske in hrvatske manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem« sicer ne pomenijo nemara kakega posebnega optimuma manjšinske zaščite, a bi lahko, če bi bile seveda dosledno in pošteno izvajane, nudile stvarno podlago za enakopravnejše sožitje med obema narodoma še posebej, če upoštevamo vse tisto kar je bilo koroškimi Slovincem obljubljano, pa nikoli dano že v času prve avstrijske republike. Ko sem kot časnikar pred petnajstimi leti prisostvoval sklenitvi državne pogodbe, sem tudi v zelo avtoritativnih avstrijskih krogih slišal mnenja, da so manjšinska jamstva v primerjavi z drugimi obveznostmi (na primer reparacije) »prava malenkost« za povojno demokratično in od takrat tudi mednarodno samostojno Avstrijo. Predstavniki slovenskih organizacij so izdelali skupno spomenico (11. 10. 1955), v kateri so podrobno (šolska ureditev, enakopravnost slovenskega jezika, soodločanje manjšine) pravno in sicer utemeljili svoje pobude za uresničitev sedmega člena, da bi se tako brezpogojno izognili, kakor pravijo v sklepnem odstavku napetostim, ki niso v »splošnem interesu države in mirnega sožitja vseh narodov«.

Žal pa je novejša zgodovina koroških Slovencev predvsem trpka kronologija neizpoljenih obljub. Toda po letu 1955 ne gre le za »pozabljena« zagotovila, ampak za poslabšanje že dotedanjega stanja: odlok deželnega sveta 22. 10. 1958 (komaj tri leta po podpisu pogodbe!) je dobesedno vsebinsko obglavil dvojezično formulo izpred trinajstih let (3. 10. 1945), saj je bilo s tem ukinjeno »teritorialno načelo« in obojestranska obveznost dvojezičnega pouka. Posledica tega je, upoštevajoč sedanje dejanske razmere, da sta dve tretjini otrok slovenskega rodu prikrajšani za prve korake v svet učenosti v materinem jeziku.

Zavoljo osvežitve spomina je vredno pomeniti, da so takrat ta ukrep predstavniki

manjšine, kakor tudi drugi ocenjevali kot ravnanje, ki izpodkopa pri koreninah samo zasnovano enakopravnosti manjšine, sistem, ki ga je avstrijska stran po letu 1945 na lastno pobudo sprejela; in kar vse posredno onemogoča, da bi sprejeli še druga zaščitna določila za področja, ki so za skladno narodnostno rast manjšine ključnega pomena. Seveda pa ni prišlo do nenehnih neke vrste referendumov, ko so se morali starši sleherno jesen vnovič odločiti, ali je za njihove otroke koristno, če se učijo materinščine. Iskreno, brez »zadnjih namer« koncipirano manjšinsko varstvo pa ne more kapitulirati pred izvršenimi dejstvi, ne more se sprijazniti kot z normalnimi s takimi okoliščinami, ki so bile ustvarjene s pritiski, z očitnim restriktivnim interpretiranjem z državno pogodbo sankcioniranih manjšinskih določb.

»Prelomnica« 1958

Če pregledujemo razplet po letu 1958 skozi ta zgodovinski zorni kot, se pač ni mogoče izogniti vtisu, da so bili poznejši tudi konstruktivni ukrepi (ustanovitev slovenske gimnazije v Celovcu, ki naj bi naposled dobila svojo lastno hišo, pa nadzornik za dvojezični pouk na osnovnih šolah in v gimnaziji učni načrt in predmetnik, če se omejim na šolsko področje) le zgolj obliž na še nezaceljeno rano! Sicer pa so na slovenske zahteve po izpolnitvi »črke in duha« sedmega člena državne pogodbe v raznih inačicah odgovarjali — pustite se prešteti (nemara bo vsaj odslej drugače, saj je kancler Kreisky slovenskim predstavnikom 18. decembra lani obljubil, »da vlada nima namena izvesti ugotavljanje manjšine«, retortno ugotoviti, posortirati (absurdna konstrukcija »vindišarstva«), »potlej pa bomo videli«.

Kakšno pa je bilo v praksi doslej tovrstno »preštevanje« pa imajo koroški Slovenci dovolj konkretnih izkušenj: pri ugotavljanju tako imenovane »jezikovne pripadnosti« leta 1951, kar je veljalo tudi za zadnje štetje leta 1961 (za zdaj še ne vemo, kako bodo stregli tem zahtevam na letošnjem rednem popisu prebivalstva) so koroške Slovence razpeli na pravcato statistično natezalnico saj so njihov vsakdanji

jezik ugotavljali kar v desetih variantah in ga nato še naprej drobili v šestnajstih statističnih kombinacijah, čeravno je očitno, da je vsakdo, ki poleg nemščine govori še kako slovensko ali »vindišarsko« različico, rojen pod slovensko streho. Izvedenci sodijo, da je bilo, upoštevaje statistične kombinacije iz leta 1951, na Koroškem 42 095 oseb s slovenskim občevalnim jezikom. Deset let pozneje (1961) pa se je to število skrčilo za dobro tretjino (35,1 odstotka). Če bodo tako nadaljevali na prihodnjih štetjih in z istim »statističnim tempom«, bo čez nekaj pičlih desetletij, kakor sem že pred leti zapisal, slovenski jezik »uradno« potonil v anonimnost, kar naj bi formalno, na zunaj, pomenilo, da so potomci karantanskih gorjancev, ki so tod že pred tisoč dvesto leti v slovenskem obrednem jeziku ustoličevali svoje kneze, »čez noč« pozabili na slovensko zibelko.

Na prej omenjenem srečanju na Dunaju so slovenskim predstavnikom zagotovili v državnem proračunu za letošnje leto 776 tisoč šilingov pomoči za kulturno-prosvetne in druge potrebe, zgraditev poslopja za slovensko gimnazijo v Celovcu in da bodo ustanovili javno strokovno kmetijsko šolo s slovenskim učnim jezikom. Ne bi se rad spuščal v vrednotenja, koliko vse to po petnajstih letih in po vsem tem, kar je medtem v narodnostnem oziru zadelo koroške Slovence, stvarno pomeni? Sklenil bi ta delni pregled le z mislijo, da boj za narodnostno enakopravnost ni le stvar prizadetih, pa matične dežele, temveč, da je to hkrati tudi tehtna preizkušnja humanosti in ne na koncu zrelosti, modernosti demokracije tudi v drugi avstrijski republiki.

Darilo povratnika iz ZDA

Družina povratnika iz ZDA Mate Lucića iz Opatije je podarila 50.000 dolarjev za gradnjo zdravstvene postaje v Opatiji. Slavnostna otvoritev postaje je bila konec preteklega leta. Zgradba je opremljena z naj sodobnejšimi instrumenti, kar bo veliko prispevalo kboljšanju zdravstvenega varstva prebivalcev Opatije in okoliških krajev.

Sodelovanje s francosko tovarno

Predstavniki tovarne Saturnus iz Ljubljane in francoske firme Cibie so se sporazumeli, da bodo v Ljubljani ustanovili novo skupno tovarno za avtomobilске žaromete.

Tovarna Saturnus že proizvaja avtomobilске žaromete, vendar le za domače tržišče. Ker pa so kvalitetni, so jih zadnja leta dobavljali tudi francoski tovarni avtomobilov Citroën.

Nova skupna tovarna bo po predvidevanjih izdelala 10.000 žarometov letno. Investicije bodo znašale 60 do 70 milijonov dolarjev, pri čemer bo Saturnus vložil 51 odstotkov, francoski partner pa 49 odstotkov ter vso tehnologijo.

Odlikovani duhovniki

Predsednik slovenske skupščine Sergej Kraigher je 21. decembra izročil profesorju teološke fakultete in predsedniku Društva slovenskih duhovnikov dr. Stanku Cajnkarju red zasluge za narod z zlato zvezdo, dekanu teološke fakultete dr. Maksu Miklavčiču red zasluge za narod s srebrnimi žarki, isto odlikovanje pa sta dobila tudi stolni kanonik dr. Alojzij Osterc in župnik v Šentilju v Slovenskih goricah Anton Ravšel. Vsa odlikovanja je podelil predsednik Tito ob življenjskih jubilejih in za posebne zasluge ter dosežene uspehe, pomembne za socialistično izgradnjo države.

Predsednik Kraigher je čestital vsem nagrajencem in poudaril pomen njihovega dela in dela vse napredne duhovščine pri naporih za urejanje odnosov med Cerkvijo in državo.

Krečičeva zapuščina v Ajdovščini

Že pred kakim letom smo poročali, da je slovenski izseljenec Frank Krečič iz Euclida, ki je umrl leta 1966, zapustil svojemu rojstnemu mestu Ajdovščini precejšnjo vsoto denarja z namenom, da tam zgrade zdravstveno ustanovo. Konec preteklega leta pa je iz Združenih držav Amerike končno prispelo v Ajdovščino 60.000 dolarjev. S tem denarjem bodo v Ajdovščini zgradili zdravstveni dom, ki bo nosil ime Franka Krečiča, razliko pa bodo zbrali občani sami.

Tako se je v Clevelandu končal maratonski sodni spor okrog dediščine. Franc Krečič si je v 40 letih dela v ZDA stvaril precejšnjo premoženje, od katerega je rojstnemu kraju zapustil 120.000 dolarjev. Nekaj njegovih sorodnikov v Ameriki je sprožilo sodni spor in skušalo izpodbiti Krečičevo oporoko. Kot kaže, jim ni v celoti uspelo, saj so razliko do vsote, ki je prispela v Ajdovščino, pobrale razne datjave.



Direktor ljubljanskega etnografskega muzeja dr. Boris Kuhar sprejema predmete indijske ljudske kulture

Pipa miru v muzeju

»V muzeju smo bili zelo veseli darila našega rojaka iz Kanade, slikarja Andreja Stritofa, ker se je s tem naša zbirka s področja indijskih kultur v Ameriki spet obogatila,« nam je dejal direktor Etnografskega muzeja v Ljubljani dr. Boris Kuhar. Povedal je, da je Andrejev brat Franc, ki živi v Ljubljani, izročil muzeju indijska oblačila od perjanice do pipe miru in zbirko originalnih indijskih osti iz kamna.

Kakšno mesto bodo imele te stvari v muzeju?

V Goričanah pri Ljubljani že imamo muzej izvenevropskih kultur, v glavnem iz Azije in Afrike. Sedaj pa bomo odprli nov oddelek, kjer bodo stalne razstave kultur iz Amerike in Oceanije. In prav s področja indijskih kultur iz Amerike zdaj dopolnjujemo našo zbirko o severnoameriških Indijancih. Vsak predmet s tega področja je za nas dragocen. Darilo našega rojaka Andreja nam bo izpopolnilo eno izmed vrzeli s tega področja.

Ali se naši izseljenci spomnijo muzeja? Poleg slikarja Andreja so se že spomnili in nam poslali razne predmete tudi drugi. Precej predmetov so nam podarili tudi naši ljudje, ki potujejo po svetu.



Središče Murske Sobotne

Murska Sobota – mesto napredka

Boro Borovič

Uradne statistike pravijo, da je Murska Sobota po dinamiki razvoja jugoslovan-
skih mest na petem mestu. Današnja
Murska Sobota se je razvila iz značilne
panonske vasi v sodobno gospodarsko in
upravno politično središče v svetu ob Mu-
ri. O tem so se na lastne oči že prepričali
številni rojaki, ki se vsako leto v večjem
številu ustavijo najprej v pomurski me-
tropolni, nato pa jih pelje pot po danes
zvečine asfaltiranih cestah v rojstni kraj.
Nič čudnega tedaj, če se večina rojakov,
tudi takih, ki so odšli po svetu v povojnih
letih, začudeno ozira v središču mesta in
ne more verjeti v njegov preporod.

»Oprostite, gospod, ali bomo kmalu v
Murski Soboti?« je ob zadnjem obisku
naših rojakov vprašal priletel mož spre-
vodnika avtobusa, ki se je ustavil v sre-
dišču Murske Sobotne.

Izseljenec iz Kanade, ki je zapustil rodno
Prekmurje med obema vojnama, je ves
zmeden opazoval mestni vrvež, svetla pro-
čelja velikih poslopij, razkošne izložbe tr-
govin in razposajeno šolsko mladino, ki
vse bolj polni ulice tega mesta.

Mladi imajo prednost

Murska Sobota upravičeno velja za mesto
šolarjev in dijakov. V treh osemletkah se
gnete že blizu tri tisoč učencev, v petih
srednjih šolah pa si nabira učenost tisoč
petsto mladih Prekmurcev, od katerih jih
skoraj tretjina nadaljuje šolanje na viš-
jih in visokih šolah v Ljubljani, Mariboru
in Zagrebu. Seveda brez izdatne pomoči
občine in podjetij, ki štipendirajo letos že
nad tristo mladih, talentiranih dijakov in
študentov, tudi v soboški občini ne bi mo-
glo študirati toliko mladine.

Pomanjkanje strokovnih kadrov, zlasti
ekonomistov, strojnih inženirjev, zdravni-
kov pa visokokvalificiranih gostinskih de-
lavcev, trgovcev in drugih je še vedno v
ospredju vseh razprav. Do tega spoznanja
so prišli že marsikje.

Zato imajo vse večjo prednost pri zapo-
slovanju mladi strokovnjaki, zakaj skoraj
povsod bodo morali zapolniti vrzel, ki je
nastala z leti, ko so ob velikih naložbah v
nove objekte pozabili na strokovne kadre
To je tem bolj pomembna naloga, ker ima

večina tovarn in podjetij svoje poslovne in
proizvodne sodelavce po vsej Jugoslaviji
in celo v tujini. Zato ni moč več gospoda-
riti po starem, kar so najprej uvideli v
soboški tovarni oblačil in perila »Mura«,
ki danes uživa sloves doma in v tujini.

Veliko zaslug za uveljavitev soboških po-
djetij na trgu gre predvsem mladi genera-
ciji strokovnjakov, ki so spoznali tudi vre-
dnost pred nedavnim montiranega elek-
tronskega računalnika v podjetju »Mura«
Zares, zgolj s svinčnikom v roki se ne da
več gospodariti!

Gigant soboške industrije

Kajpak gre za tovarno oblačil in perila
»Mura«, kjer bo do konca leta 1971 delalo
že tri tisoč ljudi. To pa je že podjetje, ki
sodi med največja v Sloveniji.

V soboški »Muri«, kjer je lani znašala
vrednost proizvodnje 350 milijonov di-
narjev (35 milijard starih dinarjev), so da-
nes konkurenčni tudi na najbolj zahtev-
nem tujem trgu. Kako bi sicer lahko do-
brih šestdeset odstotkov perila in oblačil
izvažali v Zahodno Nemčijo, kjer so naj-

vidnejši strokovnjaki po obisku te tovarne
priznali, da je »Mura« po tehnologiji in
organizaciji dela pri vrhu v evropskem
merilu.

Bili bi krivični, če ne bi zapisali, da je
ugled »Mure« predvsem zasluga delavk in
delavcev. Spet ni moč mimo podatka, da
je »Mura« zgradila doslej že nad tristo
stanovanj za svoje delavce, še več pa jih
je dobilo kredite za ureditev lastnih hiš.
Razen tega je ta tovarna prispevala velik
del denarja za zgraditev drugega otroške-
ga vrtca v Murski Soboti, kmalu pa bodo
položili temelje za tretjo tako ustanovo,
zakaj povsod prihajajo do spoznanja, da je
za večjo storilnost ob stroju eden izmed
glavnih pogojev tudi urejeno otroško var-
stvo.

Podoben razmah se obeta tudi združeni
kovinski industriji, ki bo po bližnji ure-
ditvi novih tovarniških prostorov zaposli-
la skupaj dva tisoč delavcev. Zlasti v tej
panogi industrije računajo na čimprejšnjo
vrnitev sezonskih delavcev, katerih delov-
ne izkušnje bodo nadvse dragocene za to
mlado soboško industrijo.

Razdrobljeno kmetijstvo

V soboški občini, ki je po velikosti na drugem mestu v Sloveniji, se še danes od skupaj 64.500 prebivalcev preživlja s kmetijstvom blizu šestdeset odstotkov ljudi. Samo Murska Sobota s svojimi deset tisoč prebivalci, kljub naglemu razmaku industrije ne more nuditi zaposlitve vsem ljudem, ki jim razdrobljeno kmetijstvo ne nudi dovolj za preživljanje. V rednem delovnem razmerju je zdaj samo 9500 občanov.

To je tudi glavni razlog, da je odšlo iz te občine začasno na delo v tujino (pretežno v Zahodno Nemčijo in Avstrijo) okrog sedem tisoč ljudi.

Bojazen, da bo zaradi tega ostala zemlja neobdelana, se je izkazala za neosnovano. Prav sezonski delavci (med temi prevladujejo kmetje) so v glavnem prispevali k temu, da se tudi zasebno kmetijstvo modernizira. Ker imajo kmetje v soboški občini še blizu devetdeset odstotkov zemlje, je še kako pomembno dejstvo, da razpolagajo danes s tisoč sto traktorji, da ne omenjamo drugih kmetijskih strojev.

Vendar tudi stroji ne bi odtehtali gospodarjenja na razdrobljeni zemlji, če se ob kmetijsko-industrijskem kombinatu »Pomurka« v Murski Soboti ne bi razvil močan obrat za kooperacijo, s katerim sodeluje

večina od skupnega števila 12.300 kmetov v tej občini.

Glavno besedo v tem obratu, ki tesno sodeluje s predelovalnimi enotami kombinata »Pomurka« (s tovarno mesnih izdelkov, s tovarno mlečnega prahu itd.) imajo kmetje sami. V osrednjem svetu in v vaških odborih kooperantov, ki delujejo na povsem samoupravni podlagi, neposredno soddloča o delu tega obrata za sodelovanje s kmeti že sedemsto deželanov.

Pot, ki jo ubira ta obrat s svojimi strokovnimi službami, edina pelje k hitrejšemu napredku kmetijstva, ugotavljajo kmetje.

Krog in krog odprto Pomurje

Ob odprtosti Pomurja v notranjost dežele gradi ta pokrajina mostove tudi k sosedom Avstrijcem in Madžarom. Danes je osemdeset kilometrov dolga mejna črta s tema sosednjima deželama od Lendave do Cmureka prepredena s številnimi mejnimi prehodi med katerimi so štirje mednarodni. Pomurju pa se obetajo v prihodnje še nove mednarodne prometne poti, med katerimi velja posebej omeniti novo cesto čez Goričko do Hodoša na jugoslovansko-madžarski meji in napovedano obnovitev železniškega prometa z Madžarsko pri Lendavi, od koder bo dobilo več vzhodnoevropskih dežel bližnjico do koprške luke. Večina teh prometnih poti se pretaka čez Mursko Soboto, ki postaja s svojo okolico tudi sodobno turistično in trgovsko središče. Za ilustracijo naj navedemo, da odpravijo na novi avtobusni postaji vsak dan 180 avtobusov. Sodobna družbena gostišča in kopališča (hotela Diana in Zvezda ter slovite Moravske toplice) dopolnjujejo danes v soboški občini že nad sto zasebnih gostišč, med katerimi prevladujejo novi, sodobni gostinski objekti.

Celo razvajeni tujci, med katerimi je vse več italijanskih lovcev, občudujejo hiter razvoj gostinstva in trgovine, ki se je razmahnila tudi po zaslugi odprtosti občine in njenega gospodarstva.

Veliko teh pridobitev gre vsekakor na rovaš denarja, ki ga prinašajo sezonski delavci, saj samo v soboški banki zamenjajo naši ljudje vsako leto devize v vrednosti tri do štiri milijarde starih dinarjev, po nekaterih ocenah pa znaša celotni dohodek pomurskih sezoncev okrog osem milijard starih dinarjev.

Seveda ustvarja levji delež dohodka domače gospodarstvo. Lani je vrednost ustvarjenega družbenega bruto produkta že



Poslovni del Titove ceste v Murski Soboti



Semanji dan



Novi avtomobili za Sobočance



Na sejmu kmetijske mehanizacije



V bogatih loviščih v okolici Murske Sobotice



Mladi Sobočani imajo počitniški dom na Krku

krepeko preseglja devetdeset milijard starih dinarjev, od česar bo šlo blizu osemnajst milijard v reprodukcijo gospodarstva.

Iz lastnega žepa za napredek

Krajevne skupnosti, ki so temeljne samoupravne teritorialne enote (teh je v soboški občini 36), so vložile v zadnjih šestih letih za napredek in razvoj krajev sedemsto milijonov starih dinarjev, dobrih tristo milijonov pa je primaknila občina.

Pravijo, da v državi zlepa ne bi našli pokrajine, kjer prebivalci v obliki krajevnega samoprispevka in s prostovoljnim delom prispevajo toliko za urejanje cest, vodovodov, vaških in kulturnih domov ter raznih drugih komunalnih objektov, kot to velja za Pomurje. Že podatek, da so ljudje na ta način asfaltirali v občini Murska Sobota blizu sedemdeset kilometrov vaških cest, uredili 63 vodovodov, več deset vaških in kulturnih domov itd. kaže na zavzeto reševanje krajevnih problemov z lastnimi močmi.

Za soboško krajevno skupnost, ki je dobila pred nedavnim najvišje priznanje v zveznem merilu, velja ta ugotovitev še posebej. Najsodobnejši rekreacijski center v Sloveniji (štirje kopalni bazeni, igrišča itd.), sodobna ulična razsvetljava, vzorno vzdrževanje mesta, parkov in nasadov, urejanje varstvenih ustanov itd. so sad sodelovanja krajevnih skupnosti oziroma njenih članov s podjetji, ki prav tako ne štedijo denarja, ko gre za standard občanov in otrok ter za njihovo počutje.

Seveda brez znane pridnosti Prekmurcev tudi Murska Sobota danes ne bi nudila takšne podobe, kot jo ima. Resda bodo morali tudi v pomurski metropoli za premostitev raznih težav še veliko žrtvovati, vendar nihče ne dvomi v to, da se bo tudi ta svet v bližnji prihodnosti otresel zadnjih ostankov zaostalosti.

Potlej bo ljudem te pokrajine prihranjena pot v tujino, od koder se vrača vse več Prekmurcev s spoznanjem, da se slednjič bliža čas, ko bo tudi doma dovolj dela in kruha za vse.



V plantažnem nasadu v Bodoncih

4000 strokovnjakov na kongresu v Ljubljani

Konec avgusta letos bo v Ljubljani mednarodni kongres organizacije IFIP (mednarodna organizacija za mehanografsko obdelavo podatkov), ki se ga bo udeležilo po približnih ocenah več kot 4.000 strokovnjakov z vsega sveta. Istočasno bo v Ljubljani tudi mednarodna razstava elektronske tehnike za obdelavo podatkov. Že zdaj se je za razstavo prijavilo okrog 60 velikih svetovno znanih podjetij, med katerimi so vse najbolj znane firme. Ta kongres bo poleg drugega imel tudi velik pomen v turističnem pogledu.

Lanski tujski turizem je bil uspešen

Predvidevajo, da je lansko turistično gospodarstvo v Jugoslaviji ustvarilo več kot 300 milijonov dolarjev dohodka. Obenem s prometnimi uslugami bo ta vsota verjetno znašala okrog 350 milijonov dolarjev. Trenutno so znani podatki le za prvih lanskih deset mesecev, v katerih je bilo doseženih 234 milijonov dolarjev deviznega priliva. Vsi ti podatki pa so približni, ker gre precej deviznega priliva tudi skozi roke zasebnikov.

50 let društva

Tine Rožanc

Železničarsko kulturno-umetniško društvo Tine Rožanc iz Ljubljane je v preteklem letu praznovalo svojo 50-letnico. V letu 1920 so ljubljanski železničarji ustanovili delavsko prosvetno društvo »Sloga«, ki je po drugi svetovni vojni prevzelo ime železničarja, narodnega heroja Tineta Rožanca. Predvojna »Sloga« je s pevskim zborom, godbo in salonskim orkestrom ter dramsko sekcijo in glasbeno šolo postavila temelje napredne delavske kulture med ljubljanskimi železničarji in v Ljubljani nasploh. V vsem času je društvo posvečalo največ pozornosti predvsem amaterski glasbeni dejavnosti, dramski dejavnosti in folklori. Seveda pa pri društvu ne sodelujejo samo železničarji, ampak so svoj krog razširili tudi na splošno, predvsem vključujejo veliko število mladine.

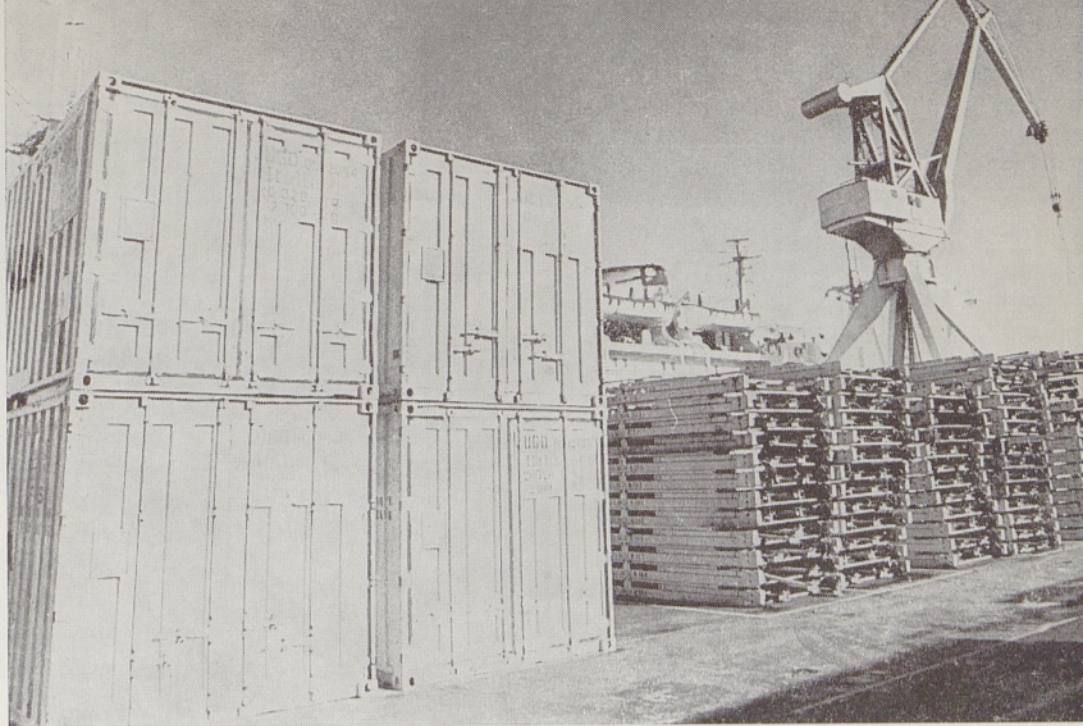
Kulturno-umetniško društvo »Tine Rožanc« je imelo v preteklem letu vrsto prireditev, ki so bile posvečene njihovem jubileju. Svojo dejavnost pa bodo v še večjem obsegu nadaljevali tudi letos. Folklorna skupina »Tine Rožanc« je doslej večkrat nastopala tudi v tujini na različnih festivalih in mednarodnih prireditvah. Našim delavcem, ki so začasno zaposleni v tujini, pa se je med drugim predstavila lani na velikem slovenskem srečanju v Böblingenu pri Stuttgartu.

Na Gorenjskem dve sezoni

Med turističnimi delavci na Gorenjskem vse bolj prevladuje prepričanje, da morajo vse svoje sile posvetiti dejstvu, da sta za njih enako pomembni obe turistični sezoni — zimska in poletna. Turistični objekti, ki tu obstajajo, se lahko uspešno uporabljajo vse leto. Bled je svetovno znan turističen kraj s prekrasnim jezerom, ki ga v poletnih mesecih obiskuje na tisoče turistov z vsega sveta. Prav nobenega razloga pa ni, da bi tudi zamrznjeno blejsko jezero ne bilo posebna turistična atrakcija, da blejski hoteli s svojim znanim udobjem in urejenim zabavnim življenjem ne bi bili polni tudi pozimi.

Blejski turistični delavci so za letošnjo zimo pripravili še posebno pester program — uredili so novo smučarsko proggo na Straži, organizirali bodo drsalno revijo in karneval na jezerskem ledu, razne športne igre in drugo, kar si bodo letos ogledali tudi nekateri ameriški gostje.

Mnogo bolj idiličen in miren je Bohinj. Smučarji se umaknejo na Vogel, kjer je



Del kontejnerskega terminala v koprski luki.

Foto: Edi Šelhaus

središče moderen hotel na nadmorski višini 1600 metrov. Nov turističen center pa so zgradili tudi ob jezeru, kjer je pošta, turistični urad, samopostrežna restavracija, kegljišče in še kaj. Ne smemo pozabiti tudi Kranjske gore, ki je še vedno največje smučarsko središče v Sloveniji. Do letošnjega poletja bodo tu odprli tri nove hotele, za zimo pa so pripravili nekaj novih smučarskih prog, razširili dosedanja smučišča in tehnično izboljšali žičnice.

Kontejnerji v Sloveniji

Z otvoritvijo dveh kontejnerskih terminalov se je Slovenija vključila v evropsko in svetovno kontejnersko omrežje. Ta dva kontejnerska terminala so pred nedavnim odprli v Ljubljani in Kopru. V okviru ljubljanske železniške postaje in koprskе luke sta to dva postajna prostora, kjer bodo odpravljali kontejnersko blago v pomorskem, železniškem in cestnem prometu. Otvoritev teh terminalov pomeni pravo prelomnico v organizaciji prevoza pri nas, saj so prednosti kontejnerjev v mednarodnem, medkontinentalnem in špedicijskem prometu izredno velike. Ekonomičnost takega prevoza se pokaže v izredno kratkem času. Prihranek namreč ni samo na času, ampak tudi pri embalaži, saj pride blago v kontejnerju nedotaknjeno v roke kupca. Ljubljanski kontejnerski terminal zaenkrat lahko sprejme 30 velikih kontejnerjev s

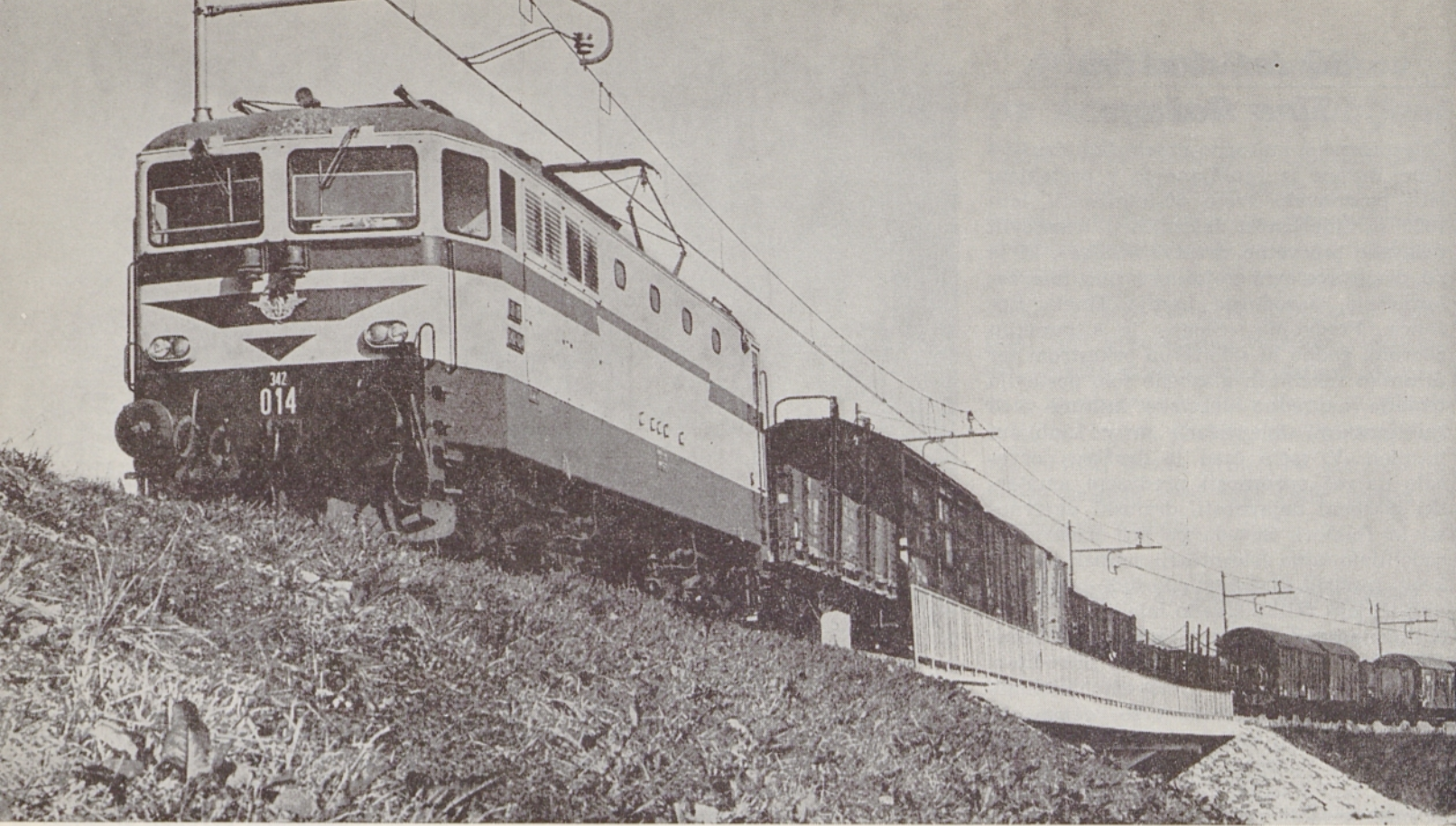
prostornino 64 kubičnih metrov, oziroma težo 30 ton. Koprski je nekoliko večji in sprejme 70 kontejnerjev. Oba terminala pa bodo sproti širili in povečevali v skladu z naročili gospodarskih organizacij.

Festival festivalov

V Beogradu je bil od 8. do 16. januarja prvi mednarodni festival pod naslovom »Pogumni novi svet«, ki je skušal prikazati najnovejšo in najboljšo filmsko bero z vsega sveta. V festivalskem programu so bili filmi znamenitih ustvarjalcev, nagrajenci mnogih mednarodnih filmskih festivalov, povabili pa so tudi množico slavnih režiserjev in igralcev.

Bratje Lorenz so se vrnili iz Kanade

Pred nedavnim se je v Ljubljano vrnil komorni trio bratov Lorenz in mezzosopranistka Eva Novšak-Houškova, ki so bili na več kot dva meseca trajajoči turneji po Kanadi. Ljubljanski umetniki so v tem času priredili več kot 50 koncertov v pokrajinah Manitoba, Saskatchewan, Alberta, Britanska Kolumbija in drugod. Na svojih koncertih, ki jih je organizirala organizacija Glasbene mladine Jugoslavije in Kanade, so izvajali komorna dela Beethovna, Dvoržaka, Čajkovskega in drugih tujih ter slovenskih skladateljev.



Elektrifikacija prog pomeni hitrejši in kvalitetnejši prevoz blaga in potnikov

Iz Združenega železniškega transportnega podjetja Ljubljana

Renesansa železnic

Slovenske železnice so najstarejše na Balkanu; proga Šentilj—Celje je bila odprta za promet že leta 1846. V 19. stoletju so usodno vplivale na gospodarski razvoj slovenskih pokrajin, na povezovanje slovenskega življa, na prebujanje in utrjevanje narodne zavesti, v zadnjem času pa v po-



Železnica se vedno bolj vključuje v najmoderneje oblike transporta blaga s kontejnerji.

vsem spremenjenih gospodarskih in družbenih razmerah doživljajo ponoven vzpon; doživljajo svojo renesanso.

Kako je to mogoče, saj je bila še pred leti značilna za našo železnico izredna zastarelost sredstev in poslovanja. Odgovor je preprost! Železničarji so se vključili v sodobne transportne tokove v svetu, dobili so večjo gospodarsko samostojnost in samoupravljanje, vedno bolj so se prilagajali zahtevam in potrebam potnikov in gospodarstva. Osnovno pa je, da so pred desetimi leti začeli izvajati zahteven program tehnične in poslovne modernizacije. Takrat so namreč železničarji, ki so s svojim dohodkom in delom na zastarelih sredstvih pomagali industrializirati deželo, spoznali, da s starimi progami iz časov Franca Jožefa, s parnimi lokomotivami, z zastarelimi signalno-varnostnimi napravami in s poslovnimi navadami iz časov, ko so imeli monopol pri prevozu blaga in potnikov,

ne bodo kos zahtevam sodobnega prometa. Bili so pred dilemo: ali odločno prelomiti z dosedanjim načinom dela ali pa se sprijazniti s počasnim odmiranjem. In odločili so se za učinkovito in hitro modernizacijo sredstev in miselnosti. V obsežnem programu so takrat predvideli, da bodo na glavnem železniškem prometnem križu Sežana, Reka, Jesenice — Dobova, Šentilj ter na progi iz slovenskega okna v svet — na novo zgrajenega pristanišča Koper vozile potniške in tovarne vlake ob uporabi najmodernejših signalno-varnostnih tehnik električne lokomotive, na stranskih progah: Jesenice—Sežana, Pragersko —Čakovec, Divača—Pula, Ljubljana—Novo mesto, Maribor—Dravograd in Ormož —Murska Sobota pa dizelske. Hkrati z modernizacijo prog pa naj bi železnice v Sloveniji in Istri kot hrbtenica prometnega sistema tako izpopolnile svoje storitve in razvijale takšne dejavnosti, da bi lahko

potniku in gospodarstvu ponudile kar najboljše in največ, kar je mogoče.

Železničarji Združenega podjetja Ljubljana so v tem delno tudi že uspeli. Električni vlaki že vozijo od Sežane in Reke ter Jesenic do Dobove, pospešeno, pa čeprav z velikimi težavami modernizirajo drugi del prometnega križa, progo Zidani most —Šentilj, v naslednjih letih bodo namesto dizelskih vozile tovor iz pristanišča Koper električne lokomotive, nabavljajo najsodobnejše potniške in tovarne vlake, ustanovljajo komercialne centre, gradijo nove ranžirne postaje ter uvajajo kibernetiko in najsodobnejšo računalniško tehniko v vsakodnevno poslovanje in vodenje prometa.

Železničarji Slovenije in Istre se že lahko pohvalijo s tem, da v potniškem in v tovarnem prometu lahko ponudijo strankam celovitejšo storitev kot pred leti.

Prevoz blaga od vrat do vrat

Železnica se je vključila v prizadevanja, da bi blago in potnike na daljše relacije prevažala sama, na krajše pa druge veje transporta, predvsem cestni transport. Že pred leti so začeli ustanovljati železničarji tako imenovane zbirne centre, v katere dostavlja blago železnica, cestna vozila pa strankam na dom. V zadnjem času pa so napravili še korak naprej, saj so v Ljubljani in Luki Koper odprli prva začasna kontejnerska terminala ter s tem omogočili gospodarstvu prevoz blaga v najsodobnejših transportnih sredstvih.

Potniku ponuditi vse

Združeno železniško transportno podjetje se je v zadnjem času aktivno vključilo v kompletiranje prevoznih storitev tudi v potniškem prometu. S svojimi turistično-transportnimi biroji je že doslej lahko ponudila potniku drobne storitve npr. organizacijo izletov, nabavo potnih listov in podobno, s pred kratkim ustanovljeno turistično-gostinsko organizacijo pa je poskrbela, da bo potnik lahko samo izrazil svoje želje, železnica pa mu bo omogočila prijetno potovanje in bivanje v turističnih krajih.

Novi poslovno-turistični vlaki velika pridobitev

Za hitrejše in udobnejše potovanje iz Ljubljane na morje in v druge gospodarsko-turistične kraje, je Združeno podjetje nabavilo sodobne dizelske poslovno-turistične vlake, na katerih lahko ponudijo že-



Ljubljana je postala središče tako imenovanih avtovlakov iz vseh pomembnejših evropskih mest

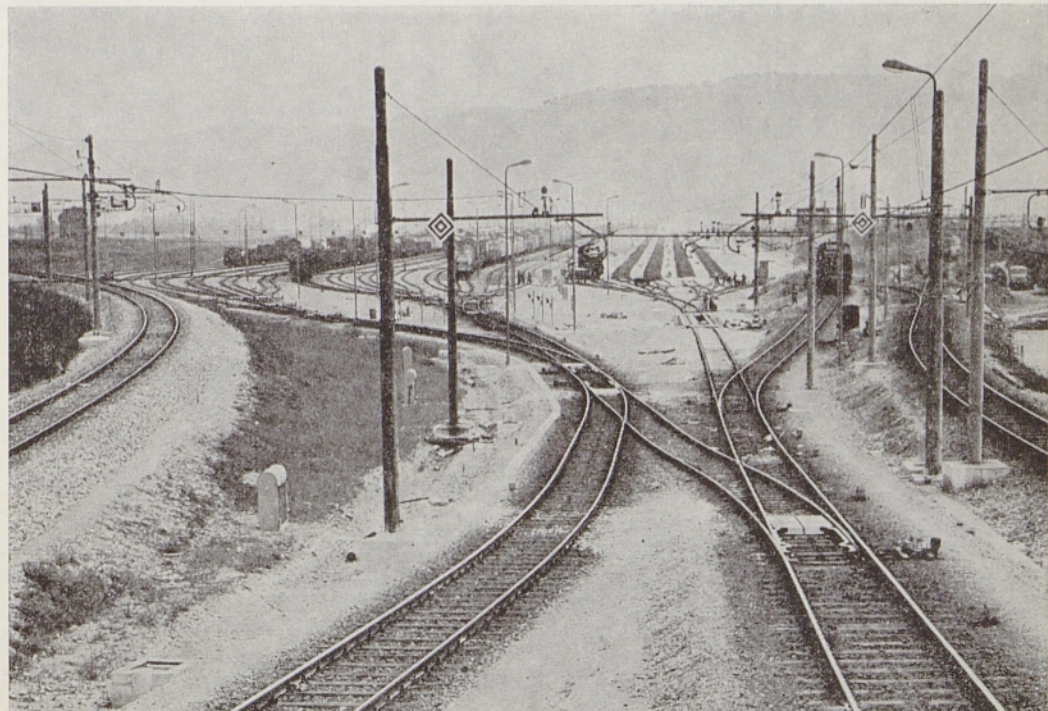
lezničarji potnikom udobje, kot je to v navadi v drugih razvitejših državah in pri drugih transportnih organizacijah.

Ljubljana središče avtovlakov

Tuji turisti in naši rojaki lahko potujejo iz glavnih evropskih središč do Ljubljane prijetno z vlakom v spalniku ali ležalni-

ku, hkrati z njimi pa se vozi tudi njihov osebni avtomobil. Iz Ljubljane pa lahko nadaljujejo vožnjo po cesti, če pa hočejo priti spočiti na cilj potovanja, pa lahko seveda tudi iz Ljubljane nadaljujejo potovanje z vlakom do morja in drugih turističnih krajev v Jugoslaviji. Ljubljana je postala torej središče avtovlakov.

V Zalogu raste najsodobnejša ranžirna postaja. Z dokončanjem del v Zalogu bo izredno racionaliziran celoten proces sestavljanja in razstavljanja vlakov na področju Združenega železniškega transportnega podjetja Ljubljana



Kaj je federacija?

Vlado Jarc

Čisti računi — dobri prijatelji, ta pregovor velja tudi v Jugoslaviji predvsem v odnosih med republikami. Je že tako, da radi drugemu pogledamo lonec, če pa so blagajne skupne, nihče točno ne ve, koliko je drugi dobil več od mene. Odtod do nesporazumov ni daleč.

Nekaj podobnega se je zadnje čase dogajalo tudi v Jugoslaviji. O zvezni blagajni se ni mogoče pogovarjati v nedemokratskih razmerah. Razvoj demokracije v Jugoslaviji je omogočil, da so padali zadnje čase tabu za tabujem, torej teme, o katerih še pred nedavnim ni bilo kdove kako hvaležno govoriti. Ko je prodrlo spoznanje, da jugoslovanske skupnosti ni mogoče dalje graditi ob centralistični ureditvi, se je seveda postavilo tudi vprašanje, kam gre denar, ki ga vsi skupaj plačujemo za federacijo, koliko tega se vrača in kako z njim gospodarijo. Bolj ko so postale republike samostojne, močnejša je bila zahteva, da račune razčistimo, da se bo vedelo, kdo pije in kdo plača.

Tako je dozorel sklep, da je treba zvezno blagajno preprosto likvidirati. Federacija naj v prihodnje ne bo več investitor, upnik in dolžnik, ampak naj vsaka republika prevzame dolgove in dohodke federacije ter sama gospodari z ustvarjenimi sred-

stvi po svoji najboljši volji in znanju. Dogovoriti pa se je seveda treba, kako bi pokrivali tisto, kar bo tudi v prihodnje ostalo skupno. Pri tem gre za zvezno upravo, za pokrivanje stroškov narodne obrambe, nekaj sredstev pa je treba zbrati še za manj razvite republike in Kosovo, da bi mogli pokrivati svoje izdatke za šolstvo, v upravi, socialnem varstvu itd., ker brez skupne pomoči tega ne zmorejo. Tudi v prihodnje bi zbirali sredstva za financiranje razvoja manj razvitih republik (Črne gore, Makedonije ter Bosne in Hercegovine) ter pokrajine Kosovo. Glede tega poslednjega je v Jugoslaviji že dosežen splošen dogovor, da bi sklad za kreditiranje razvoja manj razvitih republik in Kosova napajali z obveznimi posojili vseh podjetij v državi. Gre namreč za posojilo, ki ga bodo morale te republike pač vrniti, ko bodo razvitejše.

Prav te dni pa sta bila sklenjena v Jugoslaviji še dva dogovora. Prvi je v tem, da bodo vse republike prispevale določen znesek za skupne potrebe federacije in torej zveza ne bi imela svojih neposrednih dohodkov. Izvzete so seveda carine, saj dohodka iz carin ni mogoče razdeliti po republiškem ključu. Tako se bo torej zvezni proračun v prihodnjem letu napajal z dohodki od carin in konzularnih taks, ostanek pa bodo prispevale republike v določenem znesku. Zdaj proučujejo, kaj naj

bi vzeli kot osnovo za izračun tega deleža posamezne republike. Nekateri predlagajo, naj bi bil to družbeni proizvod, drugi se zavzemajo za narodni dohodek. Šele podrobna proučitev bo pokazala, kaj je najprimernejše.

Druga stvar je precej težavnejša. Gre namreč za tako imenovano neproračunsko bilanco federacije. Sem sodi odplačevanje posojil, najetih v tujini, razne zvezne investicije, ki še niso dokončane, odplačilo notranjih posojil itd. itd. Sredstva so se zbirala dolga leta, naložena pa so v raznih objektih, v bankah in kreditih. Vsega skupaj ima federacija za okrog osem milijard dolgov ter za pet milijard predvidenih dohodkov. Negativna razlika znaša torej dobre tri milijarde dinarjev. Potemtakem gre v bistvu za razdelitev zveznih dolgov in bo v prihodnjem letu prišlo takih dolgov na Slovenijo približno za 30 milijonov dinarjev. To pa je sorazmerno zelo malo. Pri razdelitvi dolgov so se ravnali po načelu, naj jih plača tisti, ki je imel od tega korist.

Čisto do konca stvari res še niso razčiščene, toda izredno pomembno je, da je temeljni sporazum dosežen in da v prihodnje nove obveznosti ne bodo več nastajale. Pristaviti pa je treba, da te neproračunske bilance ne bomo likvidirali v celoti prihodnje leto, saj so sredstva naložena na daljši rok, tudi posojila ne bodo zapadla v plačilo vsa prihodnje leto. Do kraja bo ta bilanca likvidirana šele po letu 2000. Po tako sklenjenem dogovoru se bo veliko lažje dogovoriti, kakšne bi bile dolžnosti federacije zlasti pri zagotavljanju enotnega trga, katere stvari bi smeli v prihodnje sprejemati samo ob soglasju vseh republik in katere bi lahko tekle po normalnem parlamentarnem postopku itd. Seveda pa to ne pomeni, da se bodo republike poslej zaprle vase. Nasprotno: ob čistih računih se bodo dosti lažje dogovarjale za ureditev tistih zadev, ki so zanje zainteresirane. Toda to bo teklo po poti sporazumevanja, ne pa prek preglasovanja v zvezni skupščini. V Srbiji na primer že zdaj ugotavljajo, kaj bodo predlagali sosednjim in tudi drugim republikam, da bi skupaj uredili v obojestranskem interesu.

Ves ta proces, ki zdaj teče v Jugoslaviji, kaže, kako se federacija utrjuje kot skupnost enakopravnih narodov in republik. Postavljeni so temelji za nemoteno trajno

Del novega trga pred slovensko skupščino



sožitje v Jugoslaviji. Tako kot druge republike pa bo tudi Slovenija prevzela nase polno odgovornost za svoj razvoj, sama si bo suvereno uravnavala svoje življenje in razmere. Slovenski narod vidi v taki rešitvi najboljšo uresničitev svoje zgodovinske težnje po lastni državnosti in suverenosti v okviru skupne jugoslovanske države, za kar so se zavzemali največji ljudje našega naroda in za kar je slovenski narod toliko žrtvoval v preteklem narodnoosvobodilnem boju.

K temu je treba dodati še nekaj. Znano je, da bomo ustavo spremenili tako, da bomo dobili kolektivnega predsednika Jugoslavije. Ustanovili bomo namreč predsedstvo SFRJ, kamor bo vsaka republika in pokrajina delegirala svoje ljudi po paritetnem načelu. Smisel predsedstva je predvsem v tem, da bo dejavnik dogovarjanja in sporazumevanja med republikami, da bo moralo najti rešitev za morebitna sporna vprašanja in rešitev predlagati zvezni skupščini. Predsedstvo pa ne bi moglo uspešno delovati, če ne bi prej podrobno razčistili, katere so tiste zadeve, ki jih je nujno treba urejati v federaciji, ki so namreč skupnega pomena za vse republike in pokrajine, in katere naj bi urejale same republike in pokrajine. Tudi to bo urejeno v zvezni ustavi. Predvideno je, da bo sprememba ustave sprejeta že spomladi.

Drobne od tu in tam

Tovarna »Beti« v Metliki je konec novembra lani odprla nov tovarniški obrat, v katerem ob sodelovanju holandske tovarne »Neveda« izdeluje za domači trg in za izvoz tkanine iz diolen lofta in neveda volne, ki pomenijo novost na jugoslovanskem trgu.

Pridelovalca najboljših vin v metliški občini in zmagovalca na nagradnem tekmovanju sta bila Janko Pečarič iz Čuri 1 za belo vino in Franc Stariha iz Drašič za rdeče vino. Kot najboljša proizvajalka mleka pa je prejela priznanje Štefka Kukar iz Podzemlja.

V Brežicah so iz sklada za kmetijstvo nagrajili najboljše pridelovalce koruze v občini. Tekmovalo je 26 kmetovalcev. Prvo nagrado je prejel Peter Vovk iz Cerine za 123.63 centa pridelka na hektar.

Tito je botroval Tomšetovemu sinku iz Kraške vasi pri Brežicah. Visokega botra je na botrovanju, ki je bilo v prostorih občinske skupščine v Brežicah, zastopal Miloš Poljanšek. Mali fantiček, dvanajsti otrok Tomšetove družine, je dobil ime Milan.

Kočevje bo letos v maju proslavljalo petstoletnico, odkar je dobilo mestne pravice. Imenovan je poseben odbor, ki bo organiziral jubilejno proslavo.

Na Jasnici pri Kočevju so 21. decembra odprli novi motel, ki je ena najlepših stavb v kočevski občini in v tem delu Dolenjske. Dober obisk se mu obeta posebej še, ko bo na novo urejena cesta Kočevje—Brod na Kolpi—Delnice, ki bo bližnjica od Ljubljane do Jadrana.

V Trebnjem so konec preteklega leta izročili namenu novo smučarsko vlečnico, ki je velika pridobitev za smučarski šport na Dolenjskem. Doslej so imeli takšno vlečnico na Dolenjskem le v Črmošnjicah. Vlečnica je tik ceste Ljubljana—Zagreb.

V Novem mestu so ustanovili društvo rejnic, v katero se je včlanilo v začetku 16 članic. Za predsednico so izvolili Amalijo Penca iz Mokrega polja. Slovenija je pred desetimi leti — prva v Jugoslaviji — dobila tako imenovani zakon o rejništvu, ki ureja vprašanja v zvezi z oddajo otrok iz vzgojno zanemarjenih in drugih družin v pogodbeno varstvo in oskrbo izkušenim rejnicam. Na Dolenjskem nameravajo ustanoviti aktive rejnic tudi v drugih občinah, kjer imajo najmanj 6 krušnih mater, ki skrbijo za rejence.

Slikar Leo Vilhar iz Postojne je prejel odlikovanje red zasluge za narod II. stopnje, s katerim ga je odlikoval ob njegovem sedemdesetem rojstnem dnevu predsednik republike maršal Josip Broz Tito. Leo Vilhar je tudi zavzet družbeni delavec in eden od ustanoviteljev lepo urejenega Notranjskega muzeja.

Vrsto let je predsednik postojnske podružnice Slovenske izseljenske matice in član njenega glavnega odbora. K odlikovanju čestitamo.

Vina iz goriških Brd z lahkoto najdejo kupca doma in v tujini. Zato je morala klet razširiti svoje zmogljivosti od 440 na 630 vagonov. V petletnem programu razvoja kmetijstva v Brdih, ki ga pripravlja zadružna klet, je posebej poudarjen raz-

voj vinogradništva, ki naj bi zajelo nad 1000 ha, samo klet pa bodo kmalu povečali za nadaljnjih 220 vagonov vina. Najnovejši izdelek te kleti je peneča rebula, ki ji pravijo tudi briški šampanjec.

Park hotel na Bledu bodo podrli. To je bil včasih znani Malnarjev hotel, pozneje pa je bil njegov lastnik hotelir Kenda. Hotel je star že nad sto let. Na prostoru sedanjega hotela nameravajo sezidati novo moderno štirinadstropno hotelsko zgradbo.

S prispevki delavcev, ki delajo na tujem, so v njihovem domačem kraju Aržanu pri Imotskem zgradili obrat za proizvodnjo trikotaže. V obratu bo zaposlenih 40 delavcev. Gradnja je veljala milijon dinarjev. Delavci iz tujine so prispevali dvesto tisoč mark. Tovarno so nameravali zgraditi že pred dvemi leti, a takrat devizni predpisi niso dovoljevali, da bi gradili industrijski objekt z denarjem, ki ga prispevajo naši delavci v tujini. Podobno bodo še v nekaterih drugih krajih pri Imotskem zgradili manjše tovarne. Iz imotske občine dela na tujem 8500 občanov, ki so pripravljene z denarjem pomagati napredku domačega kraja.

Domače pivo v konzervah smo dobili tudi v Jugoslaviji. Izdelovati ga je začela pivovarna Ineks v Vršču. Gre za svetlo pasterezirano pivo, ki se drži šest mesecev. Prve konzerve domačega piva so prišle na trg konec januarja. Tovarna v Vršču proizvede v eni uri deset tisoč konzerv piva.

Slovo od povratnikov

Konec oktobra lani so v Kočevju pokopali upokojenega rudarja Jožeta Kozoleta. Tako se je zaključilo trdo življenje delavca proletarca, preizkušnega v vsem hudem in trdno zavzetega za socialistično misel. Rodil se je 1. 1903 v Koprivnici pri Brestanivi. Že kot otrok je moral služiti na kmetijah. Osemnajstleten je postal rudar. Kopal je rudo v Senovem, nato v Trbovljah, pa tudi v Hudi jami pri Livojah. Po vojaščini je leta 1929 odšel v Francijo, kjer je delal v rudnikih do leta 1936. Zatem se je v Španiji boril proti fašistom in se po dveh letih vrnil v Francijo hudo bolan. Dolgo je bil brez dela, potem pa je spet kopal v rudniku. Vključil se je v odporniško gibanje Francije in v njem sodeloval vse do konca druge svetovne vojne. Leta 1947 se je vrnil v domovino in se zaposlil pri kočevskem rudniku, kjer je delal do upokojitve.

Adlešički kume Božo Račič

Adlešički kume Božo Račič bi lahko pripovedoval o sebi tri dni in še ne bi vsega povedal. Že dolga leta je eden najbolj znanih Ljubljancev. Prijatelje in znanke pa ima po vsej Sloveniji, največ seveda v njegovi dragi Beli krajini. Prav dobro pa je znan tudi zunaj v svetu, med drugim tudi med našimi ameriški rojaki.

V svojem domu v Rožni dolini v Ljubljani si je uredil v eni izmed sob pravi muzej našega narodnega blaga. Tam se najraje muči. Tam piše, riše, rezlja, sestavlja in premišljuje. Triinosemdeset let nosi na plečih, ki so še čilo zdravna, v očeh pa mu kakor pred leti in desetletji rad poblisne hudomušni fantovski ogenj. Ne, pri Račičevih se res ne sme govoriti o »starosti in »pezi let«.

Ko sva sedela v tem njegovem domačem muzejčku, sem bila kar v zadregi, kje naj začnem, saj je bilo toliko vprašanj. Rešil me je sam in mi povedal, da je svoj rodovnik raziskal tja do leta 1672. Po materi je gorenjska korenina, po očetu pa Uskok. Njegov ded je bil eden prvih orglarskih mojstrov, njegov oče, nadučitelj v Čatežu na Savi, pa je bil poleg tega, da se je dobro razumel na sadjarstvo in čebelarstvo in vse drugo, kar so morali včasih znati vaški učitelji, tudi dober risar. To dokazuje nekaj njegovih ohranjenih risb. Njegova mati je bila doma iz znane Strojve gostilne na Gašteju v Kranju, ki je daleč naokrog slovela po svoji imenitni kuhinji. To kuhinjo in seveda tudi klet je zelo cenil tudi pesnik Prešeren in še mnogi drugi veljaki tistega časa.

Teta Marie je sestavila celo kuharsko knjigo, nad katero bi se navdušil celo naš pesnik Valentin Vodnik, ki je napisal našo prvo kuharsko knjigo. Rokopis te knjige, ki najbrž ni bila nikoli tiskana, je nastal okrog leta 1866. Božo Račič ga skrbno hrani. Na orumenelih listih je z lepo pisavo napisanih 185 kuharskih receptov. Naj zapišem le naslove nekaterih jedi, ki dokazujejo, da so bili naši predniki vse drugačni gurmani, kakršni smo mi danes. Tam so recepti za rakovo župo, tenstano raco, golobji ajmoht, pohano šildkroto, postno



Božo Račič z jaslicami iz testa, ki so belokranjsko ročno delo

rihto itd. Če se kdo od bralcev posebej zanimala za katerega teh receptov, mu bo Božo Račič prav gotovo željo izpolnil.

Po materi je tudi on podedoval veliko nagnjenje do kuharske umetnosti. Že takrat, ko je kot mlad učitelj služboval v Kalu nad Šentjanžem, si je sam kuhal. Rad je tudi s svojimi specialitetami gostil prijatelje. Med njimi je bil tudi pokojni kipar Lojze Dolinar. V zahvalo so mu izdelali celo diplomo in ga imenovali »Kalskega bana«. Ena njegovih jedi, s katerimi je takrat častil prijatelje, je bila rižota, ki so jo po njem imenovali »banska rižota«. Račič je napisal tudi šest kuharskih knjižic. Prva izmed teh se je imenovala »Kuharske bukvice za kmečke žene in dekleta«. Opremljeno z Gasparijevimi vinjetami je leta 1925 izdala takratna Kmetijska tiskovna zadruga v visoki nakladi nad petdeset tisoč izvodov. Knjižica je takrat veliko pripomogla, da so kmečke gospodinjice popestrile svoje jedilnike s številnimi novimi jedmi ter spoznale tudi koristnost in izdatnost posameznih živil.

Vse to pa je bil le majhen del Račičeve dejavnosti. Pred prvo svetovno vojno je bil koroški prostovoljec. Kasneje pa ga je učiteljski poklic kmalu povedel v Adlešiče v Belo krajino, ki ga je s svojo pristnostjo in folklornim bogastvom čisto pritegnila. Postal je »adlešički kume«. Kot

učitelj in zavzet ljubitelj je raziskoval belokranjsko domačo obrt in se ji ves posvetil. Vodil je številne strokovne tečaje, napisal brez števila strokovnih člankov in tudi več knjig. Hodil iz kraja v kraj ter predaval, vse v veliki želji, da bi spoznal svet vso lepoto te naše domače izraznosti in da bi pristnost belokranjske folklore v vsem njenem bogastvu ohranil tudi mlademu rodu. Leta 1938, ko je že deloval v Ljubljani kot ravnatelj zavoda za žensko domačo obrt, so ga v Adlešičih v priznanje za njegovo delo izvolili za častnega občana.

Zdaj je že vrsto let upokojenec. Seveda pa še vedno ves dejaven, ves živo razgiban. Če ga srečaš na cesti, se mu vselej nekam muči. Tisoč opravkov ima. Doma pa rezlja in riše, razmišlja in piše. Pa seveda tudi kuha in cmari za domačo rabo in za prijatelje. Prijateljem, ki ga obiščejo, natoči tudi šilce Rožnika, likerja, ki ga je sam skuhal seveda po lastnem receptu, katerega pa tudi prijateljem ne izda. Ko šilce zvrneš, »te pogreje prav do mezinca na nogi«. Povedal je, da ima pripravljeno za tisk knjižico kuharskih receptov o uporabi konzerv pri domači kuhi. To bo prav gotovo zelo koristna knjiga za današnjo rabo.

Tako živi in snuje v svojem domu pod Rožnikom »adlešički kume« Božo Račič.

Fricov konjiček in pol

Med malimi družinskimi hišicami za Bežigradom v Ljubljani se začne novo življenje znanega basista ljubljanske Opere Friderika Lupše, ki so se mu številni ljubitelji že nič kolikokrat zahvaljevali za prijeten večer na odprti operni sceni. Kolikokrat smo se do solz nasmejali Fricovemu don Kihotu, spregledovali Kecalove zvižaje v Prodani nevesti, občudovali njegovega Mefista... Med tremi desetletji svoje plodne umetniške poti si je Friderik Lupša našel konjička, ki ga zlepa ne srečamo med našimi ljudmi. S svojim »velocipedom«, nenavadnim kolesom, s prvim daleč višjim in močnejšim kot zadnjim, je Fric prekrizal že dobršen kos slovenske deželice. Zgodba o Fricovem »življenjskem prijatelju« ima razumljivo tudi tako nenavadno zgodovino, kakor nenavaden je tudi njegov lastnik.

»Sport mi ni bil nikoli tuj«, seže daleč v spomin dolgoletni član ansambla ljubljanske opere in do danes najboljši don Kihot, kar so nam jih dale slovenske operne deske. »Dobrih štirideset let je tega, kar sem začel kolesariti. Takšno kolo pa sem videl že kot trinajstletni fantič, ko se je v Radomljah na njem bohotil domači poštar...«

V Prevojah je Fric spoznal Urhovega Petra, ki se je kar sam lotil nenavadnega lesenega kolesa. Možje, ki jim je bil prevojski kratkohlaničnik kar odveč v njihovi družbi, so ga zvabili po svoje:

»Fric, če se pelješ po tem hribu, bo kolo tvoje!« Dvakrat mu ni bilo treba reči. »Nisem se še dobro usedel na lesenega konjička, že sem obtičal na dnu med kopriami in skalami. Kolo pa je vendar ostalo moje...!«

Operne deske, ki so nam dale s Friderikom Lupšo do danes nedosegljivega don Kihota, so bile le »neznamen« del razgibane življenjskega »opusa« našega znanca. »Moje staro, dobro kolo ima svojo zgodovino«, kani Fric iztrgati pozabi enega svojih najbolj radostnih življenjskih trenutkov, »saj sem prišel do njega prav takrat, ko smo na Slovenskem proslavljali 70-letnico organiziranega kolesarskega športa. S pretvezo, da se ne bojim vožnje od Ljubljane do Bleda in nazaj, mi je

uspelo, da sem prišel slednjič do svojega »prijatelja«, ki mi pomeni danes več, kot karkoli na svetu. Prijatelji so se krepko ušteli, ko so menili, da ne bom zmogel poti... Odtlej ima velociped svojega »pravega« gospodarja!«

Ni še dolgo, odkar se je Fric vsako leto z malho prek ramen odločil za vožnjo proti Bledu. Danes ne zganja več »neumnosti«, saj mu vse gostejši promet na gorenjski cesti ni kdove kako po godu, zato jo raje zvečer po operni predstavi ucvre kar po bežigrayskih ulicah. Čeprav ga ne vidimo več »med javnostjo« z njegovim nenavnim kolesom, pa se je Fric uvrstil med prave slovenske posebnosti.

»Nagelj« in Vadnali na ljubljanski TV

V začetku decembra lani je ljubljanska televizija predstavila svojim gledalcem dva naša slovenska ansambla iz tujine. V prvi oddaji se nam je predstavila folklorna skupina »Nagelj« iz Toronta. Štirje pari v slovenskih narodnih nošah so na melodije naših narodnih pesmi lepo zaplesali nekaj narodnih plesov in s tem dokazali ne samo, da imajo zares izvrstnega učitelja, temveč tudi, da plešejo zares z veseljem in ponosom. V razgovoru z napovedovalko nam je organizator in učitelj skupine Ciril Soršak povedal, da folklorna skupina »Nagelj« v Torontu obstaja že enajsto leto. Ima trideset članov, starih od 7 do 25 let. Po starosti so plesalci razdeljeni v tri skupine. Vsi so otroci slovenskih staršev in večinoma že rojeni v Kanadi. Za seboj imajo že precej nastopov širom Kanade, saj radi sodelujejo tudi na kanadskih prireditvah. Ob deseti obletnici skupine so prišli v Slovenijo predvsem kot turisti z namenom, da se mladi plesalci seznanijo z ljudmi in deželo, od koder so doma starši, in ki so jo poznali doslej le po njenih plesih, pesmih in glasbi. G. Soršak je dejal, da je prepričan, da bodo po tem srečanju z domovino, ki jih je zelo prevzela, njihovi plesi še bolj doživeti. Pred



Friderik Lupša na svojem starinskem kolesu

nastopom na ljubljanski televiziji je skupina nastopila tudi v Celovcu.

Nekaj dni za tem se je predstavil našim televizijskim gledalcem ansambel bratov Vadnal iz Clevelanda. Ta slovenski orkester, v katerem igrajo bratje Richard, Tony in Frank Vadnal ter Frank Mahnič in Bill Srnick je eden izmed najbolj priljubljenih v Clevelandu. V Rodni grudi smo že spregovorili o njem v lanski septembrski številki. Pred nastopom na televiziji so nastopili že na javni radijski oddaji za izseljence in na lanskem izseljenškem pikniku v Škofji Loki. Kakor pri prejšnjih dveh nastopih so tudi v televizijski oddaji osvojili gledalce in poslušalce.

Nova separacija v Trbovljah

V Trbovljah je v decembru začela obratovati nova težko tekočinska separacija za premog. Zmogljivost separacije je 200 ton premoga na uro oziroma 4800 ton na dan. Nova separacija bo omogočila večjo izbiro in kalorično vrednost premoga. Velik drobilni stroj zagotavlja različno granulacijo premoga. Separacijo so zgradili po najsoodobnejših tehnoloških metodah. Naprave pa je razen domačih tovarn dobavila francoska firma »PIC«.

Evropsko leto za varstvo narave

Leto 1970 so države, članice Evropskega sveta, na svoji konferenci o varstvu narave, ki je bila februarja v Strasbourgu v Franciji, proglasile za evropsko leto za varstvo narave. Temu širokemu mednarodnemu namenu se je priključila tudi naša država z različnimi akcijami na področju varovanja narave. To je postalo zelo pereče vprašanje ob znatno večjih nevarnostih za življenjske razmere oziroma človekovo okolje.

Kot nekatere druge države je tudi naša poštna uprava izdala v počastitev in propagando tega evropskega leta za varstvo narave 14. decembra dve posebni spominski znamki. Na obeh znamkah sta izredna predstavnika naše narave: na prvi redki zastopnik našega planinskega rastlinstva, na drugi pa eden izmed redkih vladarjev planinskih višav. Skupna poštinska vrednost obeh znamk je 4,50 din.

Na prvi znamki za 1,25 din je s planinami v ozadju in v naravnih barvah grmiček rjastega sleča (*Rhododendron ferrugineum*). To je zelo lepa, nizka grmičasta rastlina na višjih planinskih višinah. Raste na granitnih in silikatnih tleh in na zemlji brez apnenca. Zato ga najdemo samo na kisljih tleh. Pri nas raste na Pohorju in le izjemoma na nekaterih rastiščih v Triglavskem narodnem parku. Tega sleča ne smemo zamenjevati z dlakavim slečem, ki sicer raste v Julijcih. Njegovo zimzeleno listje je zgoraj temno zeleno, spodaj pa rjavkasto, po čemer je dobil tudi svoje ime. Na Pohorju ga ni težko najti, je pa zaščiten in se ne sme trgati. V cvetju je lepe živo karminske barve. Teh znamk je bilo izdanih 450.000.

Na drugi znamki za 3,25 din je brkati ser (*Gypaetus barbatus*), čepeč na skali. Ta velika ujeda spada med jastrebe in živi pri nas le v južnejših delih države (Črna gora, Makedonija). Brkati ser je eden izmed najredkejših jastreb pri nas in je zato zaščiten ter se ga ne sme loviti. Vidimo ga le v visokih planinah; gnezdi v



divjih prepadih. Po hrbtu je sivkasto črn, po prsih in po nogah pa rjavkasto rumen. Po temenu ima od kljuna do oči črno črto. Okrog kljuna ima pokončne ščetine, po katerih je dobil tudi ime, na obeh straneh kljuna pa ima črno bradico. Ta brkati ser pa je bil že na znamki za 50 din, in sicer v prvi seriji živali, ki je izšla 30. 6. 1954. Na obeh znamkah je ob desni strani latinsko ime sleča oziroma brkatega sera in v zgonjem desnem kotu znak letošnjega evropskega leta za varstvo narave (drevo z vencem zvezdic).

Osnutka za ti dve znamki je pripravil beograjski akademski slikar Andreja Milenković. Znamke je tiskala švicarska tiskarna Helio Courvoisier v večbarvni heliografuri in v polah po devet znamk, kot so izšle skoraj vse naše letošnje priložnostne znamke.

Nad prvo in zadnjo znamko na zgornjem belem robu in pod prvo in zadnjo znamko na spodnjem belem robu je napis: »Evropa, leto varstva narave« v naših narodnih jezikih, tako da je slovensko besedilo pod zadnjo znamko spodaj. Nad srednjo znamko zgoraj in pod srednjo spodaj je na belem robu znak letošnjega evropskega leta za varstvo narave v sredini med letnico 1970. Pole z brkatim serom so še oštevilčene na desnem robu ob spodnji znamki. Obe znamki sta veliki 36 × 26 mm, brez belega roba pa 33 × 23 mm, zobčane pa so 11 3/4. To so bile zadnje znamke v letu 1970.

vaš kotiček

Z maskami v Sindelfingen!

Rojaki v Nemčiji! V soboto, 6. februarja, bo v Ausstellungshalle v Sindelfingnu pri Stuttgartu veliko slovensko pustovanje z zabavnim programom. Za ples bo skrbel priznani ansambel »Slavček«, nastopil pa bo tudi pevski zbor »Domači zvon«. Maske so zaželeni, niso pa obvezne. Kar najbolje bo poskrbljeno za jedačo in pijačo.

Vabi vas pripravljali odbor za ustanovitev slovenskega kulturno-umetniškega društva v Stuttgartu.

Čestitamo!

Pri Škrubovih v Merlebachu, Francija, se veselijo novega člana. V družini Karlija Škruba in Marceline Štefan so dobili sinka Cirila. Hčerko so že prej imeli, tako imajo zdaj kar parček. Čestitamo srečnim staršem in seveda tudi dedku in babici. Malemu Cirilu pa želimo, da bi hitro rasel in lepo napredoval, da bo v veselje in ponos staršem.

Uredništvo

Zahvala

Vsem rojakom in rojakinjam po svetu se zahvaljujemo za tako številna in pristrčna novoletna voščila, ki so jih naslovili na posameznike ali na ves kolektiv. Prijazna voščila iskreno vračamo!

Uslužbenci
Slovenske izseljenske matice

Pozdravi!

Pozdravljam vse rojake doma in po svetu in jim želim uspehov in sreče v letu 1971.

Ernest Rece,
Vancouver, B. C. Canada

Dopisovanje

Imam veliko veselja do angleščine, katere sem se v šoli učil osem let. Da bi se v tem jeziku izpopolnil, se želim dopisovati s prekmurskimi rojaki, ki živijo v Ameriki ali v Angliji (Londonu).

Jože Rantaša
Osnovna šola I
69000 Murska Sobota

Letni obračun davka

na plačo v ZR Nemčiji

Mnogi tuji, pa tudi nemški delavci v ZRN imajo velike probleme z davkom na plačo. Del njih niti ne ve, posebno če so zaposleni v manjših podjetjih in če so prvič na delu v ZRN, kaj naj počno z davčnim kartonom (Lohnsteuerkarte). Ker ne vedo, da lahko del odbitega davka dobijo spet nazaj, obdržijo davčne kartone konec leta pri sebi in ne zahtevajo obračuna davka. Drugi kartona sploh nimajo, ker jim ga načeloma delodajalec ni dolžan dati — dolžan je odvajati samo davek od plače na davkarijo (Finanzamt). In če že vedo, da lahko po Novem letu pri davkariji izpolnijo poseben obrazec, ne vedo natančno, kaj vse je treba pri tem upoštevati, da bi bil obračun davka ugodnejši. Zgodi se, da delavec konec leta davčni karton proda za določen znesek raznim posrednikom, ki pozneje s pomočjo delavčevega pooblastila, seveda z dobičkom, izvedejo obračun davka.

Računa se, da približno 20 % tujih delavcev ne uresniči obračuna davka. Od vseh ostalih približno 90 % ne dobi toliko iz obračuna, kolikor bi ga lahko. Rezultat tega so dodatni milijoni mark, ki jih tuji delavci zaradi neznanja podarijo ZRN, ki ima na vsak način velike dohodke od obračanja kapitala iz davka na plačo v toku leta.

Vsa ta dejstva pomenijo,

da tuji delavci kreditirajo zahodno-nemško državo,

da je priliv deviz v Jugoslavijo manjši, kot bi lahko bil in da delavci ostajajo ustrezno dalj časa v ZRN.

To so tako za delavca kot za našo deželo slabe rešitve.

I. Kako dobiti davčni karton?

Važno je, da delavec pride že iz Jugoslavije založen s potrebnimi dokazili — pri tem mislimo na potrdilo o družinskem stanju (poročen, vdovec, ločen, samski-brez otrok ali z otroki in koliko). Ta potrdila (lahko so tudi izpiski iz matičnih knjig) naj bodo prevedena na nemški jezik; potrebuje jih tudi tisti, ki ima davčni karton napačno izpolnjen (če je na primer poročen, karton pa ima izpolnjen, kot da je samski).

Prijava za stanovanje je davkariji osnova za izdajo davčnega kartona. Podatki, ki jih delavec ali posrednik podjetja na osnovi prinešenih dokumentov vnaša v prijavi list (Anmeldebestätigung) so vnešeni na davčni karton. Če delavec nima pri roki potrebnih dokazil, mu bo izstavljen davčni karton najvišjega (prvega) davčnega razreda. Število otrok pod 18 let je treba vsako leto znova dokazovati z originalnimi potrdili iz Jugoslavije.

Opozorjamo na dejstvo, da je posebno pomembno, da delavci, ki niso pripadniki katoliške, protestantske ali hebrejske veroizpovedi, še posebej pazijo pri rubriki »veroizpoved« (Glaubensbekenntnis) v prijavi za stanovanje. Pogosto se namreč zgodi, da na primer mohamedanci postanejo v prijavi protestanti ali ateisti katoliki. Delavci, ki torej niso pripadniki navedenih veroizpovedi, so oproščeni cerkvenega davka. Če pa se le zgodi, da je ateistu vpisana religija, ali da veren človek noče plačevati cerkvenega davka, se oglasite na konzulat, kjer vam bodo overili podpis na izjavi, da ne pripadate eni od navedenih veroizpovedi. S to izjavo lahko zahtevate revizijo navedb v davčnem kartonu.

Potem, ko ste prijavljeni na določenem stanovanju, greste s potnim listom in omenjeno prijavnico na pristojni občinski urad, kjer je, različno po občinah, tudi statistični urad (Statistisches Amt), županov urad (Bürgermeisteramt) itd. in za prosite za izstavitev davčnega kartona.

II. Kako, kdaj in kje opravimo obračun davka?

Obračun davka opravimo na davkariji. V načelu lahko povračilo zahtevamo po 1. januarju (1971) za leto nazaj. Pogoji pri tem je, da je delavec zaposlen najmanj 6 koledarskih mesecev v preteklem letu v ZRN. Zadnji rok za predajo prošnje za obračun davka je 30. april 1971. Če delata oba zakonca (torej davčni IV. razred za oba ali kombinacija III. in V. razreda) je zadnji rok za obračun davka 31. maj 1971, oziroma lahko v tem primeru oddamo posebno prošnjo še pozneje. Pristojna je tista davkarija, na področju katere je davčni obveznik stanoval 20. septembra 1970. Če je prvič prišel na delo v ZRN tega leta — kraj, kjer je stanoval med 20. septembrom in 31. oktobrom 1970. leta.

Pri zgornjih določilih obstoja nekaj »trikov«, ki jih je nad vse dobro vedeti:

— Če delavec ni delal v ZRN vse leto, ampak je prišel recimo 31. marca 1970. na delo za plačo 1000 DM bruto, mu je bilo odvzeto v preostalih 9 mesecih več davka, kot bi bilo normalno. Pri I. razredu izgleda kalkulacija takole: vsak mesec mu odbijajo 139 DM. Konec leta je vpisana na davčnem kartonu bruto plača 9000 DM in davek na plačo 1251 DM. Kljub temu, da delavec nima posebnih izdatkov, ki bi jih lahko prikazal davkarji, mora vseeno oddati prošnjo za obračun. Pokaže se, da so mu v 9 mesecih odtrgali davek za vse leto. Obračun na davkarji pokaže, da je treba delavcu vrniti ves davek, ki je bil plačan preveč. Po tabeli bi namreč moral za 9 mesecev plačati samo 700 DM davka. Vrnjeno mu bo torej 551 DM. V vsakem primeru torej, tudi če nimamo posebnih izdatkov, je treba vložiti prošnjo za obračun.

Delavci, ki se prvič zaposlijo v ZRN po 30. juniju in torej ne delajo v ZRN 6 mesecev v koledarskem letu, često mislijo, da nimajo pravice do obračuna davka. To je napačno. Če je zadnji rok za obračun 30. april 1971, potem lahko obračun za leto 1970 opravi vsak delavec, ki se je zaposlil pred 1. novembrom 1970. leta.

Marsikdo do 30. aprila 1971 ne bo dobil vseh potrebnih dokumentov za obračun davka in bo ta rok zamudil. Temu se lahko izognemo tako, da tudi brez dokumentov izpolnimo prošnjo in jo pravočasno oddamo na davkarji. Potrebne dokumente (npr. račune) lahko pošljemo kasneje.

— Tudi če nimamo obrazca za prošnjo za obračun, kar se pogosto dogaja povratnikom v domovino, je dovolj, da pišemo na davkarji pismo, v katerem navedemo svoje osnovne podatke, napišemo, koliko znašajo stroški v zvezi z delovnim mestom, koliko posebni stroški in priložimo davčni karton.

— Obračun davka pred 1. januarjem naslednjega leta je mogoč, če dokažemo, da odpotujemo za dalj časa iz ZRN. Vendar moramo biti zelo previdni. Gradbeni delavec, ki gre za Božič ali Novo leto v Slovenijo in ostane tam še kak mesec ali dva, naj izposluje pri podjetju, da mu pri odjavi stanovanja pri policiji vnesejo opombo »povratek spomladi« (Rückkehr im Frühling), ker se mu lahko zgodi, da mu propade dovoljenje za bivanje. Ali pa delavec, ki septembra odide, dvigne obračun davka, pa se novembra spet zaposli v ZRN, mora ponovno vplačati že vrnjeni davek, da bi se lahko zaposlil. Če torej ni nujno potrebno, je bolje pristopiti k obračunu po 1. januarju.

— Lahko se zgodi, da vaš davčni karton ni bil pravilno izpolnjen (npr., da imate vpisan prvi razred, pa ste poročeni), oziroma, da so med koledarskim letom nastale določene spremembe vašega družinskega stanja (poroka, razveza, rojstvo, smrt). V tem primeru ne smete sami na davčnem kartonu ničesar popravljati. Spremembe lahko do 20. novembra vsakega leta uveljavite pri občinskem organu, ki vam je izdal davčni karton. Po tem datumu, pa vključno do trenutka, ko oddate davčno prijavo, vam lahko spremembe vpiše le pristojna davkarja. Za tovrstne spremembe obstoji v nemškem obrazcu za obračun davka posebna rubrika: (Nachträgliche Berücksichtigung einer günstigeren Steuerklasse und von Kinderfreibeträgen) »dodatno upoštevanje ugodnejšega davčnega razreda in oprostitve davka zaradi otrok«.

Pod rubriko v zvezi s spremembo družinskega stanja lahko vpišete tudi podatke za otroka, ki je trajno nesposoben za delo, če je starejši od 18 let in ne zasluži letno več kot 7200 DM.

Naj na tem mestu omenimo, da je postopek za vse vrste pritožb v zvezi z davkom na plačo dokaj enostaven. Priporočamo, da se vse pritožbe napišejo že takoj v nemščini (prevedejo jih lahko zastoj socialni delavci) in pismeno pošljejo na davkarji. Če so tu odbite, se lahko v obliki pismene tožbe pošljejo na davčno sodišče (Finanzgericht). Pri pritožbah in tožbah upoštevajte, da je rok za vložitev 1 mesec.

III. Davčni razredi

Osnova za odmero davka na plačo je davčni razred. Obstajajo naslednji davčni razredi:

I. razred:

- a) neporočeni (samski, vdovci, ločenci) delavci, mlajši od 49 let;
- b) poročeni delavci mlajši od 50 let, brez otrok, katerih zakonec živi zunaj ZRN.

II. razred:

- a) neporočeni delavci, ki so dopolnili 50 let, ali imajo davčne olajšave zaradi otrok;
- b) poročeni delavci, katerih zakonski drug in otroci živijo zunaj ZRN.

III. razred:

Delavec, katerega zakonski drug stanuje v ZRN in ni zaposlen ali pa je upravičen na V. davčni razred.

IV. razred:

Delavci, katerih zakonec dela tudi v ZRN.

V. razred:

Delavec, ki ima zelo majhno plačo in zakonec delavca, ki ima III. davčni razred.

VI. razred:

Upravičenec je oseba, ki dela v več delovnih razmerjih. Ta dobi za drugo in vse naslednje zaposlitve VI. davčni razred.

IV. Izpolnjevanje začetnih rubrik v prošnji za letni obračun davka na plačo (Antrag auf Lohnsteuer-Jahresausgleich)

Obrazci prošenj za obračun davkov so v posameznih pokrajinah v ZRN nekoliko različni. Vendar so rubrike posameznih podatkov iste, saj slonijo na enotni zakonodaji. Obrazec prošnje dobite na davkarji, pa tudi v večjih podjetjih pri perso-

nalnih oddelkih. Ko prošnjo izpolnujete, pišite s pisalnim strojem, če to ni mogoče, pa čim bolj čitljivo.

Za Jugoslovane prideta v poštev dva obrazca: skrajšani v srbohrvaškem in nemškem jeziku in normalni nemški obrazec (L-st 4), ki je obsežnejši. Slovensko-nemških formularjev ni, za kar bi se pristojni jugoslovanski organi morali zavzeti. Če delata v ZRN oba zakonca, morata izpolniti en obrazec. V rubriko »Familiennamen« vpišemo priimek, pod rubriko »Vorname« pa ime davkoplačevalca. Nemški obrazec ima posebno rubriko »Erstattungsanschrift«, v katero vpišemo konto ali naslov, kamor želimo dobiti presežek iz obračuna davka. Sledijo rubrike »Geburtsdatum« (rojstni datum) in »Wohnsitz z. Z. der Auftragstellung« (naslov v času vložitve prošnje). V srbohrvaškem obrazcu moramo posebej vpisati, kje smo stanovali 20. septembra, v nemškem pa ta rubrika že obstoji. Za tem sledi v srbohrvaškem obrazcu naslov v domovini, kar ne bo delalo težav.

Rubrika »Ausgeübter Beruf« (poklic) je važna, ker je treba poklic označiti zelo točno. Če je npr. nekdo livar, mu bo davkarija prej priznala vrnitev stroškov za delovno obleko, kot če bo napisal, da je kvalificirani delavec. Rubriko »Familiennamen« pomeni, ali je davkoplačevalec samski, poročen itd. Ustrezno podčrtajte, oziroma prekrižajte kvadratek.

Sledi rubrika »Steuerklasse und Zahl der Kinder« (davčni razred in število otrok). Tu morate vnašati podatke tako, kot so napisani v davčnem kartonu, pa čeprav morda niso resnični. Napišemo n.pr.: II/2, kar pomeni II. razred (poročen), dva otroka.

Rubrika »Religionsgesellschaft« (verska pripadnost) prepisemo iz kartona. O tem smo govorili že v prvem poglavju.

V srbohrvaškem obrazcu nato navedemo, od kdaj smo zaposleni v ZRN, v nemškem formularju pa odgovorimo, ali smo izvedli obračun davka v letih 1969 in 1970.

V obrazcu nato sledijo rubrike o času zaposlitve, o bruto plači, davku na plačo in cerkvenem davku. Vse te podatke preprosto prepisemo iz davčnega kartona. Pri tem pazimo na naslednje:

— Če oba zakonca delata v ZRN, vpisujeta obdobja zaposlitve posebej za enega in drugega po logičnem časovnem redu in z oznako, ali gre za moža ali ženo.

— Če imate več zaposlitev in torej več kartonov, jih vpisujete ločeno.

— Če ste bili neko obdobje nezaposleni, ne vpisujete eventualnih podpor za nezaposlene. Isto velja za poseben dodatek za delavce v Z. Berlinu in za dohodke vaših otrok, zaposlenih v ZRN. Vsi ti zneski so oproščeni davka, vendar morate prošnji za obračun priložiti potrebne dokumente (Arbeitslosenmeldekarte, oziroma potrdilo delodajalca, da ste delali v Z. Berlinu).

— Če ste izgubili davčni karton, pišite delodajalcu, pri katerih ste delali, da vam pošljejo potrdila o zaposlitvi, plači in davkih in jih priložite prošnji za obračun namesto kartona. V nemškem formularju sledijo za tem rubrike v zvezi z zakoni o ustvarjanju premoženja (»624 DM — Gesetz«, »312 DM — Gesetz«). Če ste varčevalci po teh zakonih, vpišite v ustrezni rubrike mesta, ki jih je delodajalec potrdil na davčnem kartonu.

V. Stroški vezani na delovno mesto, ki so oproščeni davka na plačo (Werbungskosten)

Običajno si delavec težko predstavlja, kaj pomeni izraz Werbungskosten — reklamni stroški. Izraz je že skoraj zgodovinski, iz časov, ko se je obdavčeval kapital in so se od davčne osnove odbijali reklamni stroški.

Zakonodajalec je že vnaprej predvidel, da ima delavec te vrste stroškov najmanj 564 DM letno. Ta vsota je že upoštevana v tabelah za izračun davka na plačo. Gre torej za to, da delavec prikaže ali dokaže, da je imel stroškov več, kot pa je že avtomatično priznano in da se mu tako zmanjša davčna osnova ter poveča pribitek obračuna davka. Že vnaprej je treba reči, da vrsta in obseg teh stroškov v predpisih nista točno določena.

a) Prvi del stroškov, vezanih na delovno mesto, ki so oproščeni davka, so stroški v zvezi s članstvom v sindikatu ali poklicnih združenjih. V nemškem obrazcu te stroške vpisujemo pod rubriko »Beiträge zu folgenden Berufsverbänden«, v srbohrvaškem pa na koncu pod rubriko »razno«, na koncu stroškov, ki so vezani na delovno mesto. Tu je treba upoštevati ne samo članarino za sindikat ali poklicno združenje, ampak tudi vpisnine, stroške prevoza, ki nastanejo v zvezi z delom teh združenj, stroški malice ali kosila, ki ga jeste ob priliki sestankov ipd. Pri tem niso upoštevane prireditve izključno zabavnega značaja, npr. sindikalna zabava. Priložiti je seveda treba dokazila (vozne karte, vabila itd.).

b) Na istem mestu kot gornje stroške lahko vpišete tudi stroške, ki so vezani na ožji pojem delovnega mesta (rubrika »Aufwendungen für Arbeitsmittel«). Če vam tu ali pri drugih rubrikah zmanjka prostora, lahko obrazložitev stroškov pripišete na posebni prilogi. Tako v prvi vrsti lahko vpišete stroške za nabavo potrebnega inventarja ali orodja in drugih delovnih pripomočkov. Običajno delajo gozdni delavci z lastnim orodjem. Soferji, pa tudi drugi poklici morajo delati vozniški izpit ipd. Če gre za manjše vsote, vpišite stroške v celoti, za večje priprave kot recimo motorna žaga, pa le del, ki bi odgovarjal letni amortizaciji. V isto rubriko spadajo stroški za delovno obleko in obuvalo, če si jo sami kupite, oziroma stroški čiščenja, kopanja itd. tudi v primeru, če vam je delovno obleko dal delodajalec. Prav tako so stroški, vezani na strokovno izpopolnjevanje lahko del davka oproščeni stroškov. Tu gre seveda za strokovno izpopolnjevanje, ne pa za stroške, ko na primer nekvalificiran gradbeni delavec položi izpit za avtomehanika. Upoštevati je treba vse stroške, npr. vožnje, zvezke, knjige, vpisnine, šolnine itd.

Pri tej rubriki se često zgodi, da nimate računa. Kljub temu je treba vpisati verjetno vsoto — če je odbita, priporočamo pritožbe na višje finančne organe.

c) V rubrikah »Aufwendungen für Fahrten zwischen Wohnung und Arbeitsstätte...« in »Aufwendungen für Fahrten mit eigenem Kraftfahrzeug« vpišujete stroške za prevoz z mesta stanovanja na delo in to tako z javnimi prometnimi sredstvi kot tudi z lastnim vozilom. Če imate lasten avtomobil, motor, moped ali kolo, vam davkarija prizna določen pavšal za delovne dni (brez nedelj, praznikov, bolniških dni, dopusta), ki ne velja za prevožene kilometre, ampak za dejansko razdaljo med krajem stanovanja in delovnim mestom. Ti pav-

šali so 0,36 DM na km za avto in 0,16 DM za motor, medtem ko za moped in za kolo niso uradno določeni.

Pozanimajte se, koliko vam davkarija za to prizna. V obrazec za obračun davka je potrebno vpisati številko avtomobila ali motorja, če izpolnjujete srbohrvaški obrazec, pa tudi sicer lahko stroške obrazložite v posebni prilogi. Odbiti pa morate eventualne dodatke za pot, ki vam jih izplačuje podjetje.

Če se vozite z javnimi prometnimi sredstvi, morate ravno tako odbiti eventualne dodatke podjetja, sicer pa pazite na to, da hranite čim več računov, kart itd., ker morate v obrazložitvi teh stroškov vso stvar prikazati čim bolj verjetno. Kot javna prevozna sredstva velja železnica (tudi I. razred), avtobus, pa tudi taksi. Uveljavljate pa lahko le dneve, ko ste dejansko potovali in tudi to le do 40 km.

č) Posebne dodatne stroške ima naš delavec že zaradi tega, ker živi pogosto ločeno od svoje družine v Jugoslaviji, ali pa ima v Jugoslaviji stanovanje. Te stroške vpisujemo v srbohrvaškem obrazcu v rubriki »Aufwendungen verheirater Arbeitnehmer für doppelte Haushaltsführung, soweit sie nicht vom Arbeitgeber ersetzt werden.« (Stroški poročenih delavcev za dvojno gospodinjstvo, če jih ne plačuje delodajalec). Nemški obrazec ne omenja, da bi moral biti delavec poročen. To tudi sicer po predpisih in navodilih ni nujno potrebno. Nujno je le, da davčni obveznik prikaže kot verjetno ali pa dokaže dejstvo, da ima poleg stanovanja na kraju zaposlitve še posebno stanovanje oziroma gospodinjstvo. Ni nujno, da je davčni obveznik poročen (različne davkarije imajo v praksi različno mnenje — vendar je možno s pritožbami na višjo finančno direkcijo tako stališče popraviti). Priporočamo, da si nabavite od občine potrdila (ki jih daste overjene prevesti) o tem, da imate v Jugoslaviji družino, ki jo pretežno vzdržujete, oziroma, če ste samski, da imate stanovanje, za katerega imate določene redne izdatke. Na osnovi teh potrdil lahko zahtevate, da vas davkarija oprosti obdavčenja naslednjih zneskov:

— dnevno 9 DM, če zaslužite mesečno do 750 DM, ali pa 11 DM, če zaslužite več;

— stanarino, plačilo elektrike, vode, ogrevanje in čiščenje stanovanja v kraju zaposlitve (v obrazcu je navedena sicer le stanarina);

— dejanske stroške za vožnjo domov, ki jih dokazujete z voznimi listki ali pa (če potujete z avtom) 0,18 DM na km dejanske razdalje. Dokaz vožnje z avtomobilom je lahko fotokopija tiste strani v potnem listu, kjer so razvidni žigi, ki označujejo prehode preko meje.

d) Če nimate lastnega gospodinjstva, pa ste vedno več kot 12 ur odsotni z doma (n.pr. 9 ur dela, 1,50 ure čakanja zaradi neugodnih prometnih zvez in 2 uri vožnje) imate pravico v rubriko »Aufwendungen für Verpflegung« (dodatni stroški za oskrbo) vpisati dnevni pavšal 2,5 DM. Pri tem odpadejo dnevi, za katere ste dobili plačane dnevnice. V omenjeni čas 12 ur lahko štejete tudi čas, porabljen za obiskovanje tečajev za strokovno izpopolnjevanje. Kot dokazilo je pri tem najbolje, če si daste izstaviti ustrezno potrdilo s strani podjetja.

e) V rubriko »Dodatni stroški v zvezi z delovnim mestom« »Weitere Werbungskosten« srbohrvaškega obrazca, oziroma v rubriko »Reisekosten, Fortbildungskosten im ausgeübten Beruf« lako vpišete še nekatere stroške, ki so v vzročni zvezi z opravljanjem vašega poklica. Predvsem lahko tu vpišete stroške, ki so nastali pri vodenju sodnih procesov pri delovnih

ali socialnih sodiščih. Tu ne gre samo za honorarje advokatom, ampak tudi za dodatne stroške, kot prevozi, telefoni in slično. Podobno, vendar z omejitvami, lahko storite v primerih tipičnih poklicnih bolezni. Kot dokazilo morate imeti seveda zdravniško potrdilo. Pri zdravljenju imate namreč često stroške, ki presegajo boleznino, ki vam jo vplačuje bolniška blagajna (Krankenkasse). Podobno velja pri nesrečah pri delu, še posebej lahko pri tem uveljavljate dodatne stroške za raztrgano obleko, razbito uro in podobno.

Če ste bili udeleženi v prometni nesreči (tudi kot pešec), pa niste zakrivali nesreče ali pa je bila posredi »višja sila«, lahko vpišete v obrazec prav vse izdatke, ki so nastali v zvezi s tem. Odbiti pa je treba tisti del stroškov, ki jih je povrnilo zavarovanje. Gre pa le za tiste prometne nesreče, ki so nastale na poti z dela ali na delo. Tudi tu priporočamo čim več dokazov (računi), oziroma v prilogah obrazca natančno opisanih situacij, kako je do nesreče prišlo. Če pa ste v nesreči grobo kršili prometne predpise, ne morete uveljavljati zgoraj opisanih davčnih olajšav.

VI. Posebni izdatki (Sonderausgaben)

a) V rubriko »Gesetzliche Sozialversicherung« vpišete prispevke za socialno zavarovanje, ki so vam bili odbiti v preteklem letu. Podatke najdete v davčnem kartonu. Pri izračunu vam lahko zelo koristi posebno potrdilo, ki ga lahko izstavi delodajalec in v katerem piše, kolik je bil delež vplačanih prispevkov s strani firme. Če zaslužek, ki je večji od 560 DM mesečno, zadošča, da prekoračite že vnaprej pavšalno določen znesek posebnih stroškov v višini 936 DM letno.

V nemškem obrazcu sledijo rubriki obveznega zakonskega socialnega zavarovanja rubrike za razna prostovoljna ali privatna zavarovanja. Mnogi naši delavci vplačujejo privatna življenjska in bolezenska zavarovanja in lahko te izdatke vpišejo v to rubriko ali pa v srbohrvaškem obrazcu pod rubriko obveznega zavarovanja ali v posebni prilogi. Pri tem pripominjamo, da se kot posebni izdatki v tem primeru lahko vpišejo le zavarovanja v zvezi z osebo, ne pa v zvezi s predmetom (n.pr. zavarovanje pred krajo). Kot poseben izdatek, oproščen davka, je tudi obvezno zavarovanje vozila. Če se z vozilom vozite v službo, lahko upoštevate le polovico obveznega zavarovanja vozila, sicer pa celo. Kasko zavarovanja in ostala zavarovanja vozila ne pridejo v poštev. Prav tako veljajo za posebne izdatke obresti za katerikoli kredit, ki ste ga vzeli za nakup potrošnega blaga (npr. televizorja) kot tudi prostovoljno vzdrževanje ali prostovoljna pomoč ločenim zakoncem.

b) Cerkevni davek, ki ga vpišete (če ga plačujete) v ustrezno rubriko pod posebnimi izdatki, vam bo davkarija sama po sebi delno vrnila, in sicer v razmerju med dejansko vplačanim davkom na plačo, in sicer obračunan odbitek za ta davek. Če ste prek obračuna davčnega kartona oproščeni ene tretjine vplačanega davka, vam bo povrnjena ena tretjina cerkvenega davka. Če niste pripadnik neke veroizpovedi, za katero se plačuje davek, lahko na podlagi ustreznih potrdil vpišete tudi prispevke tem verskim skupnostim, da se oprostijo davka. Nemški obrazec vsebuje še posebne rubrike za izdatke za davčne svetovalce in za razne darove verskim, dobrodelnim, znanstvenim in drugim družbenim ustanovam. Davka so oproščeni tozadavni darovi le do 5 % višine plače.

VII. Posebna bremena (Aussergewöhnliche Belastungen)

Davčna zakonodaja v ZRN vsebuje odpis davka na plačo še posebej pri izdatkih za pomoč osebam, za katere je davkoplačevalec zaradi določenih (posebej še družinskih) povezanosti dolžan prispevati denar za nujno vzdrževanje. Lastnost teh izdatkov mora biti, da jih mora davkoplačevalec prispevati iz zakonskih, moralnih ali drugih razlogov. Pri tem je pogoj, da vsota teh izdatkov ne presega določene višine.

Dodatno se šteje pod posebne obremenitve še del stroškov, ki jih davkoplačevalec ne more odpisati pri stroških v zvezi z delovnim mestom in pri posebnih izdatkih. To so v prvi vrsti stroški, ki nastanejo zaradi višje sile.

Posebno veliko davka na plačo ostane v blagajnah zahodnonemške države zaradi zelo previdno sestavljenega obrazca za obračun davka. Nemški obrazec je še precej obsežen, srbohrvaški pa vsebuje samo kategorijo pomoči družinskim članom. Pridrževali se bomo samo nemškega obrazca, če pa izpolnjujemo srbohrvaškega, priporočamo, da si sestavite posebno prilogo.

a) Posebna bremena v zvezi s podpiranjem pomoči potrebnih oseb (Aussergewöhnliche Belastung durch Unterstützung bedürftiger Personen) so predvsem pomoč ženi, otrokom, starejšim po svoji ali ženini strani, nezakonskim otrokom, vnukom, ločenemu soprogu itd. Pri tem ni pogoj, da so to osebe brez dohodkov, vendar morajo imeti nižje dohodke od 1560 DM letno in njihovo premoženje ne sme presegati 1500 DM. Pri določenih kategorijah, kot je na primer stari oče, vnuk itd., bo davkarija priznala upravičenost denarne podpore le, če je ta oseba res odvisna od same sebe in davčnega zavezanca. Zato je tu treba priložiti potrebna potrdila občinskih skupščin in poštne oziroma bančne nakaznice. Pri ločencih in nezakonskih otrocih zadošča kot dokument obsodba sodišča. Dobro je v ustrezno rubriko vpisati tudi višino eventualnih dohodkov oseb, če jih že ne vsebuje potrdilo jugoslovanskih oblasti.

b) Posebna bremena zaradi bivanja zunaj doma osebe, ki se poklicno izobražuje (Aussergewöhnliche Belastung durch auswärtige Unterbringung einer im Berufs-ausbildung stehenden Person). Tu gre v prvi vrsti za otroke. Otroci pod 18 let se v olajšavi davka upoštevajo s pavšalom 1200 DM, če zaradi šolanja ne stanujejo doma. Otroci med 18 in 27 leti, ki se šolajo, ki ne stanujejo doma in ki ne zaslužijo (štipendije) več kot 7200 DM letno, so upoštevani s pavšalom 2400 DM. Če je otrok mlajši od 18 let, pa poročen, vam davkarija ravno tako mora oprostiti določen del davka, pa tudi pri poročenih otrocih med 18 in 27 let, če otrok sam ne zasluži več kot 7200 DM letno, če študira in ga že vzdržujete več kot 4 mesece. Vsa ta dejstva pa je potrebno seveda temeljito dokazati.

c) Druga posebna bremena (Andere aussergewöhnliche Belastungen):

— izdatki zaradi diete pri določenih boleznih so oproščeni davka in to: 75 DM mesečno pri sladkorni bolezni, tuberkulozi ali sklerozi; 50 DM mesečno pri boleznih žolča, jeter ali ledvic; 40 DM mesečno pri drugih boleznih (n.pr. alergije), če je zdravnik predpisal dieto. Poleg teh izdatkov lahko pripišete še druge stroške, ki jih imate zaradi zdravljenja ali rehabilitacije, če jih ni plačalo socialno ali privatno zdravstveno zavarovanje. Potrebni so čvrsti dokazi (potrdila zdravnika). Davkarija bo glede na višino vaših dohodkov odbila od

vsote, ki ste jo navedli, zneske, ki so določeni po posebnih tabelah.

— Če niste dobili od zavarovanja, delodajalca ipd. namenske pomoči ali če ta pomoč ni pokrila stroškov, lahko vpišete posebej izdatke v zvezi z nesrečo pri delu, rojstvom otroka, smrti, ločitve zakona (ne glede na krivdo).

— Če ste bili v preteklem letu prizadeti v neki naravni katastrofi, vam davkarija prizna del izdatkov za nujno potrebne nakupe za gospodinjstvo in obleko.

VIII. Zmanjšanje davka na plačo (Lohnsteuer-ermässigung)

Že v začetku smo omenili, da delavci — davčni obvezniki celo leto brezobrestno kreditirajo zahodnonemško državo v višini vsote, ki jo ob koncu leta (ali čisto šele prihodnje leto) dobijo nazaj. Če bi delavci s prijavo za zmanjšanje davka (Antrag auf Lohnsteuer-Ermässigung) povečali svoje čiste plače, bi jim samo obresti na ta prihranek vrgle letno ob plači 1200 DM bruto gotovo ca 30—40 DM, če ne več.

Še mnogo bistveneje pa je, da se pogosto dogaja npr. v gradbeništvu pa tudi v drugih sezonskih dejavnostih, da delavci ne dobijo obračuna davka zaradi odhoda iz ZRN pred novim letom. Dobijo ga šele mnogo kasneje. Če ostanejo v Jugoslaviji, jim je tudi veliko teže pisмено izvesti obračun. Zato obstoji možnost, da si zvečamo svoje dohodke že takoj. Pogoj za to je omenjena prijava za zmanjšanje davka, ki jo izpolnimo v bistvu tako, kot izvedemo obračun davka. Formularje dvignemo na davkariji. Rok za vložitev prijave je 20. november vsakega leta. Po tem roku prijave za isto leto ni več mogoče izpolniti.

Pri prijavi za davčno olajšavo nastopi včasih problem, da se spremeni stanje, ki pogojuje olajšave. Vaš otrok se je, na primer, izšolal, družina se je preselila v ZRN ali podobno. Te spremembe je treba takoj javljati davkariji, kakor boste javili tiste, ki so vam v korist. Neprijavljanje sprememb je kaznivo.

Če davkarija ne bi pristala na ocene vaših prihodnjih izdatkov (težko je npr. dokazati stroške v zvezi z delovnim mestom), lahko čez par mesecev ali sproti do 20. novembra pošljete te dokaze. Pri obrazložitvi stroškov priporočamo posebno prilogo.

IX. Dodatni prispevek na konjunkturo (Konjunkturzuschlag)

Ta prispevek je bil uveden leta 1970 z namenom, da se zniža kupna moč prebivalstva in tako malo umiri prehitro razvoj industrije in potrošnje. Prispevek je menda začasen (do 1. 1973) in ga bo možno dobiti nazaj do 31. III. 1973 preko pristojne davkarije. Zato bodite pozorni, da vedno kadar menjate delodajalca, vzamete s seboj poleg normalnih delovnih dokumentov tudi potrdilo o zadržanem dodatnem prispevku za konjunkturo (Bescheinigung über eingehaltenen Konjunkturzuschlag).

Prispevek plačajo samo bolje plačani delavci, posebno tisti, ki zaslužijo toliko, da jim je mesečno odbito več kot 100,10 DM kot davek na plačo. Višina prispevka je 10 % davka na plačo. To pa toliko bolj podčrtuje potrebo po vložitvi prijave za zmanjšanje davka na plačo, ker je dodatek na konjunkturo odvisen izključno od davka in ne naravnost od višine plače.

NASLOVI POSVETOVALNIH »ARBEITERWOHLFARTA« V ZR NEMČIJI, KJER SO ZAPOSLENI TUDI JUGOSLOVANSKI SOCIALNI DELAVCI

Zentrale: Arbeiterwohlfahrt Bundesverband e.V., 53 Bonn Ollenhauerstr. — Tel.: 02221/22 31 84-88

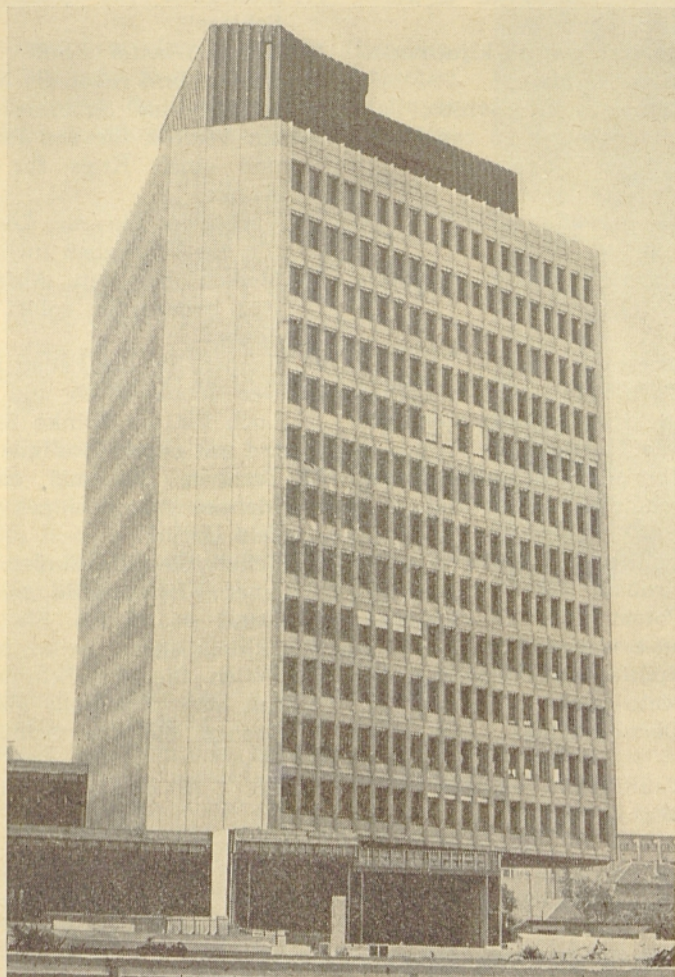
1. **1 Berlin 19** — Djuro Skorić
Suarezstr. 11 — Janez Zakrajšek
Tel. 0311/3 06 31 41 — Damjanka Janković
2. **23 Kiel** — Julije Brun
Halstenstr. 51—53
Tel. 0431/5 17 11/12
3. **2 Hamburg 13** — Miodrag Iličković
Rothenbaumchausee 44 — Frl. Mihaela Ivšić
Tel. 0411/45 71 51/52
4. **28 Bremen** — Ejub Džino
Kohlhökerstr. 13
Tel. 0421/32 70 04
5. **45 Osnabrück** — Josif Čermak
Spindelstr. 26 a
Tel. 0541/5 21 85
6. **3 Hannover** — Dušan Žuraj
Posthornstr. 30 — Smilja Gergeč-Georgijević
7. **48 Bielefeld** — Ivan Vitušek
Jahnplatz 2
Tel. 0521/6 17 76
8. **53 Bonn-Bad Godesberg** — Velimir Petrović
Koblenzer Str. 40
Tel. 02229/6 93 70
9. **463 Bochum** — Jovanka Mikalački
Untere Marktstr. 3
Tel. 02321/beantragt
10. **46 Dortmund** — Nikola Stojanov
Schumannstr. 6
Tel. 0231/81 24 37
11. **4 Düsseldorf** — Trajan Dinić
Metzer Str. 15 — Frau Danica Ingatieff
Tel. 0211/44 41 57
12. **41 Duisburg** — Zoran Dimitrijević
Friderich-Engels-Strg. 42 — Frau Vera Kostovska
Tel. 02131/40 13 67
13. **465 Gelsenkirchen** — Milan Trojan
Margaretenhof 14
Tel. 02322/6 44 29
14. **58 Hagen** — Stojan Veljković
Hochstr. 134
Tel. 02331/beantragt
15. **5 Köln** — Kristina Kemperle
Rubersstr. 7—13 — Dragomir Božović
Tel. 0221/21 93 93/94
16. **44 Münster** — Josip Bortek
Dammstr. 21
Tel. 0251/7 55 56
17. **565 Solingen** — Zalka Majerle
Kölner Str. 45
Tel. 02122/1 80 96
18. **56 Wuppertal-Barmen** — Aleksandar Simanek-Rajter
Bachstr. 5 a
Tel. 02121/55 55 67
19. **54 Koblenz** — Raško Propadović
Laubach 20—22
Tel. 0261/3 13 87
/3 49 86
20. **67 Ludwigshafen** — Jozo Barfulović
Berliner Str. 20
Tel. 0621/beantragt
21. **65 Mainz** — Mihailo Lakčević
Kaiserstr. 26—30
Tel. 6131/2 58 91
22. **61 Darmstad** — Vid Lončarić
Nieder-Ramstädter Str. 13
Tel. 06151/4 47 00

23. **6 Frankfurt/M. 1** — Blagaj Dupkarski
Münchener Str. 48
Tel. 0611/25 24 67
24. **35 Kassel** — Mihailo Valdec
Ruhlstr. 6
Tel. 0561/1 43 84
25. **605 Offenbach** — Franjo Bedeković
Herrnstr. 14
Tel. 0611/81 16 94
26. **633 Wetzlar** — Tomislav Leskovar
Moritz-Hensold. Str. 6
Tel. 06441/beantragt
27. **746 Balingen** — Milan Laznik
Wilhelmstr. 25 — Miodrag Božić
Tel. 07433/67 10
28. **726 Calw** — Anton Meixner
Markplatz 26
Tel. 07051/beantragt
29. **78 Freiburg** — Jovan Ošap
Brombergstr. 34
30. **732 Göppingen** — Milenko Čerovina
Uhlandstr. 5 — Velimir Jordanov
Tel. 07161/6 94 20
31. **71 Heilbronn** — Roman Vrbanić
Bahnhofstr. 27 — Aleksandar Jovanović
Tel. 07131
32. **75 Karlsruhe** — Savo Andonovski
Kaiserstr. 91 — Dragutin Hmelaš
Tel. 0761/6 42 12
33. **714 Ludwigsburg** — Zdravko Pupović
per Adresse
Stuttgart, Neckarstr. 31
34. **68 Mannheim** — Pavel Rostohar
Murgstr. 11 — Frau Mirjana Kreković
Tel. 0621/37 19 31
35. **741 Reutlingen** — Radovan Adžić
Hofstatt 7
Tel. 07121/beantragt
36. **7 Stuttgart** — Marta Gorup
Neckarstr. 31
37. **72 Tuttlingen** — Vlado Despi
Neuhauser Str. 9 — Jovan Gorčić
Tel. 07461/59 25
38. **79 Ulm** — Josip Bedrač
Neue Strase 93
Tel. 0731/beantragt
39. **89 Augsburg** — Frau Mihaina Blagojević
Georg.-Haindl-Strg. 3
Tel. 0821/2 29 29
40. **8 München 21** — Ingeborg Vidović
Von der Pfordten-Str. 44 — Milan Krasovec
Tel. 0811/56 57 21 — Frau Mira Pavlović
41. **85 Nürnberg** — Ela Redžek
Marthastr. 60 — Justin Nikolin
Tel. 0911/59 07 58
42. **87 Würzburg** — Stanislav Zlatolas
Berliner Platz 10
Tel. 0931/5 16 19

NASLOVI JUGOSLOVANSKIH SINDIKALNIH DELAVCEV, KI DELUJEJO PO DOGOVORU MED JUGOSLOVANSKO IN NEMŠKO ZVEZO SINDIKATOV V ZR NEMČIJI

1. **4 Düsseldorf** — Danilo Vogel
DGB Bundesforstand
Hans Böcklerstr. 39
2. **8 München, 15** — Rudolf Posavec
IG-Bau-Steine-Erde
Schawthalerstr. 64
3. **Frankfurt am Main** — Izidor Brdarić
Bockenheimerstr. 73—77 — Aleksander Cerče
— Miroslav Stefanović

Ljubljanska banka



**pravi naslov
za denarne
zadeve**

Ljubljanska banka

Slovenci na tujem!

rodna gruda

Revija za Slovence po svetu

vas vabi med svoje stalne bralce in naročnike. Že vrsto let prihaja v številne slovenske domove po vsem svetu. Vsak mesec jo težko pričakujejo naši rojaki v Ameriki, Avstraliji, Afriki in v vseh zahodnoevropskih deželah. V vrsti slovenskih časopisov in revij ima RODNA GRUDA posebno mesto: rojake, ki žive po svetu, povezuje z domovino, povezuje pa jih tudi med seboj.

Slovincem, ki so v tujini začasno zaposleni, je namenjenih nekaj posebnih strani, ki jih seznanjajo z njihovimi pravicami in dolžnostmi ter jim pomagajo pri vživljanju v novo okolje. Obvešča pa jih tudi o možnostih za stalno vrnitev v domovino, o novih prostih delovnih mestih, o carinskih vprašanjih in drugem.

V Rodni grugi boste z zanimanjem prebrali vse! Izbor najzanimivejših novic iz Slovenije, reportaže o slovenskih krajih, odkrivamo pa vam tudi Slovenijo, kakršne morda še ne poznate! Izpolnite spodnjo naročilnico, jo pošljite v kuverti na naš naslov in že v nekaj dneh boste prejeli revijo na vaš dom.

Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva 1, Jugoslavija

Naročam

revijo za Slovence po svetu — »Rodna gruda«

Pošiljajte mi jo na naslov:

Ime in priimek:

Kraj

Ulica

Država

Letno naročnino (12,— DM) bom poravnal(a) po prejemu prve številke revije.

Podpis:

KAKO POVEŠ PO NEMŠKO

V delavnici

1. Kje je moja omara?
2. Kje je moja delovna obleka?
3. Kje je orodje?
4. Material dobite v skladišču.
5. Napravite vrata!
6. Zarišite na pločevini!
7. Sedaj zažagajte kote!
8. Delavec izžaga štiri kote.
9. Potem upognite robove!
10. Sedaj vzemite aparat za varjenje in zvarite kote!
11. Spilite kot do čistega!
12. Potem priključite električni sveder!
13. Izvrtajte štiri luknje, dve spodaj in dve zgoraj!
14. Postavite vrata!
15. Zakujte vrata in tečaj skupaj!
16. Pločevino zakujemo hladno, ne toplo.

In der Werkstatt

1. Wo ist mein Schrank?
2. Wo ist mein Arbeitsanzug?
3. Wo sind die Werkzeuge?
4. Das Material bekommen Sie im Magazin.
5. Machen Sie eine Tür!
6. Reissen Sie das Blech an!
7. Jetzt säge Sie die Gehrungen!
8. Der Arbeiter sägt die vier Ecken aus.
9. Dann biegen Sie die Ränder um!
10. Jetzt nehmen Sie den Schweissapparat und schweissen Sie die Gehrungen!
11. Feilen Sie die Gehrungen sauber ab!
12. Dann schliessen Sie den Elektrobohrer an!
13. Bohren Sie vier Löcher, zwei unten und zwei oben!
14. Stellen Sie die Tür auf!
15. Nieten Sie Tür und Angel zusammen!
16. Bleche nietet man kalt, nicht warm.

17. Sedaj montirajte ključavnico!
18. Delavec gre po ključavnico in zariše mere: luknjo za ključavnico, četverokotnik za zapah in krog za kljuko.
19. Ne pozabite lukenj za vijake!
20. Izmerite razdaljo in zvrtajte takoj luknje!
21. Izberite pile!
22. Luknjo za ključ in luknjo za kljuko spilite z okroglo pilo!
23. Z zasekačem ločite četverokotnik iz pločevine!
24. Spilite gladko robove s štiri-robovato pilo!
25. Potem pritrdite ključavnico z vijakom!
26. Spilite vijake gladko s ploščato pilo!
27. Obrnite ključ!
28. Tako. Sedaj na delo!

17. Montieren Sie jetzt das Schloss!
18. Der Arbeiter holt das Schloss und reisst die Masse an: das Schlüsselloch, ein Viereck für den Riegel und einen Kreis für die Klinke.
19. Vergessen Sie die Löcher für die Schrauben nicht!
20. Messen Sie den Abstand und bohren Sie sofort die Löcher!
21. Suchen Sie die Feilen aus!
22. Das Schlüsselloch und das Loch für die Klinke feilen Sie mit einer Rundfeile!
23. Trennen Sie mit einem Meissel das Rechteck aus dem Blech!
24. Feilen Sie die Ränder mit einer Vierkantfeile glatt!
25. Dann schrauben Sie das Schloss an!
26. Feilen Sie die Schrauben mit einer Flachfeile glatt!
27. Drehen Sie den Schlüssel um!
28. So. Jetzt an die Arbeit!

A. Izgovor črk v nemških besedah

Za izgovor nemških črk upoštevajte pravila, ki so v števil-

kah Rodne grude, letnik 1970! Dodatno: *h* se ne izgovarja v

besedah die Gehrung (7) in der Elektrobohrer (12).

B. Pomen nemških besed

1. der Schrank — omara
2. der Arbeitsanzug — delovna obleka
3. das Werkzeug — orodje
4. das Material — material
das Magazin — skladišče
6. das Blech — pločevina
anreissen — zarisati
7. sägen — žagati
die Gehrung — kot
8. aussägen — izžagati
9. der Rand — rob
umbiegen — upogniti

10. der Schweissapparat — aparat za varjenje
schweissen — variti
11. feilen — piliti, spiliti
sauber — čisto
12. der Elektrobohrer — električni sveder
abschliessen — priključiti
13. bohren — zvrtati
das Loch — luknja
14. aufstellen — postaviti
15. nieten — zakovati
zusammen — skupaj
die Angel — tečaj

17. das Schloss — ključavnica
18. das Mass — mera
das Schlüsselloch — luknja
za ključ
das Viereck — četverokotnik
der Riegel — zapah
der Kreis — kljuka
der Klinke — kljuka
19. vergessen — pozabiti
die Schraube — vijak
20. messen — izmeriti
der Abstand — razdalja
sofort — takoj

21. aussuchen — izbrati
die Feile — pila
22. die Rundfeile — okrogla pila
23. trennen — ločiti
der Meissel — zasekač
24. die Vierkantfeile — štiroglata pila
glatt — gladko
25. anschrauben — pritrditi z vijakom
26. die Flachfeile — ploščata pila
27. umdrehen — obrniti

Belgija

Za Jugoslovanski dom v Seraingu

Kulturno prosvetno združenje Jugoslavija v Seraingu je na svoji seji v oktobru lani sklenilo, da bodo začeli z akcijo za gradnjo jugoslovanskega doma v Seraingu.

Ustanovili so pripravljalni odbor. Predsednik je Mitar Zajkovski, v odboru pa so še: predsednik združenja Ivo Treselj, tajnik Stipo Kurević in učitelj tamkajšnje jugoslovanske šole Ante Musa. Odbor bodo razširili še z nekaterimi predstavniki naših izseljencev in predstavniki iz domovine.

Na seji so sklenili, da bodo prenesli četrtno finančnih sredstev iz društvene blagajne v novi fond za gradnjo doma. Odslej bodo v ta fond redno odvajali četrtno vseh dohodkov od raznih prireditvev itd. Društvo je obenem tudi zaprosilo belgijske oblasti, da jim dovolijo zbirati prostovoljne prispevke v ta namen.

Računajo, da bodo večino potrebnih sredstev zbrali v dveh letih. Večina naših izseljencev v Seraingu je hrvaške narodnosti, Slovencev je bolj malo. Prav gotovo pa bodo vsi z vnemo pomagali in sodelovali pri tej koristni skupni akciji za gradnjo jugoslovanskega doma v Seraingu, ki je najvažnejši pogoj za vse nadaljnje društveno delo. Vsak, ki bo prispeval za gradnjo doma, bo prejel poleg potrdila od združenja tudi posebno zahvalno listino.

Potrebujemo slovenskega učitelja

Dan republike smo v Seraingu veselo in domače praznovali. Prireditvev z lepim programom je pripravilo Kulturno združenje »Jugoslavija« v Seraingu 28. novembra lani. Za začetek so lepo zapeli in igrali tukajšnji šolarji. Vse priznanje zasluži hrvatski učitelj Ante Musa, ki jih je tako lepo pripravil za nastop.

Tudi slovenski otroci, ki živijo okrog Eisdena, nujno potrebujejo slovensko učiteljico ali učitelja, da ne pozabijo naše lepe slovenske govornice. Saj tukaj odraščajo naš tretji rod.

Katarina Čargo, Seraing



Na lanski proslavi dneva republike v Sallauminesu smo srečali tudi prizadevne člane Združenja Jugoslovancev, rojaka Novakovića in Buljubašiča.

Francija

Proslava narodnega praznika

Tradicija je že, da tukaj v Merlebachu-Freymingu priredimo za ves okraj proslavo našega jugoslovanskega narodnega praznika 29. novembra. Lani smo proslavljali v nedeljo 29. novembra — prav na sam praznični dan. Dvorano so napolnili rojaki do zadnjega sedeža. Tudi iz Aumetza so se pripeljali z avtobusom, za kar zaslužijo pohvalo. Slavje je organiziralo, kakor že prejšnje leto, društvo »Jadran«, vodil pa ga je Jože Zdravič, tajnik tega društva.

Ob začetku je Jože Zdravič pozdravil vse navzoče, posebej še našega priljubljenega generalnega konzula Antona Laha iz Strasbourga ter oba župana iz Merlebacha in iz Freyminga.

Mešani pevski zbor društva »Jadran« je zapel jugoslovansko in francosko državno himno, zatem pa je generalni konzul g. Lah spregovoril o pomenu našega državnega praznika in naglasil, da so naši izseljenci v Franciji, posebej še njihova društva, po vojni veliko pomagali Jugo-

slaviji. Župana iz Merlebacha in Freyminga sta čestitala k prazniku in dejala, da naj toplo prijateljstvo še naprej tako tesno povezuje obe deželi.

V programu, ki je sledil, so nastopili mladinski pevski zbor iz Freyminga pod vodstvom pevovodje Rohra, harmonikar Martin Blatnik in njegov sin Zvonko, ki je nastopil kot pevec solist, ter moški in mešani pevski zbor društva »Jadran«. Vsi so bili deležni toplega aplavza, ki so ga tudi zaslužili. Posebej to velja za francoske otroke, ki so lepo zapeli slovenske pesmi. Kakor prejšnja leta smo tudi lani 4. decembra počastili praznik svete Barbare, rudarske zaščitnice. Društvo »Jadran« se je z drugimi društvi udeležilo povorke v Merlebachu. Popoldne pa je bil v lokalu Bach v Freymingu banket za odbornike in pevce društva »Jadran«. Seveda ni šlo tudi brez miklavževanja. Obdarovanih je bilo kar devetdeset otrok članov našega društva.

V soboto 2. januarja smo se zbrali na prijetnem družinskem večeru ter v veseljem razpoloženju prijateljem in znanecem zaželeli veliko sreče v novem letu.

Anton Škruba



Brata Cafuta iz Calgaryja v Kanadi, ki sta ustanovila svoj instrumentalni kvartet

Kanada

»Kvartet bratov Cafuta« iz Calgaryja se priporoča

Vsi, ki prihajamo iz Slovenije, prinašamo s seboj njeno podobo, njene pesmi in melodije. In vsak od nas si želi, da bi se v prostem času kdaj povesele ob naših narodnih vižah. Kaj je bolj prijetnega za nas Slovence, kakor so naše domače polke in valčki. Tukaj v Calgaryju in Edmontonu doslej še niso imeli slovenske godbe, zato je bilo bolj težko izpolniti želje plesalcev. V preteklem letu sva se z bratom preselila v Calgary. Prej sva bila v Montrealu, pa v Sudburyju in Torontu, kjer še niso pozabljene slovenske narodne melodije, ki jih midva igrava že sedem let, od tega kar pet let že v Kanadi. Tudi v Calgaryju sva pridobila dva slovenska godbenika in tako smo sestavili »Kvartet bratov Cafuta«, ki se priporoča društvom za nastope na prireditvah. Z bogatim programom slovenskih narodnih melodij bomo prav gotovo zadovoljili naše rojake. Naš naslov je: »Kvartet bratov Cafuta«, 2115 — 17 A St. S. W. Calgary, Alberta.

(»Kvartetu bratov Cafuta« želimo čim več uspešnih nastopov med našimi rojaki v Kanadi. Uredništvo)

Dvorana je bila pretesna

Kanadsko-jugoslovansko kulturno združenje »Bratstvo in jedinstvo« je 28. novembra lani priredilo v počastitev Dneva republike svečano družabno prireditev. Velika dvorana P.B.A. Hall je bila premajhna, da bi sprejela vse udeležence. Vstopnice za prireditev so nekateri rezervirali že mesec prej. Slavje je imelo res praznično obeležje. Dvorana je bila okrašena z jugoslovanskimi in kanadskimi zastavami. Po zidovih so bila lepo izpisana gesla v pozdrav jugoslovanskemu prazniku in deseti obletnici Združenja. Pri vходу so dekleta pripenjala gostom rdeče nageljne. Vseposvod je vladalo svečano vzdušje.

Razen generalnega konzula SFRJ Mitka Calovskega so se slavja udeležili še: ga. Helen Jones, vdova majorja Williama Jonesa, Jovo Curguz, novi konzul SFRJ v Torontu, gospodarski predstavniki in gosti iz Kitchenera, Londona, Niagara Falls, St. Catharins in drugih kanadskih mest. Pred štiristo navzočimi so prebrali pismene čestitke, katere so poslali: mestni predstavnik nove demokratske partije Kanade in vladni poslanec David Lewis ter jugoslovanski veleposlanik v Kanadi dr. Tone Čuruvija.

Mihajlo Miličević

ZDA

Darila za pohabljene otroke

Naše ženske organizacije v ZDA se uveljavljajo tudi na humanitarnem področju. Krožek št. 9 Progresivnih Slovenk v Chicagu podpira razne humanitarne ustanove, kakor zavod za raziskavo rakastih obolenj, tuberkuloze, skleroze multipleks itd. Že več let razveseljujejo te žene z darili pohabljenih otrok v zavodih v Dicksonu in Palatinu Ill. in v Oakland Retirdet School. Da zberejo sredstva za ta obdaruvanja, prirejajo bazarje, na katerih prodajajo izdelke članic. Lani so imele takšen bazar 4. oktobra.

Jubilej

Slovenska narodna podpora je lani praznovala 45-letnico ustanovitve prvega v angleškem jeziku poslujočega mladinskega društva, ki je takrat privzel pomenljivo ime Pioneer. Ustanovitev teh društev je bila potrebna, saj so utrla pot k že naši drugi, v Ameriki rojeni generaciji. In danes lahko z veseljem potrdimo,

da so ta društva res dobro utrla poti mladšemu članstvu v vrste Jednote. Nastanek prvega mladinskega društva v okviru SNPJ, je takrat živo razgibal vso dejavnost te organizacije. Kmalu po ustanovitvi prvega društva z angleškim poslovnim jezikom so začela rasti podobna društva tudi v drugih slovenskih naselbinah v Ameriki. Pri tem so mladim veliko pomagali starejši člani. V mnogih družinah so prav starši vpisovali svoje otroke in vnuke v članstvo teh društev. Mladi so se tudi sami navdušeni vpisovali, se sestajali in delali načrte za društveno delo, ki so ga sestavljale predvsem kulturne in športne aktivnosti. Nastalo je pravo gibanje v okviru Jednote. Takrat je tudi društveno glasilo SNPJ Prosveta, enkrat tedensko dobilo prvo stran pisano v angleščini.

Ob letošnji 45-letnici angleško poslujočih društev je SNPJ razpisala nagradno kampanjo za pridobivanje novih članov v ta društva in novih naročnikov na list Prosveto.



Na »Tony's Polka Party« so prodajali tudi vsakovrstne plošče



V spodnji dvorani Slovenskega narodnega doma je nastopil tudi mladi ansambel »Keynotes«. Foto: Jo Mišič

Jubilej slovenskega društva

V marcu bo minilo 35 let, odkar so Slovenci v Saavedri, delavskem okraju Buenos Airesa, ustanovili Slovensko podporno društvo Ivan Cankar. Z velikim veseljem in zavzetostjo so ustanovili to društvo na pobudo članov Ljudskega odra iz Buenos Airesa. Ti so jim tudi obljubili pri društvenem delu svojo pomoč. Društvo Ivan Cankar v Saavedri je bilo tako rekoč podružnica Ljudskega odra v tem predelu in je z njim sodelovalo od ustanovitve.

Bernard Cibic, doma izpod Sabotina pri Gorici, ki se je v Saavedri zaposlil kot kovač, je kot navdušen pevec postal pevodja v novem društvu. Z velikim veseljem je zbiral pevce med tamkajšnjimi Slovenci. Kmalu je bil ustanovljen in tudi pripravljen za nastope mešani pevski zbor društva Ivan Cankar. Bernard Cibic je vodil ta zbor ves čas, dokler je društvo obstajalo. Najraje je učil Gregorčičeve pesmi. Žal je moral umreti še mlad. Pri društvu je bila ustanovljena tudi dramska družina, katero je vodil takrat že znani in priljubljeni Rudi Švagelj, doma iz Štanjela na Krasu. Pod Švagljevim vodstvom so igralci uprizorili številne druge zahtevne dramske igre in mnoge veseloigre. Mladina pa je nastopala z recitacijami. Med recitatorji je najbolj izstopala recitatorka Mary Lubanova. Društvo Ivan Cankar v Saaverdi je bilo še posebej ponosno na to, da je bilo prvo, ki je organiziralo mladinski pevski zbor. Vodil ga je 17-letni Oskar Cesare, doma iz Nabrežine pri Trstu. Mladinski pevski zbor je nastopal z velikim uspehom na slovenskih odrih v Buenos Airesu. Bil je tudi pobudnik drugim slovenskim društvom, da so začela ustanavljati mladinske pevske zборе. Pri društvu so vneto sodelovale tudi žene, ki so imele velik delež pri uspehu posameznih prireditvev. Ustanovile so ženski odbor ter tudi same organizirale razne družabne prireditve in čajanke.

Ko so argentinske oblasti prepovedale delovanje našim društvom in so celih deset let ostala zaprta vrata naših kulturnih središč, je za vselej ugasnilo tudi življenje društva Ivan Cankar v Saavedri. Mladina se je večinoma odselila v druge kraje. Brez nje pa ne more biti živega društvenega dela.

Ob 35-letnici njegove ustanovitve se s ponosom in hvaležnostjo spominjamo društva Ivan Cankar v Saavedri in vseh, ki so pri njem sodelovali.



Ob dvajsetletnici slovenske radijske ure v Chicagu so se skupaj fotografirali organizatorji in sodelavci ter vodje vseh ansamblov, ki so v preteklih letih sodelovali na tem radiu. V sredini je vodja radijske ure dr. Ludvig Leskovar.

Podarila narodno nošo

Amelia Šlehta, članica Progresivnih Slovenk, krožka št. 9 v Chicagu, je šla v pokoj in se preselila v drugo ameriško državo (v Kansas). Imela je narodno nošo, katero je prav gotovo velikokrat nosila in se z njo postavila na raznih prireditvah in slovesnostih. Zdaj, ob odhodu v pokoj, pa je to nošo podarila svojemu krožku Progresivnih Slovenk v Chicagu, kakor beremo v poročilu tega krožka v Prosveti. To je vsekakor lepo in hvalevredno, saj po preselitvi najbrž noše ne bi tolikokrat uporabljala in bi obležala v omari. Tako pa jo bo ob slovesnostih nosila kaka druga članica in z njo predstavljala našo lepo deželo. Za lepo darilo prav gotovo zasluži rojakinja Šlehta zahvalo in priznanje.

Dvajset let slovenske radijske ure

V Chicagu že nekaj let praznujejo 24. oktobra Slovenski dan. Za ta dan izberejo med našimi mladimi rojakinjami Dekle slovenskega dneva. Letos je bila deležna te počastitve prikupna Marija Kranjc, ki je oblečena v našo lepo gorenjsko narodno nošo, ki je predsedovala prireditvi, na kateri so proslavili tudi dvajsetletnico slovenskih radijskih oddaj v Chicagu. Prireditvev je bila pod vodstvom dr. Ludvika Leskovarja, direktorja slovenskega radijskega kluba v Chicagu. Med častnimi gosti je bilo tudi štirinajst voditeljev slovenskih godb v Chicagu, ki sodelujejo v oddajah slovenske radijske ure.

»Polka Party« na Zahvalni dan

»Cloud 9 (deveti oblak)« je bil naslov velike plesne prireditve, ki je bila v Clevelandu lani na Zahvalni dan 26. novembra. Organizator je bil Tony Petkovšek, ki vodi slovensko radijsko oddajo na postaji WXEN v Clevelandu in je med ameriški rojaki zelo popularen po svojih »Polka Tour« in »Polka Party«. Na prireditvi je sodelovalo osem ameriških slovenskih orkestrrov. Kakor prejšnja leta, je bil obisk zelo velik. Šest avtobusov je pripeljalo rojake tudi iz Wisconsinu in Pennsylvanije.

Marija Kranjc je bila izbrana za »dekle slovenskega dneva« v Chicagu



Spomini

»Lep je moj dom
in rad ga imam...«

Rad bi na kratko opisal moj obisk rojstnega doma, ki ga nisem videl skoraj 25 let. Moj dom res ni kaj posebnega v vasi pod Gorjanci. Ko sem v četrtem razredu osnovne šole pisal nalogo o njem, sem napisal, »da je sestavljen iz majhnih koščkov zemlje — njiv, vinogradov, vrtov in gozdov, katere obdelujemo z lopato, motiko in žago.« Nisem znal kaj posebnega napisati o domu, ko sem bil star deset let. Zato je učitelj pripisal: »Lep je moj dom in rad ga imam.« To je bilo leta 1938.

Kmalu za tem se je začela vojna. Prišli smo pod tujo oblast in borba proti tujcem, pa tudi proti lastni reakciji, je bila na dnevnem redu več kot štiri leta. Nemci s svojo teorijo o nadčloveku in Italijani s svojo utopijo o rimskem cesarstvu so nam hoteli odvzeti še tisto malo neodvisnosti, ki smo jo imeli od leta 1918. Nekateri naši stari politiki niso hoteli prispevati k porazu teh dveh pohlepnih teorij in so na svojo roko potegnili za seboj še mnogo nevednih ljudi.

Nenadoma je postalo vse tiho. Dom se je odtujil, ko sem odšel med tujce. Le stalne sanje so mi priklicale v kratkih sekundah ta dragi dar, ki je postal toliko dražji, ko ga ni bilo mogoče več videti. Kdo bi vedel, kaj me je najbolj vleklo nazaj v tisto vas, kjer sem se rodil. Vsaka ptica rada poleti nazaj v kraj, kjer se je zlegla.

Živel ali popotoval sem v več kot petnajstih deželah in v resnici se imam za komezopolitanca. In v Ameriki sem takoimenovani jugoslovanski Amerikanec, v nekem pomenu državljani dveh narodnosti. Ko sem prispel v Novo mesto, je bilo ravno po dežju. Bližnjica iz mesta v vas je bila precej razmočena. Pa vendar je bilo mesto nepopisno lepo in z njim vsa okolica. Hodil bi sem in tja neutrujen po poteh, ki sem jih nekoč prehodil in veselja bi ne bilo nikoli dovolj.

Pot se je začela pri kandijskem mostu, kjer ni bilo več male tobačnice. Podoba



Košček Dolenjske — pred pomladjo.

Foto: Stane Lenardič

se je precej spremenila. Pot se je spremenila v stezo. Spomin pa se je povrnil nazaj, ko smo iz šole hodili po tri ure namesto eno uro. Glej, glej, tam je bila naša njiva v obliki črke L. In tam je fantič, ki pase krave, tako kot nekdanj. Pri prvi hiši v vasi sem nekaj vprašal mlado žensko, pa sem spoznal, da sem ji tujec. Verjetno se je pritožila iz kake druge vasi.

Samo še prek vrta in doma sem bil. Vse naokoli je bila tišina. Za trenutek sem pomislil, da ni nikjer na svetu takšnega miru. Nek sosed je že pripravljaval drva za zimo in njegova sekira je povzročala edini šum v okolici. Na domu me ni pozdravil nihče razen petelina, ki je bil takoj slikan za to uslugo. V hiši ni sicer nikogar domačih, dali so jo v najem.

Pa sem šel na breg, kjer je stanoval mežnar. Spominjal sem se še, da ga ni bilo skoraj nikoli doma, vedno je hodil »na goro«, kar pomeni, da je šel v vinograd. Doma je bil njegov brat in v kratkih minutah sva obravnala vso zgodovino preteklih 25 let.

Okrog cerkve na pokopališču sem obiskal grobove staršev in drugih vaščanov. Grobovi so bili skoraj vsi zelo lepo urejeni. Lipa ob cerkvi je po višini še vedno tekmovala s cerkvenim stolpom. Vrnil sem se k domači hiši. Končno se je vrnila oskrbnica doma, ki je prišla s polja. Kako

presenečena je bila, saj je vedela, da je Amerika daljna dežela. S čim naj bi mi postregla? S pečenimi jajci in vinom seveda. Vsak kotiček hiše sem hotel videti, od hleva in kleti do podstrešja...

Na vrtu sem govoril s sosedo, ki se je sicer postarala, a je še vedno govorila z istim glasom kot prej. In še druge sosede so bile tam, pa vseh nisem mogel poznati. Vsem so se orosile oči, saj taka snidenja niso pogosta. Pri sosedovih so mi dali pokusiti novega jabolčnika in dali so mi kruha za na pot, da ne bom hodil lačen po svetu. Denarja niso hoteli. Niso hoteli plačila za prijaznost.

Po vasi sem tu in tam spoznaval ljudi in marsikateri me je povabil, naj pridem domov za stalno, saj je dela in zaslužka za vse dovolj. Sredi vasi so delali apno — tudi tu sem našel nekdanje znance in sošolce. S kakšnim veseljem in presenečenjem smo si segali v roke. Pri zadnji hiši na vasi so mlatili. Možeje in ženske so bili vsi v prahu, pa vendar so bili vsi nasmejani. Žal mi je bilo, da mi je zmanjkalo filma za to zadnjo lepo sliko iz domače vasi. »Srečna, draga vas domača,« sem si dejal, kot pesnik France Prešeren, »upam, da mi ne bo treba več čakati petindvajset let do ponovnega svidenja.«

E. M. Prešeren, Plainfield, N. J., ZDA

Enakopravnost slovenščine

Rojak S. F. iz Avstrije nam je poslal dve pismi, kjer nas sprašuje, kako je z enakopravnostjo slovenščine oziroma jezikov jugoslovanskih narodov. V prvem pismu med drugim pravi: »Lani smo imeli prireditve za delavce iz Jugoslavije v Hohenemsu — skoraj vsa je bila v jugoslovanskem (= srbskem ali hrvaškem tonu). Le na koncu je bilo neko obvestilo povedano po slovensko in tudi takrat se je nekdo zadril: »Ja te ništa ne razumem, govori jugoslavenski!« Ta jugoslavenski me posebno boli, ker »jugoslavenski« je pač srbski, mogoče malo hrvaški in nič slovenski.«

V drugem pismu, ki nam ga je rojak S. F. poslal pred kratkim, pa je med drugim zapisano: »Povod za to (pismo, op. urednika) mi je obvestilo o odpiranju konzularne agencije v Feldkirchu, objavljeno v tukajšnjem lokalnem listu Vorarlberger Nachrichten. Po neslužbenih podatkih je na Predarlskem 6 do 7 tisoč jugoslovanskih delavcev, med njimi 2.000 Slovencev.

Če obstoji zakon o enakopravnosti jezikov jugoslovanskih narodov, zakaj je potem to obvestilo objavljeno samo v enem jeziku (v srbskem, pisanem z latinico).

Ker je podobnih primerov še več, imam občutek, da smo Slovenci v jugoslovanskem merilu v enako negativnem položaju kot koroški Slovenci v avstrijskem merilu. Ne okarakterizirajte me takoj kot konzervativnega ali kot nacionalista, sem samo za enakopravnost. Prav bi bilo, da bi nam v Rodni grudi predstavili ta zakon o enakopravnosti jezikov jugoslovanskih narodov. Vem, da neradi pišete o teh občutljivih vprašanjih, zato vas prosim, da mi vsaj osebno sporočite vaše mnenje o tem.«

Enakopravnost jezikov jugoslovanskih narodov je zagotovljena z Ustavo SFR Jugoslavije in brez dvoma se teh pravic zavedamo skoraj vsi, vse premalo pa tudi storimo, da bi te pravice dobile polno veljavo. Vemo, da so glede tega še posebno občutljivi vsi naši rojaki, ki živijo na tujem, saj se neredko zgodi, da se prav oni srečujejo s srbohrvaškim jezikom kot »uradnim« — na konzulatih, na meji. Ob naših obiskih na nekaterih konzulatih

smo se povsod pogovarjali o tem, da se Jugoslovanom slovenske narodnosti omogoči poslovanje v slovenskem jeziku. Vsaj na konzulatih, na katerih področju je večja koncentracija Slovencev, so večinoma povsod tudi ljudje, ki govorijo tudi slovensko (npr. Stuttgart, Feldkirch idr.).

Ob našem nedavnem obisku v Feldkirchu smo se pozanimali, kako je bilo z njihovo objavo v Vorarlberger Nachrichten. Pojasnili so nam, da je njihovo objavo v omenjenem listu posredovala tamkajšnja Delavska zbornica, kateri je dal konzulat to obvestilo tudi v slovenskem jeziku. Zakaj ni bilo tako tudi objavljeno, ni znano. Tudi sicer so nam v Feldkirchu zatrjevali, da je tam popolnoma zagotovljena enakopravnost jugoslovanskih jezikov. Omenimo naj tudi, da je tajnica tamkajšnje konzularne agencije Slovenka.

O vseh primerih nespoštovanja enakopravnosti jezikov jugoslovanskih narodov na jugoslovanskih diplomatsko-konzularnih predstavništvi, za katere bomo še zvedeli, bomo v prihodnje zahtevali pojasnilo na državnem sekretariatu za zunanje zadeve.

Kaj naj rečemo glede zanemarjanja jezika na prireditvah? V večini primerov prihaja do izpadov posameznikov, ki jih seveda obsojamo, ne moremo pa s tem obsojati celote. Slovenska izseljenska matica je po svojih močeh vedno posredovala, da bi bila na enotnih jugoslovanskih prireditvah enakopravno zastopana tudi slovenščina. Vselej pa ne moremo posredovati, ker nas vedno ne povabijo k sodelovanju, niti nismo obveščeni o vseh prireditvah. Vedno pa izhajamo s stališča, da mora dobiti tudi vsak Slovenec na tujem potrebne informacije v materinem jeziku in da mu moramo omogočiti obisk prireditve, ki bodo zadovoljile njegov narodnostni čut.

Začasno uvoženega avtomobila ni moč podariti

V ZDA imam sorodnika, ki je tuj državljan. Letos bo prišel na dopust v Slovenijo. S seboj bo pripeljal ali pa v Evropi

kupil osebni avtomobil, ki ga bo uporabljal med dopustom. Ob vrnitvi namerava avto prepustiti meni. Zanima me, če je to sploh mogoče in kako je s carino? M. L., Ljubljana

Na podlagi določil 125. člena pravilnika o postopku pri carinjenju blaga se lahko osebe, ki imajo stalno prebivališče v tujini, pripeljejo v Jugoslavijo z osebnim motornim vozilom, ki je registrirano v tujini. Te osebe so lahko tuji ali naši državljani, ki so se izselili iz Jugoslavije. Na obmejnem prehodu morajo le ustno prijaviti začasni uvoz osebnega motornega vozila in drugih tehničnih predmetov, ki pa jih v Jugoslaviji ne smejo prodati, pokloniti ali kako drugače odtujiti. Stalni uvoz je možen le v primeru, če se namerava oseba za stalno vrniti v Jugoslavijo. Seveda pa je treba plačati carinske dajatve. Če pa se je oseba izselila iz Jugoslavije pred 6. aprilom 1941. leta pa je tudi za motorno vozilo oproščena carine.

V primeru, da želi nekdo ostati v Jugoslaviji več kot leto dni, potem mora pred potekom leta tako začasno uvožene predmete spremeniti pri carinarnici v redni začasni uvoz na ta način, da pri njej položi denarno jamstvo v višini carine in dajatve, s katerimi je obremenjeno vozilo ali drugi predmeti. Ob odhodu iz Jugoslavije je treba te začasno uvožene predmete kakor tudi avtomobil odpeljati s seboj.

To pomeni, da vam vaš sorodnik ne bo mogel podariti začasno uvoženega osebnega avtomobila.

Če vam sorodnik želi pokloniti avtomobil, potem lahko iz tujine nakaže devize na devizni račun določene naše tovarne, ki sestavlja avtomobile iz uvoženih delov. Lahko pa tudi pri nas kupijo uvoženo vozilo pri podjetjih za zastopanje tujih firm in ga začasno uvozijo na podlagi pismene jamstva (izda ga izseljenska matica), da bo vozilo vrnjeno v tujino. Tako vozilo je možno začasno registrirati. Tak način začasnega uvoza pa ne velja za naše državljane, ki so v tujini začasno zaposleni.

DOPISUJTE
V
RODNO GRUDO

Otroci nočejo biti sami



Azra Kristančič
dipl. psiholog

Otroci! Ti mali ljudje, ki razveseljujejo starše in pogosto tudi dajejo smisel življenja. Vendar pa je prav zaradi otrok toliko skrbi, težav in preglavic! Zaradi otrok marsikaj storimo. Včasih žrtvujemo celo osebno življenje v želji, da bi otrokom ustvarili boljše, bolj bogato, skratka drugačno mladost, kot je bila naša.

Kadar starši odločajo o pomembnih življenjskih vprašanjih, so med drugimi razlogi tudi otroci tisti, ki jih žene, da nekaj storijo. Med številnimi razlogi, ki jih navajajo samim sebi, ko se odpravljajo v svet, so tudi želje, da bi zaslužili in omogočili svojim otrokom lepše življenje. Pogosto se skriva za »lepšim življenjem« želja, da bi nudili otrokom lepši dom, več igrač, potovanj in podobnega. V skrbi, da bi otrokom nudili čim več, pa starši pogosto preveč poudarjajo povsem gmotno plat življenja, zanemarjajo pa duhovno ali psihično plat, ki je edini oblikovalec bodoče osebnosti odraslega človeka.

Znana, ugotovljena in potrjena dejstva, da sta razvoj in rast otrokove osebnosti odvisna od dednih zasnov (ki jih otrok prinese s seboj nasvet), od otrokovega okolja in aktivnosti, je zadostno opozorilo, kako pomemben in odločilen vpliv imajo prav starši, ki so najožje okolje. Že sama prisotnost staršev omogoča, da se otrok razvija v zdravo osebnost, kaj šele pravilni in ustrezni vzgojni ukrepi, ki jih le-ti uporabljajo. Seveda vsi starši ne vzgajajo svojih otrok enako. Odvisno od osebnosti staršev in njihovih stališč so nekateri bolj popustljivi v vzgoji, drugi preveč strogi, tretji pa prepuščajo otrokom, da se sami vzgajajo. Produkt takšne ali drugačne neustrezne vzgoje so razvajeni ali utesnjeni otroci. Pa čeprav so odnosi med starši in otroci še tako slabi in na trhljih vzgojnih načelih, je za otrokovo rast nujna prisotnost staršev.

Prav to pozabljajo mnogi starši, ko zapustijo svoje otroke v oskrbo in vzgojo starim staršem, tetam, stricem ali domovom. Starši, ki imajo starejše otroke, le-

tem pogosto skušajo razložiti, zakaj odhajajo za dva, tri ali celo več let. Mlajšim pa obljublajo, kaj vse jim bodo prinesli, kupili in da se bodo prav kmalu vrnili. Prepričani, da je otrok razumel, kar so mu razložili, se mirno odpravijo na pot.

Res je, da otrok lahko sprejme razlago staršev, toda časovnih razsežnosti si ne zna predstavljati. Bolj mineva čas, bolj v otroku narašča občutek, da je zanemarjen, da je prepuščen samemu sebi in da so ga starši zavrgli. Čedalje močnejši občutek zavrženosti pa zavira in moti normalen otrokov razvoj. Otroci namreč mnogo bolj kot odrasli spremljajo vse pojave in spremembe v okolju s čustvi. Čustva niso samo psihični procesi, ampak jih spremljajo močne telesne spremembe, npr. v krvnem obtoku, delovanju žlez, prebavilih in drugih organih. Prav zaradi tega so čustvene motnje kot posledica občutka zanemarjenosti tako nevarne za otrokov psihični razvoj. Starši, ki dobivajo sporočila od starih mam, tet in drugih skrbnikov, da je otrok bolan, da ima težave s prebavo, da ne je, da je slaboten in podobno, niti ne pomislijo, da so lahko ti povsem telesni znaki bolezni v bistvu psihičnega izvora — posledica njihove odsotnosti, ki tako prizadene otroka. Vzrok bolezni navadno iščejo pri tistih, ki imajo njihovega otroka v oskrbi, jih kritizirajo, da ne znajo paziti na otroka, mu dajati ustrezne hrane in podobno.

Ni pa nujno, da se psihične težave zaradi občutka osamljenosti in odvrženosti pokažejo v telesni bolezni. Čustva prepletajo vse psihične procese; zato se pogosto kažejo motnje tudi na drugih področjih življenja otrok. Pri šolskih otrocih, ki živijo ločeno od staršev, se npr. večkrat pokažejo težave pri učenju. Negativna čustva osamljenosti, zanemarjenosti in odvrženosti motijo proces učenja, otrok bolj počasi osvaja snov, težko si zapomni in težko obnavlja znanje, tudi pozoren ni. Uspeh v šoli je slab. Kajti dognano dejstvo je, da je uspeh v šoli le delno odsev otrokovih sposobnosti in da je zelo odvisen od splošne čustvene klime tako doma kot v šoli. Če staršev ni, je jasno, da tudi nujne čustvene topline ni. Toplino pa otrok najbolj pogreša.

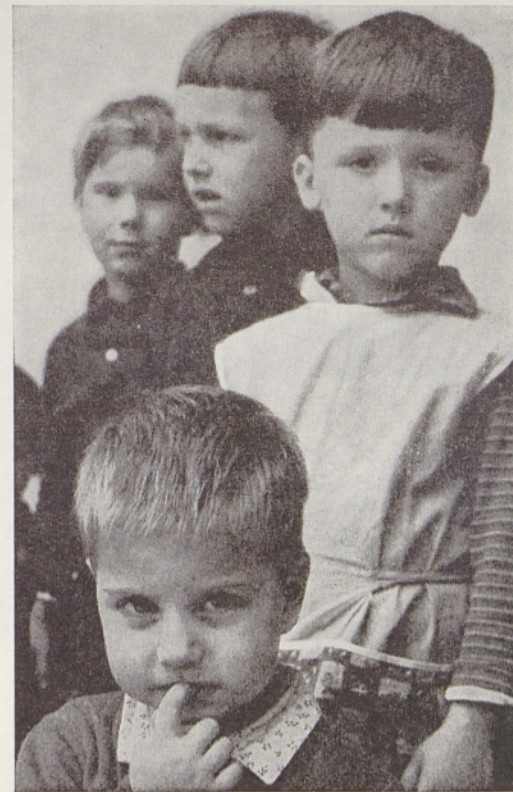


Foto: Sandi Sitar

Kako močno vplivajo čustva na intelektualnem področju, nam kažejo primeri otrok, ki zaradi čustvenih motenj ne morejo pokazati svoje sposobnosti in dajejo videz mentalno prizadetih otrok. Tudi za takšna sporočila o neuspehih v šoli so starši pripravljani dolžiti vse druge — od skrbnikov — do učiteljev, nikoli pa ne pomislijo, da so za takšne in podobne težave odgovorni in krivi sami.

Za otroka je značilno, da čustva prevladujejo nad razumom in da čustvene izkušnje močneje vplivajo na njegovo vedenje; težje prenaša neuspehe in različne življenjske obremenitve, ki jih sicer z lahkoto prenašajo tisti otroci, ki živijo skupaj s starši. Osamljenost prepoji otroka s strahom in tesnobo, ker ni pogojev za zadovoljitev osnovne potrebe, potrebe po varnosti in prisotnosti staršev. Čustvo strahu in tesnobe, ki traja dalj, pa zavira otrokovo rast in lahko povsem popači osebnost, otrok pa lahko tudi zboli, kar kaže primer devetletnega fantka. Devetletni Janezek je bil dovolj star, da je razlago staršev, zakaj ga bodo za nekaj časa pustili pri teti, sprejel. Posebno, ker je hodil v šolo in bil med boljšimi učenci. Starši so obljubili, da bodo prav kmalu

prišli in mogoče še njega vzeli s seboj. Tako je čas mineval. Na poti v šolo je Janezka zadel avtomobil. Nič hudega ni bilo, le koleno je imel opraskano. Zelo pa se je ustrašil. Nekaj dni se ni upal več na cesto, kar je povsem razumljivo. Pričakovati je, da se bo fant postopoma umiril, obvladal strah in začel hoditi na cesto. Toda, strah pred cesto je bil iz dneva v dan večji in Janezek se ni upal na cesto brez spremstva. Temu se je pridružil še nočni strah: otrok je kričal, pokrival čez glavo, skakal iz postelje. Učiteljica je svetovala, naj ga peljejo na pregled k psihologu. In kaj je pokazal psihološki pregled?

Čustveno prizadetost otroka, ki trpi zaradi občutka zapostavljenosti in zanemarjenosti v družini. Upravičen strah je postal nevrotski. Dogodek na cesti je padel na ugodna tla in ga je otrok podzavestno izkoristil v boju z okoljem. S tem je »pritiskal« na starše, ki so seveda takoj prišli, ko so zvedeli za težave. Zaskrbljeni zaradi motenj pri sinu so bili prisiljeni pustiti delo v tujini in se začeti ukvarjati z njim. To pa je fant hotel! Da bi zadržal starše, je strah spremenil v nervozo. To je eden od številnih primerov, kakšne težave in motnje lahko nastanejo pri otroku, ki si enoletno ali dvoletno odsotnost staršev ne

zna razložiti drugače kot nenaklonjenost in pomanjkanje ljubezni staršev. Janezek se je kmalu pozdravil. Koliko pa je motenj, ki jih starši ali skrbniki ne opazijo, ker so skrite in počasi izpodjedajo otrokov duševni mir; mir, ki ga nujno potrebuje za razvoj sposobnosti.

O posledicah, ki jih vtisne odhod staršev v otrokov psihični razvoj, morajo premisliti vsi tisti, ki pozabljajo, da je topel, zaupljiv čustveni odnos med starši in otroci več vreden, kot vse igrače sveta in toplota, ki jo daje dom, zgrajen z denarjem prisluzenim v tujini.

Božo Račič vam predlaga

Ekspresni golaž

Vzemi 10 do 15 dkg govedine od stegna brez kit in jo nareži čez vlakna na tanke lističe, ki naj bodo dobra dva prsta dolgi. Na vročo mast ali olje v kozici nastrgaj kar na strgalniku polovico čebule in jo hitro premešaj. Zarumeneti ne sme. Mešaj jo največ pol do eno minuto. Nato stresi na čebulo narezano meso in ga hitro obračaj, da se skrije kri. Potresi po mesu žličko sladke paprike in vse dobro premešaj. Nato prilij dve do tri žlice tople vode, posoli in ko jed zavre, je gotova. Vsaka spretna kuharica pripravi takšen golaž v petih minutah. Če se kuha nad deset minut, bo meso trdo in pusto. Posebej skuhaj testenine (polžke ali špagete), ki se skuhamo v 10 do 12 minutah. Odcedi jih in vmešaj med golaž. Da bo jed še bolj izdatna je lahko potreseš z nastrganim sirom. Poleg postrezi s kakšno sezonsko solato.

Kvasova juha, klobasne polpete, mešana solata

Kvasova juha: Na razbeljeni masti zarumenimo dve žlici moke ter nato zalijemo z mlačno vodo, v kateri smo raztopili 5 dkg kvasa. Ko zavre, dolijemo toplo vodo, solimo in v vrelo zakuhamo pol skodelice pšeničnega zdroba. Med kuho mešamo, da se zdrob ne sprime. Preden z juho postrežemo, jo osvežimo z drobno sesekljanim peteršiljem ali drobnjakom.

Klobasne polpete: Šest žemelj narežemo na rezine in jih polijemo z 2 dcl mleka, da se dobro razmočijo. Nato jim primešamo 20 dkg sesekljane salame šunkarice ali kakšne podobne ali pa kranjske klobase, dodamo sesekljan zelen peteršilj, strok strtega česna, v zmes ubijemo jajce, malo

posolimo, zgostimo z žlico moke in dobro premešamo. Z mokrimi rokami oblikujemo za prst debele in dlan široke hlebčke in jih hitro spečemo na masti ali olju.

Mešana solata: Glavico presnega zelja (ali pol kg kislega zelja) nekaj kuhanih gomoljev zelene, tri paprike in tri paradižnike narežemo na rezance. Če paprik in paradižnikov ni svežih, lahko damo konservirane. Solato solimo, dobro premešamo, potresemo s kumino in zabelimo z oljem in kisom.

Kockina juha z vlivanci, sesekljan zrezek z ovsenimi kosmiči v paradižnikovi omaki, jabolčni kompot

Kockina juha z vlivanci: V vrelo vodo zakuhamo vlivance iz enega jajca in žlice moke. Nazadnje juhi dodamo tri jušne kocke (te smo prej zdrobile), majhen košček masla ter sesekljane drobnjake ali peteršilja.

Sesekljan zrezek z ovsenimi kosmiči: 24 dkg govedine brez žilic sesekljamo, primešamo osem žlic ovsenih kosmičev, odišavimo z nastrganim oreškom, timijanom in majaronom, popramo, solimo, prilijemo 1 dcl mleka in dobro premešamo. Zmes naj počiva pet minut. Nato oblikujemo majhne hlebčke, ki jih spečemo na vroči masti ali olju.

Paradižnikovo omako pripravimo iz svežih paradižnikov ali pa paradižnikove meze.

Zelenjavna juha iz zavitka, mesne palačinke, mešana solata, sadje

Zelenjavno juho pripravimo po navodilu na zavitku ter ji okus izboljšamo s koščkom masla in strokom strtega česna.

Mesne palačinke pripravimo: Iz 30 dkg

moke, 10 dkg belik kruhovih drobtin in odgovarjajoče količine vode ali mleka naredimo gosto tekoče testo, ki mu primešamo 20 dkg sesekljane šunkarice ali praške salame, žličko sesekljane česna in precej sesekljane zelenega peteršilja. Palačinke spečemo na vroči masti. Pečene narežemo na pravokotnike ter jih posipamo s trdim nastrganim sirom. Poleg ponudimo mešano sezonsko solato in sadje.

Juha iz možgan s parmezanom, mlečni riž z mrzlim šodojem, kompot ali sadje

Juha iz možgan: 40 dkg možgan operemo in odstranimo z njih kožico ter jih nato dobro sesekljamo. V kozici naredimo svetlo prežganje iz žlice masti in treh žlic moke. Na prežganju zarumenimo drobno sesekljano čebulo, dodamo sesekljane možgane, vse dobro premešamo in zalijemo z mlačno vodo. Ko juha zavre, jo zgostimo s skodelico drobnega močnika ter osvežimo s sesekljanim zelenim peteršiljem. V desetih minutah je juha kuhana. Ko jo razdelimo na krožnike, ji dodamo na vsak krožnik še žličko nastrganega sira.

Mlečni riž pripravimo iz litra mleka, ki smo mu dodali 2 dcl vode, malo soli in nekaj sladkorja. Ko mleko zavre, zakuhamo vanj 3 dcl opranega riža. Kuhan je v četrt ure, paziti pa moramo, da se ne prižge. Kuhanega razdelimo na krožnike in odišavimo s cimetom.

Mrzli šodo: Dva rumenjaka vmešamo s štirimi žlicami sladkorja v prahu in stepamo deset minut. Nato dodamo žličko ruma. Posebej stolčemo sneg iz obeh beljakov in ga nazadnje primešamo rumenjaku. Šodo ponudimo v skodelicah k rižu. Po želji postrežemo še s kompotom ali sadjem.



Mile Klopčič

V vsaki slovenski čitanki najdemo tudi pesmi Mileta Klopčiča, zdaj že klasičnega slovenskega pesnika in priznanega prevajalca. Še posebej so znane pesmi z izseljenskimi motivi, Mary se predstavi, Dete ne mara spati in druge. Izseljenski in socialni motivi v njegovih pesmih pa so nam razumljivi, ko se ponovno spomnimo, da je Mile Klopčič sin slovenskega izseljenca, rudarja. Rojen je bil leta 1905 v L'Hopitalu v Lotaringiji, družina pa se je kmalu vrnila v domovino.

V preteklem letu je Mile Klopčič prejel za svoje delo nagrado AVNOJ za njegove vrhunske pesniške in prevajalske dosežke. »Kaj vam pomeni ta nagrada?« smo ga vprašali po eni izmed sej uredniškega odbora Rodne grude, saj prizadevno sodeluje tudi v našem uredništvu.

»Pomeni mi vsekakor veliko priznanje mojega dela,« je začel Mile Klopčič, »posebej še zato, ker je bila nagrada dana tudi za moje prevajalsko delo. Včasih je bilo to delo nekoliko zapostavljeno, zdaj pa je prevajanje spet priznано kot umetnost. Jezik doživlja v prevodih še težjo preizkušnjo, saj je marsikdaj tujo literaturo težko preliti v lepo slovenščino...«

»Ali se vam ne zdi, da je za majhen narod, kot je slovenski, prevodna književnost še bolj pomembna?«

Slovenska AVNOJ-ska nagrajenca za leto 1970

»Prevodi brez dvoma bogatijo nacionalno kulturo. Res pa je tudi, da mali narodi prevajajo navadno bolje kot veliki. Pri Slovencih je že običaj, da prevajajo poezijo dobri pesniki, ki se pri delu resnično potrudijo.«

»Kaj ste največ prevajali?«

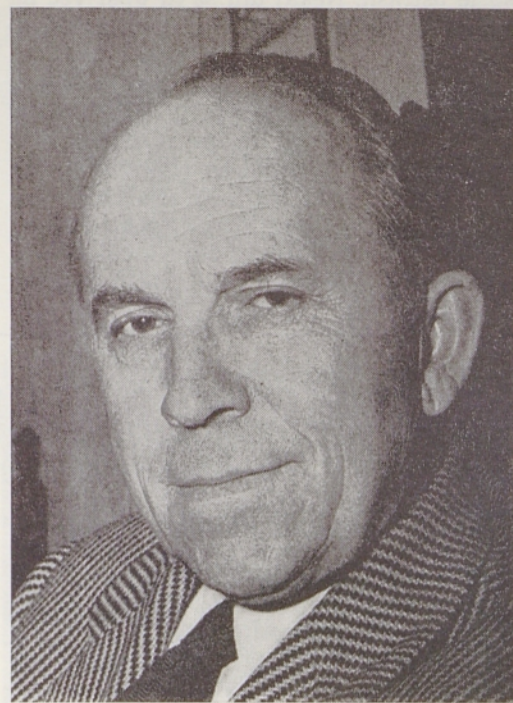
»Največ sem prevajal iz ruske klasične poezije, tudi Puškinovega Evgenija Onjegin. Iz te poezije sem prevedel okrog 20.000 verzov, kasneje pa sem se lotil tudi moderne poezije, Bloka in drugih. Iz nemščine sem prevajal pesmi Heinricha Heineja, pa tudi iz srbohrvaščine.«

»Ves čas ste imeli tudi tesne stike z izseljenci...«

»Več let sem bil dopisnik Prosvete, Mladinskega lista, Ameriškega družinskega koledarja, Proletarca. Sam sem bil izseljenski otrok, prek teh listov pa sem se seznanjal s težavami izseljencev v Ameriki. V teh listih so objavljali moje izseljenske in druge socialne pesmi, pomagal pa sem jim tudi z drugim gradivom. Žal mi je, da mi drugo delo tega zdaj več ne dovoljuje. Tudi osebno sem spoznal veliko izseljencev, ki pa zadnje čase z njimi nimam več tako tesnih stikov. Ob tej priložnosti jih prav lepo pozdravljam.«

Mile Klopčič je sicer že upokojen, vendar pa je zelo zaposlen z delom v redakciji slovarja slovenskega knjižnega jezika. Zdaj pripravljajo drugo knjigo tega slovarja.

Drugi slovenski avnojski nagrajenec v preteklem letu je bil slikar France Mihelič, katerega značilne kurente tudi objavljamo na naslovni strani te številke. Ob nagradi je o njem med drugim zapisal novinar Janez Zadnikar v Delu: »Miheličev fantazijski svet, ki se razodeva gledalcu v tem času drugače, kot se je z istimi motivi pred nekaj leti in celo pred nekaj desetletji, ta svet je kajpada v likovno govornico preneseno umetnikovo razodetje o človeku in njegovem obstoju v določeni



France Mihelič

nem svetu, umetnikova lastna potešitev glede na spreminjajoči se svet v času, ki se odmika. Med pogovorom z umetnikom je bil njegov tako imenovani ptujski interval večkrat omenjen kot najpomembnejša faza njegovega iskanja v svetu vznemirljive skrivnostnosti, fantazije. In kakor slej ko prej v vsakem človekovem intenzivnem delovanju odločajo najprvobitnejši vtisi, ki se jih v stiku z naravo komajda zaveda pa pozneje vztrajno silijo na dan, v obdelavo, tako so se Miheličeva »otroka« poglobljanja v žuželke izrazila v lirčno izpovedovanje življenja insektov, njegovo srečanje z mrtvim kurentom pa je bilo pravzaprav odločilno za celo vrsto kurentovskih grotesknih različic, katerim se prav zdaj pridružuje nova serija. Mojster jih pokaže, izražene na velikih platnih ali skicirane na kartonu in jih imenuje, kakor imajo podobne naslove. V spominu ostane naslov Gluha loza: s sivim ozadjem poudarjena skupina dreves, ki so mrtvi kurenti ali tudi niso, ki so drevesa ali zgolj od neznane sile razjedena, od smrti prignana materija.

Iz ozadja toplega ateljeja se pokaže na majhnem platnu razpotegnjena kmečka domačija. Šele pozneje, ko se je olje na podobi dodobra posušilo, je umetnik zvedel, da je naslikal dom svojega Mrtvega kurenta.

Staneta Severja ni več

Med preprostimi ljudmi v Ribnici na Pohorju je zadnjikrat nastopil pred občinstvom znameniti slovenski ljudski igralec Stane Sever. Že pred nekaj meseci se je odločil za samosvojo umetniško pot in ustanovil »Gledališče enega«, kjer je bil sam režiser in igralec, in se ponudil, da bo nastopil povsod, kamor ga bodo povabili. Nekajkrat je s predstavo Dostojevskega »Krotko dekle« že nastopil v nekaterih slovenskih krajih. Njegov nastop v Ribnici na Pohorju pa je bil zadnji. Kmalu po predstavi ga je zajela slabost in zdravniška pomoč mu je bila odveč. Zade-



Med zadnjimi pripravami pred nastopom ...

la ga je srčna kap. Domačini so mu pripravili mrtvaški oder, mu prinesli cvetja in sveče, kasneje pa so ga prepeljali v Ljubljano. Slovenska javnost se je od Staneta Severja poslovila v avli ljubljanske univerze in nato še v torek, 22. decembra preteklega leta na Žalah.

Stane Sever je bil ljudski igralec, obenem pa je bil tudi eden izmed tistih, ki so največ prispevali k mednarodni uveljavitvi slovenskega gledališča. Za slovensko gledališče je delal polnih štirideset let in nam predstavil nepregledno število likov iz domače in svetovne dramatike. Sodeloval je na številnih odrih, pri slovenskem filmu, radiu in televiziji. V zadnjih letih je bil tudi profesor za umetniško besedo na ljubljanski gledališki akademiji, kjer je vzgajal mladi rod slovenskih igralcev. Kaj vse smo izgubili s Stanetom Severjem? Danes brez dvoma tega še ne moremo v celoti dojeti.

Eden izmed slovenskih gledaliških kritikov je zapisal ob njegovi smrti: »Beseda velikega slovenskega igralca Staneta Severja je bila zmeraj polna, svetla in jasna, bila je očarljiva in razločna tudi takrat, ko je morala sporočati stisko in obup, grozo in bes, šepetanje in jok. Stane Sever je z njo v nepregledni zbirki svojih odr-

skih mojstrov in izrisal cel univerzum človeških usod, z njegovo neponovljivo kreativno močjo je ta beseda, ki je tudi govor in izpoved, postala magična in virtuoza. Poslej bosta njen zven in polnost ohranjeni le še v spominu tisočev občudovalcev Severjeve umetnosti in na srečo na posnetkih, ki bodo tudi prihajajočim rodovom razkrili vsaj del tiste enkratne gledališkosti, ki ji je Stane Sever podaril ves svoj razsipni talent, znanje in moč in ki je z njo razmaknil, razširil in evropeiziral oboke slovenske gledališke omike.« Stane Sever se je vedno odzval tudi vabilom za sodelovanje na nastopih za Slovence, ki žive na tujem, precej načrtov pa je še ostalo neuresničenih. Marsikdo se še spominja njegove recitacije Prešernove »Zdravljice« na izseljenskem pikniku v Škofji Loki in Jurčičevega »Krvjavca«. Vsi, ki imajo tečaj slovenskega jezika »Zakaj ne po slovensko«, pa imajo na gramofonski plošči ohranjen tudi Severjev glas.

Za Stanetom Severjem je ostala v slovenskem gledališču velika praznina. Pogrešali pa ga ne bodo samo njegovi poklicni kolegi, gledališčniki, še bolj bo ostal v spominu številnih slovenskih ljubiteljev gledališča.

J. P.



Stane Sever

Foto: Leon Dolinšek

Zgleden učbenik slovenščine

Jože Toporišič: Zakaj ne po slovensko

Zakaj ne po slovensko? je praktičen slovenistični učbenik, ki je nastal na pobudo Slovenske izseljenske matice. Pobudnik in hkrati založnik kažeta na to, da je zajetna knjiga (272 strani večjega formata) zamišljena in izvedena namensko. Gre za knjigo, ki naj bi prišla v roke potomcem naših izseljencev v Ameriki, Avstraliji in drugod, torej ljudem, ki jih je življenje v tujem (angleškem) jezikovnem okolju odtujilo materinščini, pa je sedaj ali sploh ne znajo ali jo obvladajo pomanjkljivo. Namen avtorja in založnice je torej dati učni pripomoček precej številni skupini zdamskih Slovencev, ki so po prebivališču, šoli in dejavnosti vezani na angleščino, ter jim je le-ta izhodišče za osvajanje slovenske slovnične strukture. Tej nalogi je podrejen ves učbenik s tem, da se v njem ob slovenščini kot razpravni jezik pojavlja tudi angleščina, posebnosti slovenske slovnične strukture pa so pojasnevane glede na ustrezne ali podobne pojave v jeziku Shakespeara.

Skrb za ta del knjige je imela Marjana Baumgarten-Briški, njen prevod pa je pregledal Američan Terry Merz; obema gre zasluga, da je angleščina zares sodobna in živa. Sodobne in žive so tudi ilustracije, ki jih je prispeval Marjan Bregar, iz namena knjige pa je mogoče razumeti tudi nevsiljivo oblikovanje domovinskega čuta.

Jože Toporišič je kot avtor obravnavane knjige slovnično gradivo podal in razčlenil tako, da je njegovo delo mogoče imeti za izvirno znanstveno in metodično storitev. Delitev na lekcije, katerih je 49, je zgolj zunanji vidik, pod katerim se skrivajo bistvenejše zadeve. Vsako lekcijo namreč uvajajo krajši dialogi ali zaključeno besedilo. V le-teh gre za življenjske položaje, za katere je z gotovostjo mogoče predvidevati, da se bo porabnik knjige v njih tudi dejansko znašel. Izbira teh položajev daje prednost poslovnemu vsakdanjku ter človekovim potrebam po izobrazbi, kulturi, zabavi in športu. Približno enaka pozornost je posvečena človekovemu družabnemu izživljanju z bližnjikom in z družino ter gibanju po ustanovah, s katerimi ima poprečnik vsakdanje sti-

ke. V tem smislu je dobro, da so lekcije povezane z enimi in istimi »junaki«, katerih življenju sledimo od začetka do konca. Ta pripovedni prijem slovniško problematiko oživlja, hkrati pa ji vtiskuje pečat jezikovne verodostojnosti in življenjske ustreznosti.

Razčlenitev jezikovnega gradiva je prav tako sproščena in domiselna. Zasnova knjige na lekciji, ki predstavlja en sam življenjski položaj, je narekovala mozaično obravnavo slovniških vprašanj. Znanstveno-hermenevtična logika slovenske jezikovne strukture, kakor nam jo podajajo slovnice, je v Toporišičevi knjigi nadomeščena z življenjsko logiko. V njej je sicer ostala normalna pot, ki gre od glasu in črke v skladnjo, vendar je ta pot speljana tako domiselno in z občutkom za mero, da bralca neopazno vodi k cilju. Avtorja seveda zanima slovenski knjižni jezik, kakor se je razvil in uveljavil na slovstvenem, tehničnem, političnem in znanstvenem področju. Ker pa se porabnik ne bo srečal le s slovenščino v javnem življenju, v pisanju ali v tisku, je pravilno, da je podan tudi zgled pogovornega jezika in narečnega besedišča. Učbenik je s tem dobil ustrezno razsežnost, z opozorilom na to plast v jezikovni rabi pa se je njegova praktičnost edino še povečala.

Na isti ravni kot tematična in sistemsko-slovnična ureditev knjige je tudi njena metodična podoba. Toporišičev *Zakaj ne po slovensko?* je prvi zgled učbenika za slovenščino po direktni metodi. Zato je knjigi priloženih šest gramofonskih plošč, na katerih pogovore ali besedila govore izbrani gledališki ter televizijski in radijski napovedovalci. Porabnik ima torej pred sabo ob pisni podobi slovenščine tudi njeno slušno stran. Izgovorni plati jezika je na sploh posvečena velika pozornost. Avtor hkrati z opozorili na enake ali podobne pojave v angleščini celotno fonetično problematiko ponazarja s transkripcijo, ki je v navadi v mednarodnem svetu. Razen te metodične usmeritve je v vseh lekcijah opazno prizadevanje za njihovo notranjo urejenostjo. Ustreznemu uvodnemu besedilu namreč praviloma sledi slovniške raz-



TRETJA LEKCIJA — LESSON THREE

SIDE 1 / TRACK 5 + 6

■ This lesson will teach you the pronunciation of the different Slovene e's. They are all spelled in the same way, viz. e, but they are pronounced in at least three ways. Since they usually differ considerably from the corresponding English sounds, you should listen carefully to the pronunciation you can hear on the records and try to imitate it accurately. At this first stage the most important thing is for you to hear the different e's, the next step is to learn to differentiate them in pronunciation. Then if you listen carefully to the recorded speech and persistently work at your own pronunciation the final result will be a satisfactory pronunciation.

Let's first cover the e that occurs in the combination e/ either at the end of a word or before a consonant. This combination is pronounced just as in the English words 'have, baking'. As usual, if long it is marked with /, and if short with /', and the unstressed one is not marked at all.

e/	p're:j	before, earlier
/e/	'ke:j	eat!
e/je/	g'le:jmo	let us look
šve/ je	v'me:je	laugh!
že/jna	'ze:jna	thirsty
e/je/	g'le:j	look!

lage in slovarska pojasnila (besede, fraze), na koncu pa so vaje, ki sestavine, iz katerih je zgrajena lekcija, utrujujejo in smiselno dopolnjujejo. Metodično porabnost knjige povečujeta pregled slovenske slovnice v tabelarni obliki in abecedni besednjak, v katerem je kakšnih 2000 slovenskih besed. Tudi ta številka ni naključna, temveč izhaja iz avtorjevega prepričanja, da je s toliko besedami mogoče zadovoljiti vsakdanje sporazumevanje med ljudmi. Toporišičeva knjiga *Zakaj ne po slovensko?* je potemtakem zgleden učbenik slovenščine, ki ni le zgolj prilagoditev že znanih jezikovnih dejstev, marveč je nasledek avtorjevih lastnih tako znanstvenih kot metodoloških dognanj. Vse, kar je rečeno, je povedano *clare et distincte*, kar dokazuje, da gre za zasnovo, ki je do tančin premišljena in izdelana. Znanstvena temeljitost in logična preglednost sta hkrati opora za željo, da bi avtor našel založnika, ki bi bil pripravljen objaviti podobne priročnike za tiste, katerim je izhodišče francoščina, nemščina ali ruščina. Knjiga *Zakaj ne po slovensko?* dokazuje, da je na razpolago znanstvenik, ki bi podobno delo opravil na visoki strokovni ravni in s poslušom za metodično porabnost.

Jože Pogačnik, Naši razgledi (odlomek)

Stilne razlike v besednem zakladu knjižnega jezika

Soznačnice kot podlaga za stilne razlike

Možnost za stilne razlike med besedami v besednem zakladu je dana s tem, da ima jezik za označevanje istih pojmov več izrazov. Take izraze imenujemo sinonime ali soznačnice. Za nekatere pojme jezik ne pozna soznačnic, za druge pa jih ima naravnost veliko. Malo jih ima za pojme, ki jih ljudje razmeroma redkokdaj omenjajo v govoru in pisavi, npr. *hrbet* (pri knjigi), več jih pa ima za pojme, ki jih pogosto omenjajo, npr. izrazi za »zakonsko ženo«: *žena*, *zakonska družica*, *baba*, *babnica*, *boljša polovica* itd. Soznačnice pozna jezik v vseh predelih, kjer imamo opravka s pomeni, in sicer v besednem zakladu, v oblikoslovju in v skladnji. V našem sestavku se bomo dotaknili samo soznačnic, s katerimi se srečujemo v besednem zakladu; imenujemo jih leksikalne soznačnice.

Leksikalne soznačnice so lahko vse leksikalne enote, ki imajo enoten pomen, torej besede, npr. *glava* in *buča*, sestavljeni večbesedni izrazi, npr. *dati slovo*, soznačnica k *posloviti se*, in fraze, npr. *iz trte zvit k neresničen*, *izmišljen*.

Soznačni izrazi so zamenljivi, kadar gre za označitev pojma. Če rečemo *buča ga boli*, mislimo isto, kot če rečemo *glava ga boli*. Niso pa soznačni izrazi zamenljivi v vseh okoliščinah, kjer se o pojmu govori ali piše. *Buča ga boli* ne moremo uporabiti v opisu bolezni ali kadar pripovedujemo znanim in neznanim ljudem, in sicer zato ne, ker je izraz *buča* za »glavo« nastal po metafori iz imena za »velik okroglast plod«. Tako izraža *buča* ne ravno spoštljiv čustveni odnos uporabnika za besede do »glave«. V jezi človek reče: *če ne boš tiho, te bom kresnil po buči*, ne moremo pa *bučo* uporabiti namesto glave v zvezi: *žalostno poveša glavo*. Poleg tega se *buča* uporablja samo v pogovornem okolju ali stilu.

S primerjanjem uporabnosti in pomembnosti soznačnic *glava* in *buča* ugotovimo, da so med njima velike razlike. *Bučo* lahko uporabimo v zelo omejenih okoliščinah, *glavo* pa lahko upo-

rabljamo v najrazličnejših besedilih in okoliščinah, npr. v pogovoru, v časopisih, na radiu, v leposlovnih knjigah, v razpravah in drugod. Takih soznačnih zglede bi lahko našeli še veliko. Besede, kot je *glava*, nimajo nobene posebne stilne obarvanosti, zato jim pravimo nevtralne besede. Besede s takimi značilnostmi v rabi, kot jih ima *buča*, pa so stilno obarvane.

Stilne obarvanosti, ki delajo posamezne izraze nenevtralne, so lahko zelo raznovrstne. *Buča* ima, kot smo videli, pogovorno in ekspresivno (čustveni odnos izražajočo) barvo. Če pa z nevtralnimi izrazom *kozarec* primerjamo soznačnico *čafa*, ki se uporablja v primerih, kot je *dvignimo čašo v čast našega dragega gosta*, ugotovimo, da ima *čafa* slovesno stilno barvo. »Snov, s katero solimo hrano«, imenujemo v vsakdanjem življenju in v spisih, ki to življenje opisujejo, *sol*, kemiki pa ji pravijo *kuhinjska sol* ali *natrijev klorid*. Ta dva izraza imata strokovno stilno barvo.

Vsakdo ve, da imajo različna narečja za nekatere pojme različne besede. Skoraj vsako narečje drugače imenuje *krompir*. Najbolj razširjen izraz je *krompir*, ponekod mu pravijo *čompa*, drugod *hruška* ali pa *repica*, *podzemljica*, *krumpiška*, *brnica* itd. Človek se vpraša, ali so taki izrazi tudi soznačnice. Opozoriti je treba, da štejemo za soznačnice samo istopomenske besede v istem jezikovnem sistemu. Ker pa sta knjižni jezik in narečje ločena sistema, takih izrazov ne štejemo med soznačnice. Soznačnice postanejo šele tedaj, ko se prično uporabljati v knjižnem jeziku, in sicer samo s stilno barvo, ki jo imajo v njem. *Hruška* za »krompir« je npr. beseda za koroško narečno barvanje okolja.

Soznačnice, ki smo jih omenjali do sedaj, so stilne soznačnice. Te v besednem zakladu nosijo stilne razlike. Njihov pomen je izredno velik. Kdor hoče dobro pisati in govoriti, jih mora znati uporabljati. Uporaba napačne stilne soznačnice vnese v besedilo nered. Zlasti važna je njihova pravilna raba v lepo-

slovju. Z njimi pisatelji in pesniki večajo in poglobljajo izraznost besedil.

Druga velika skupina soznačnic so pomenske soznačnice. Tudi te označujejo iste pojme; značilne pa so po tem, da se pojmom približujejo s pomensko različnih strani, torej se med seboj razlikujejo po pomenskih odtenkih. Take soznačnice so zlasti posamezni pomeni večpomenskih besed, npr. *izvirati*, *izhajati* v zgledeh *to izvira iz dejstva*, *to izhaja iz dejstva*. Pomenske soznačnice se včasih uporabljajo samo v določenih zvezah, npr. *kostanjev* v pomenu »rjav«, v zvezi *kostanjevi lasje*. Tiste pa, ki nastajajo z novimi pomenskimi prenosi in vnašajo v besedila slikovitost, so hkrati tudi stilne soznačnice, ker imajo če nič drugega vsaj ekspresivne značilnosti, npr. *blato*, *močvirje* v moralnem pomenu.

Tretjo vrsto soznačnic sestavljajo t.i.m. enakovredne soznačnice. To so leksikalne enote, ki si v določeni zvrsti jezika lahko zamenjujejo, ne da bi se pri tem spremenil stil ali vsebina povedanega. Popolna soznačna enakovrednost nastopa v razvitem knjižnem jeziku poredkoma. Kadar pa nastopa, je očitno prehodnega značaja, torej stopnja pred stilno diferenciacijo takih soznačnic ali pa pred pomensko delitvijo. Nekoč je bila *vojna* taka soznačnica k vojski, *ukvarjati se k pečati se*, danes pa stanje v nevtralni skupini besed priča, da je v prvem primeru prišlo do delitve pomena, tako da je *vojna* »oboroženi spopad«, *vojska* pa »oborožene sile«, stilno pa lahko vojska pomeni tudi »oboroženi spopad«. Enakovredna soznačnost pri *ukvarjati se* in *pečati se* pa se je spremenila tako, da je postala prva beseda nevtralna, druga pa starinska.

Nastane še vprašanje ali so soznačnice jezikovnemu izražanju potrebne in koristne ali ne. Odgovor je samo en, in sicer pritrdilen. Brez soznačnic bi jezik cele vrste stvari ne mogel dovolj sočno, učinkovito in živo izraziti. Najbolj pa so uporabne v vsakdanjih pogovorih in leposlovju. Važno je samo to, da jih pisec ali govorec uporabi na pravem mestu.



Sejmarji v Dobu se zbirajo. Posnetek iz leta 1925

Prijetni spomini na sejme v Dobu

Malo je bilo včasih za otroke in odrasle tako težko pričakovanih dnevo, kakor so bili slikoviti vaški semanji dnevi pred prvo svetovno vojno, ki so spremenili enolično življenje na vasi v marljivo vrvenje in kupčije vseh vrst.

V Dobu so bili štirje semanji dnevi v letu. Sejmski prostor je bil v tistem delu vasi, ki so mu pravili »Črna gora«. Tam je bil takrat tudi županski urad z gostilno in špecerijsko trgovino. Gostilni se je po domače reklo »Pri Marinčku«. Ononadstropna hiša v kateri je bila gostilna, je še danes kaj trdna.

Tedanj župan v Dobu se je pisal Zarnik. Poleg župnika Janeza Grčarja je bil najbolj ugledna oseba v vasi in poštenjak, kakor tudi njegova žena, ki smo ji otroci rekli Marinčkova mama. Imela sta dve hčeri in sina, ki je v Ljubljani študiral za živinozdravnika. Mlajša hči Roza je bila moja sošolka in najboljša pevka v šoli. Imela je srebrno čist sopran. Bila bi lepa, a že od rojstva jo je kazila rdeče lisasta polt na obrazu. Starejša hči pa je stregla v trgovini.

Za semenj so začeli postavljati stojnice že dva dni prej. Stale so ob gornjem koncu ceste, spodnji del pa je bil namenjen za živino. V vseh petih dobskih gostilnah so se za semenj dobro pripravili. Klali, kuhali in pekli so za sejmarje, ki bodo prišli po kupčiji ali le iz radovednosti iz bližnjih in daljnjih vasi. Dobro so se tudi založili s pijačo, kajti ob takšnih dnevih imajo obrtniki in kmetje denar in skoraj vsak si privoščijo kozarec vina ali dva in golaž. Na sam semanji dan je bilo po vaških ce-

stah že zelo zgodaj živ žav. Od vseh strani so ropotali vprežni vozovi, na katerih so sejmarji pripeljali kruleče pujske, kokoši in tudi poljske pridelke. V vozove so bili vpreženi konji, voli pa tudi krava, kar pač je tisti kmet premogel. Kmete so spremljale žene, pa tudi kateri od otrok. Mnogi so na semenj prignali vole, krave in teleta, da jih prodajo ter z izkupičkom kupijo obleko zase in za družino in razne potrebščine za dom. Vsak je upal, da bo sklenil dobro kupčijo, seveda so bili potem mnogi razočarani.

Na sejmišču je kmalu zavladał direndaj. Zbrana je bila kaj pisana družba. Še celo nekaj ciganov je prignalo dvojna kljuseta na prodaj. Ponekod se je razvnel glasen prepir za prostor za živino in zadeva se je uredila šele, ko je prišel nekdo iz občine. Nekateri prodajalci so prepustili živino ženam ali otrokom, sami pa so šli v gostilni na frakelj žganja. Nemirno govedo je mukalo, pujski krulili, konji rezgetali, ljudje kričali, hrupa je bilo nič koliko.

Kmalu so pričeli prihajati kupci. Hodili so zravnano, zavedali so se svoje pomembnosti in polne listnice. Za njimi so se pojavili na sejmišču mešetarji, teh nikoli ni manjkalo. Med njimi se najbolj spominjam starega Roka, ki je imel poškodovano desno nogo, jezik pa oster ko britev. Možak je bil doma s trdne kmetije, a je rad tudi postrani kaj zaslužil. Bil je vdovec, a doma je kmetoval že sin, on pa je imel tam le svoj kot. Pri kupčiji je bil Rok vsiljiv in drzen. S hvalo ali grajo za živino ni prej odnehal, dokler si nista kupec in prodajalec udarila

v roke. Njegov priljubljeni mešetarski izrek je bil: »Pu gor, pu dol, pa bo kupčija.«

Prasce, vole ali krave je hvalil kupcu kot cigan svojega konja; prodajalcu je pa tiho na uho naštel vse pomanjkljivosti živali in dodal, naj bo srečen, če živinče proda. Ko je bila kupčija sklenjena, je prodano žival plosknil po stegnu, da je kar poskočila, čeprav je bila utrujena in lačna.

Za tiste, ki so imeli lepo živino in niso pretirano navili cene, je dobro kazalo, tistim pa, ki so za slabo živino zahtevali pretirane cene, pa je semenj seveda prinesel razočaranje. Dobro kupčijo so prodajalci s kupcem in mešetarjem zaključili v gostilni s poštenim likofom. Manj srečni so se pa seveda kisló držali in gnali neprodano živino spet domov.

Na pomladanskem sejmu sta tudi moj oče in mati kupila prašička, ki smo ga potem jeseni zaklali. Izbirala sta dolgo, kajti moral je biti take pasme, da je rad jedel.

Na gornjem koncu ceste, kjer so bile postavljene stojnice, so kramarji ponujali razno blago, kmečko orodje, klobuke, čevlje, perilo, nabožne slike, molke, svetinjice, mašne knjige in druge. Tu je bila ves dan gneča in tudi kupčija je cvetela. Med kramarji ni manjkalo tudi ciganke, ki je prerokovala iz kart, Žida, ki je prodajal sukno za moške obleke in brusarja s škarjami.

Za nas otroke pa je bila najbolj privlačna stojnica, kjer so prodajali razne igrače, trobente, konjiče, orglice, nakit, svetle pipce, pa medenjake in razno drugo sladkarijo. Sicer mi doma niso dali denarja za te dobrote, a vseeno se je splačalo biti tam, saj se je primerilo, da je prišel ta ali oni sorodnik, ki je bil že malo v rožicah, in nam radodarno kupil kaj malega. Predrznejši pobalini so pa tudi kaj izmahnili, saj priložnosti ni manjkalo. A gorje, če je tatu zalotila branjevka. Takoj je začela kričati: »Žandarji! Žandarji!« Pobalini pa seveda v tek, kot bi kurili za njimi.

Skoraj na vsakem sejmu je bil tudi moj stric Andrejka s svojo »Marjanco«. V kakem skritem koticu je enostavno poveznil zaboj, položil nanj številke, zatem pa privlekel iz žepa kocke in okroglo škatlico in začel vpiti: »Alo, le vkup! Pet krajcarjev za en krajcar!« Igralci so se takoj zbrali okrog njega, obenem so pa oprezali za orožniki, ker so bile igre za denar prepevedane.

Stric Andrejka je bil lahkoživec in prebrisanec. Rad je bil dobre volje. Sicer pa je bil poštenjak in dobrega srca. V svojem življenju je veliko potoval po svetu. Bil je samski. Kadar je bil doma, nas je večkrat obiskal in zanimivo pripovedoval o svojih doživetjih po svetu. Radi smo ga poslušali, čeprav smo vedeli, da precej pretirava pri teh svojih zgodbah. Ob nedeljah je pri cerkvi igral svojo priljubljeno »Marjanco«, za denar, ali pa tudi za pomaranče.

Druga nepogrešljiva obiskovalka naših sejmov je bila tudi neka Černivka, ki se je vselej napila, zatem pa ljudi zabavala po svoje. Z možem sta se priselila z Dunaja. On je bil doma iz Doba, ona pa z Dolenjske in je svoje pojoče narečje popolnoma ohranila. Mož je bil upokojen železniški uradnik in invalid. Ker je videl precej sveta, so ga možaki radi poslušali. Bil je precej izobražen in je lepo nemško govoril. Imel je dolgo brado in je hodil s palico. Nekateri so mu rekali — gospod Černivec. Vsakega prvega v mesecu je težko pričakal pokojnino. Takrat sta imela z ženo kar tri dni praznik. On je sicer pil zmerno, a zato se ga je žena bolj nažehkala. Ko je bila »okrogla«, pa je bila zgovorna od sile. Tudi kvantala je v pohujšanje otrok in gospoda župnika.

Včasih je pijana obležala na cesti, pa so jo morali ljudje peljati domov. Mož jo je seveda pošteno ozmerjal. Ona pa mu ni nič ostala dolžna. Tako sta se kregala, malo po slovensko in malo po nemško. Včasih jo je mož tudi nabil s palico, a mu je kaj kmalu ušla po vasi in semu smejala, ker zaradi pohabljenega noge ni mogel hitro za njo. Ko sta zapila denar, je bil v njunem domu spet mir do prihodnjega prvega.

Seveda ni manjkalo na sejmihi tudi romantike. Na stojnici je fant kupil dekletu židano naglavno ruto. Potem jo je pa peljal k drugi stojnici, kjer ji je izbral bombone zavite v rdeč papir z ljubezenskimi verzi. Ko jih je dekle prebrala, sta se oba smejala, zatem pa sta oba odšla v gostilno plesat.

Blizu Mavsarjeve gostilne, ki je bila tudi v dva »štuka«, je bila pa še ena sejmska privlačnost. To je bil šotor, kjer si za pet krajcarjev vstopnine videl, kako so žensko na polovico prežagali. Ta trik sem potem še večkrat videl v Ameriki, ampak tam na deželi je bil to velika novost in zanimivost. Pred šotorom je bila velika slika, ki je prikazovala ves »strašni« postopek žaganja nesrečne ženske. Pri vhodu je sedela čedna, prsata in zelo našminkana ženska

v kratkem krilu in pobirala vstopnino. Poleg pa je stal mlad moški v kričeči obleki in v polomljeni slovenščini vabil gledalce. Okrog je bilo ves dan polno zija. Posebno moških, ki so pasli poglede na lepi ženski in zbijali kosmate šale, na katere se je ona koketno nasmihala. Včasih se je primerilo, da je po koga, ki je predolgo občudoval to babnico, prišla žena ter ga odvedla proč in precej glasno ozmerjala z neumnim oslom. Nam otrokom je veliko zabave nudil tudi Italijan z lajno in ljubko opico, ki je za groš plesala in se lepo zahvaljevala.

Onkraj ceste je bila stojnica, kjer so bili razstavljeni več ali manj vredni dobitki, od katerih si kakšnega zadela, če so se ujele na obročke, ki si jih metal nanje. Vaba je izgledala zelo lahka in enostavna, a le malokateri je bil tako srečen, da je vrgel obroček na dobitok. Vseeno pa je bila od te sejmske privlačnosti mnogo večja tista onkraj ceste, kjer so »babo žagali«.

Ko se je sonce na zapadu nižalo in pošiljalo zadnje žarke na sejmišče, so se ljudje začeli razhajati. Semenj se je bližal koncu. Trgovci in branjevci so začeli pospravljati svojo kramo. Tudi gostilne so se začele prazniti. Zaposneli sejmarji, mnogi težko obloženi z raznimi zavoji in kar precej natrkani, so se ob pomoči svojih žena na županovem dvorišču s težavo kobacali na svoje vozove ter se nato odpeljali proti domu. Tisti, najbolj žejni, so se še med potjo ustavili v kakšni gostilni. Tedaj smo tudi otroci končno prišli na svoj račun. Ko se je sejmski prostor izpraznil, smo planili okrog stojnic ter pobirali razne prazne škatle, pisane papirčke in zaboje. Nekatere od teh sem porabil



Sprevod narodnih noš v Dobu

za čmrlje namesto panjev, ki sem jih ugrenil v krumperski gmajni, manjše pa za razne druge stvari. Našli smo še marsikaj drugega, kar so izgubili branjevci ali sejmarji med tem tudi kakšen krajcar ali groš. Doma pa me je potem mati pošteno okregala, ker sem se ves dan potepal po sejmišču in zamudil celo šolo. Toda kaj je bilo to v primeru z užitkom, ki sem ga imel od sejma.

Še naslednje jutro zgodaj smo se spet otroci zbrali na sejmskem prostoru ter »pospravili« še ostalo šaro.



Gostilna pri Marinčku. Posnetek iz leta 1900

Lojze Kovačič:

Zgodba o zmešanem računanju

Oče: Stoji miza. Na mizi je prt, na prtju skodelica, tvoj medvedek in zraven žlica. Koliko stvari je to?

Sinko: (potihem šteje): Miza, prt, skodelica, medvedek, žlica. Pet stvari!

Oče: Prt vzamem in žlico skrijem. Koliko stvari še ostane?

Sinko: Tri. Miza, skodelica in moj medvedek.

Oče: Žarnica sveti. Pod žarnico stojita dva stola, na teh dveh stolih sedijo dva fantka in punčka. Koliko je to vse skupaj?

Sinko: Šest.

Oče: Vsi trije se strašno prerivajo. Eden izmed fantov odide, ker je jezen in zaspan, in odnese stol. Koliko še ostane?

Sinko: Štiri. Fantek, punčka, stol in žarnica.

Oče: Tedaj pride mama in prinese stol nazaj. Koliko jih je zdaj?

Sinko: Mama, stol, fantek, punčka, žarnica in še en stol. Šest.

Oče: Ena usta so in to so tvoja usta in v njih je žlica in na žlici krompir. Koliko je to?

Sinko: Krompir bom kar pojedel in potem sta samo dve stvari, usta in žlica.

Oče: V avtu je sedem ljudi, en kovček in na strehi avta je kužek. Ne vem, kako je prišel na avto. Ti tudi ne veš? No, povej, koliko je to?

Sinko (dolgo šteje): Deset.

Oče: Dva izstopita, vzameta kovček, pa tudi kužek skoči dol. Koliko jih še ostane?

Sinko: Šest!

Oče: Podpiraš si glavo z roko in poješ pesmico. Koliko stvari je to?

Sinko: Glava, roka, pesmica. Tri.

Oče: Takrat pride mimo konj, na katerem jaha mož, ki ima lok in puško.

Koliko je to zdaj vse skupaj?

Sinko (šteje potihem): Sedem!

Oče premišlja, kaj bi vprašal. Toda sinko pravi: Očka jaz sem zaspan!

Očka ga vzame in odnese v sobo.

Sinko: Očka nosi sinka! Koliko ljudi je to?

Oče: Dva.

Oče položi sinka v posteljo.

Sinko: Koliko je zdaj to? Očka, jaz in postelja?

Oče: Tri.

Sinko: Pa še eden je.

Oče premišlja pa pravi: Ne vem!

Sinko: Spanec. Potem so to štirje!

Oče mu želi lahko noč in gre.

Sinko zavpije: Koliko pa jih je zdaj?

Oče: Štirje.

Sinko: Ne. Zdaj so samo trije: jaz, spanec in postelja. Ti manjkaš.

Lahko noč!

Oče pomisli: No, lepa reč. Zdaj se je naučil tega zmešanega računanja in ne bo miru pred njim. Treba bo pač potrpeti!



Oton Župančič

Predpustna

Ala, kurent, pa zagodi,
pa zapiskaj na piščalko,
da se razvedrilo malko,
da zaplešemo po podi!

A če nočeš, pojdi zbogom
zbogom ali s kozjim rogom;
meni svira dobra volja —
to je muzika najbolja!

Ljudska pesem Kopriva na Krasu

Poredni polžek

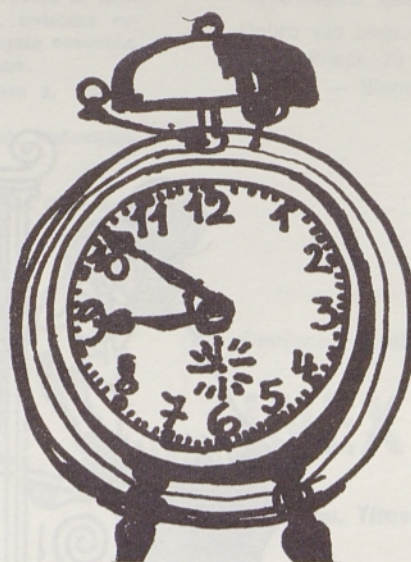
Dilen-dolen-dalen,
polžek nese v malin,
na ta beli kamen.
Mati pogače peče,
polžek nič ne reče,
le po hiši skače.
Mati pogačo jé,
polžek je ne sme.

Jože Šmit

Uganka

Saj jo poznaš,
teče in bije;
fantu za laž
jo očka navije.

(ura)



France Filipič

Naša muca prede

Naša muca sedi na zapečku in ves ljubi dan prede. Kadar prede podnevi in sije zunaj svetlo sonce, prede naša muca samo belo volno, kadar je oblačno, prede sivo ali rjavo, kakršni so pač oblaki. Zvečer, ko zahaja sonce in nam rumena zarja kuka skozi okna, naša muca prede in naprede nič koliko rumene volne, a ko se spravlja-

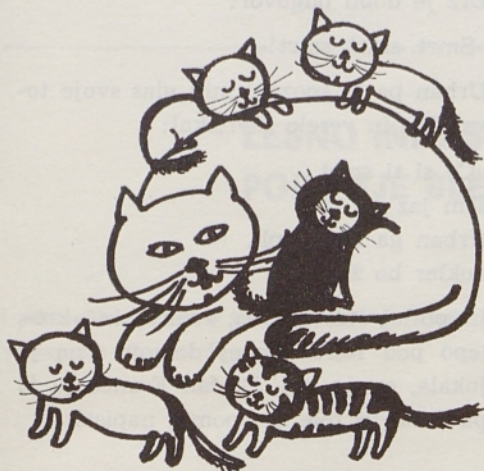
mo spat in je zunaj že temno, naša muca prede črno volno.

Nekoč sem vprašal mamo, kaj pa bo naša muca s toliko volne. Veš, mi je odgovorila mama, vso to volno pripravljajo za male mucke, da jim bo spletla tople volnene kožuščke iz nje. Nekega dne sme zagledal na zapečku pet majhnih muck. Ena je imela na sebi bel kožušček, druga črnega, tretja sivega, četrta rjavega, peta mucka, ki bi pravzaprav morala biti oblečena v rumen kožušček, pa je nosila na sebi takšnega, da so bile na njem vse barve pomešane.

Kako pa to, sem vprašal mamo, da ima tako pisan kožušček?

Ah, je rekla mama, neko noč, ko si ti spal, se je naša muca potepala prav do jutra in potem je čez dan pri preji zadremala in je volne vseh barv pomešala med seboj.

Mlade mucke so rastle in se igrale na zapečku, da je bilo veselje. Ko so nekoliko odrasle, smo jih razdali sosedom. Samo tisto s pisanim kožuščkom smo obdržali.



Matej Bor

Nejevoljni palec

Manja je palec lizala,
lizala
lizala
lizala,
dokler ni palec dejal:
Ne, ne boš me več lizala,
jaz bom odpotoval!

In je res:

V deželo palčkov-dremalčkov.
In ker je bil palec,
ne palček,
je kmalu njih kralj postal.

Pa so k njemu prišli
kazalec,
sredinec,
prstanec
in mezinec
ter dejali:
Sami smo ostali.
Pridi nazaj.
Deklica je obljubila,
da te bo lepo umila
in nikoli več lizala.

Če je tako,
pa naj bo ...
je rekel palec
in vseh pet prstov

se je podvizalo
k Manji nazaj.

Uganka

Črno je oblekel suktnjo
muzikant pred svojo luknjo.
S kljunčkom, ne, le s krilci poje,
v soncu svira jo po svoje.

(murn)

Francè Ponikvar

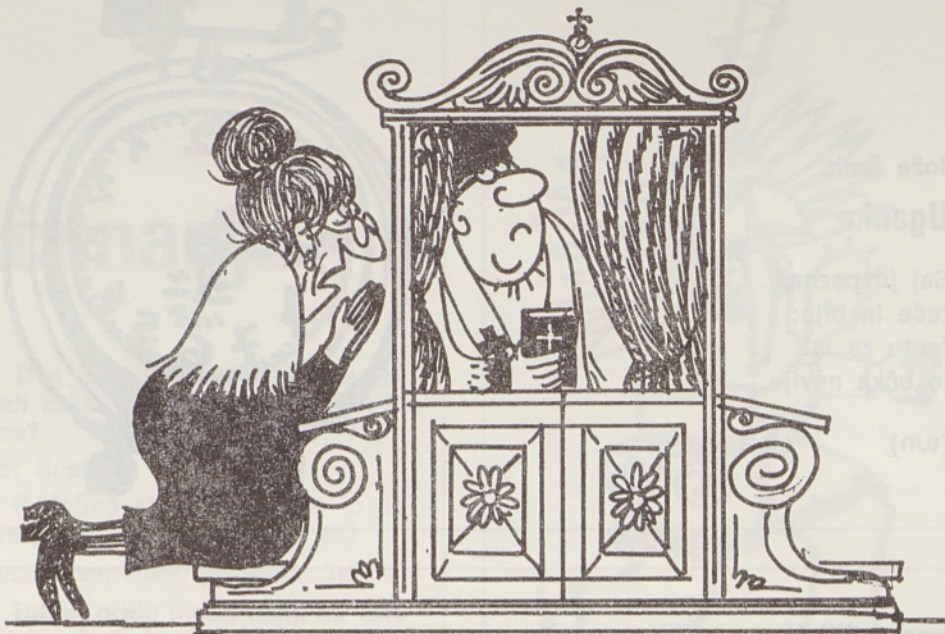
Ribničan

in smrt

Nek Urban iz Ribnice se je bil priženil na Bloke. Delal je rešeta in žlice in vsake sorte süho robo. Ampak, škoda, tudi *cukal* ga je rad. Pa je njegova žena sklenila, da ga temeljito odvadi



— Žena me vara na vsakem koraku. Rekla je, da je bila vso noč pri prijateljici Veri. Pri Veri pa sem bil vso noč jaz.



— Potem sem še enkrat zaklela, ko je Olimpija zgrešila gol.

(iz Pavlihe)

popivanja enkrat za vselej... Zato se je preoblekla v *smrt* in ga šla strašit na križpotje, ko se je ves *rajski* vračal opolnoči iz gostilne proti domu. Spotoma si je prepeval tisto znano ribniško himno, močno vince pa ga je ravno pri križpotju zaneslo s pota proč na zorano njivo in ga vrglo v *jamljič*. Zeblo ga je v roke in v ušesa, ker je brila tista ostra bloška burja, ki ji na Blokah pravimo *matetovka* zato, ker prihaja od ribniških *matetov*.

Urban se je valjal in ril po zorani zemlji in si iz vsega srca želel, da bi se čudežno spremenil v krta in se v krtovi luknji grel in spal vsaj do zore... Tedaj pa se pred njim v luninem svitu prikaže prava, bela smrt z bridko koso

v rokah. Urban se je prvi hip zelo prestrašil, vendar pa je še utegnil vprašati:

»Strina, od kod ste pa vi prišli? Pri Modicu vas nejem nič videl.«

Brž je dobil odgovor:

»Smrt, smrt, smrt!«

Urban pa je spoznal mili glas svoje tovarišice in veselo zavriskal:

»Če si ti smrt, sem jaz pa krt!

Urban ga bo pa pil, dokler bo živ!«

In potlej sta šla oba, »smrt« in »krt«, lepo pod roko skupaj domov. Ona je jokala, on pa pel. Bločan Francè ju je pa slišal in tole za spomin napisal.

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in Evropo,
zaupajte se nam!

TRANSTURIST

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA: LJUBLJANA, Subičeva ulica 1, telefon 20 136, telex YU ALPEX 34528

POSLOVALNICE: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Skofja Loka, Domžale, Piran.

Podrobnejše informacije v ZDA pri

KOLLANDER WORLD TRAVEL, INC. 6419 St. Clair Ave. CLEVELAND, Ohio 44103, USA

Zahtevajte prospekte!

izolirka

LJUBLJANA

PROIZVAJA MATERIALE

Za hidroizolacije

- Bitumensko strešno lepenko
- Ibitol — bitumensko raztopino
- Bitumensko maso za temelje in strehe
- Bitumenske paste za strehe
- Bitumenske kite

Za cestišča

- Bitumenske emulzije
- Rezane bitumene
- Bitumenske mase za fuge

Za antikorozijsko

- Ibitol — lake
- Bitumenske mase za avtomobile

Za termo-akustične izolacije

- Mineralna vlakna
- Styropor
- Kombi plošče

Za elektroizolacije

- Bitumenske mase za kable



**LESNO INDUSTRIJSKO
PODJETJE BLEĐ**

želi vsem Slovincem v tujini v letošnjem letu mnogo uspehov
in zdravja in jih pristrčno pozdravlja!

LIP Bled

GOSTINSKO PODJETJE

LJUBLJANA

ISTRA

Ko obiščete Ljubljano, obiščite tudi nas!

Dobro vas bomo postregli v naši prenovljeni gostilni »ISTRA« — Moša Pijade 28 — in v našem prenovljenem bifeju »RESLJEV HRAM« — Slomškova 9.

Priporoča se kolektiv
Gostinskega podjetja

ISTRA

Ljubljana

Cenjenim rojakom priporočamo

INEX RENT A CAR

Ljubljana, Titova 48, tel. 313-366, 322-581

Poslovalnice v Beogradu, Zagrebu, Karlovcu, Mariboru, Sarajevu,
Mostarju, Bosanskem Brodu, Dubrovniku, Splitu, Zadru, Novem
Sadu in na Reki.

gruda

export
import

kupuje in prodaja na domačem in tujem tržišču ter posreduje
v mednarodnem in maloobmejnem prometu:

- goveda, konje, svinje, perutnino, drobnico, divjačino;
- meso in mesne izdelke;
- jajca, mleko, sir;
- živinsko krmo;
- industrijske rastline in drugo;
- industrijske živilske izdelke.

TRGOVSKO PODJETJE

IZBIRA

LJUBLJANA

nudi v svojih poslovalnicah:

- »Rokavičar«, Titova 17
- »Pionir«, Titova 17
- »Nogavičar«, Nazorjeva 3
- »Jelka«, Miklošičeva 34
- »Maja«, Miklošičeva 10

žensko perilo, pletenine, rokavice, nogavice in oblačila za otroke.

JUGOBANKA

**Jugoslovani,
izseljenci po svetu!**



Prav gotovo veste, da je doba, ko smo varčevali denar doma, za nami, saj imeti denar doma ni varno pa tudi ne gospodarno. Zato zaupajte svoje prihranke Jugobanki, najstarejši jugoslovanski poslovni banki. Ta banka je sklenila sporazum z največjimi bankami v ZR Nemčiji, Avstriji in Švici, s katerimi so jugoslovanskim državljanom zajamčeni ugodnejši pogoji varčevanja.

Jugoslovani, ki so na delu v teh državah, lahko sedaj svoje prihranke v markah, šilingih in frankih dvigajo in uporabljajo tudi v Jugoslaviji, in to pri vseh podružnicah Jugobanke.

Jugoslovani v ZR Nemčiji lahko vlagajo svoje prihranke na dvojezične hranilne knjižice pri vseh podružnicah Bank für GEMEINWIRTSCHAFT AG v Nemčiji.

V Avstriji na dvojezične hranilne knjižice pri vseh podružnicah GENOSSENSCHAFTLICHE ZENTRALBANK A.G. in njenih hranilnicah (Raiffeisen, Landeszentralen in Raiffeisen-Ring-Stellen) in

v Švici na trojezične hranilne knjižice pri SCHWEIZERISCHE DEPOSITEN-UND KREDITBANK in SCHEWIZERISCHER BANKVEREIN.

Obresti na te hranilne vloge so za 0,5 % večje od rednih obresti v teh državah in se obračunavajo v markah, šilingih in frankih.

Če si v Jugoslaviji želite zagotoviti stanovanje, delavnico, kmetijske stroje, avto itd., to lahko storite s kreditom, ki ga dobite pri Jugobanki. Le-ta daje kredite tistim vlagateljem, ki pri njej odprejo devizni račun. Banka daje tovrstni kredit do višine dvakratne dinarske protivrednosti deviznega prihranka.

Za sredstva na deviznih računih obračunava Jugobanka obresti po 6—7,5 %, glede na to ali želite s sredstvi razpolagati ob vsakem času (na vpogled), ali pa jih dvignete šele po določenem času (vezano varčevanje).

Vsa obvestila nudijo poslovalnice Jugobanke, ki so v vseh republiških in poslovnih središčih.

**Izkoristite bančne usluge,
ki vam jih nudi Jugoslovanska banka za zunanjo
trgovino s svojimi poslovnimi enotami
v Jugoslaviji in inozemstvu**





TURISTIČNO TRANSPORTNI BIRO

ZDRUŽENO
ŽELEZNIŠKO
TRANSPORTNO
PODJETJE
LJUBLJANA

s poslovalnicami v Ljubljani, Mariboru, Celju, Pulju in Postojni

- posreduje vse informacije o železniškem transportnem prometu,
- prireja skupinske izlete po Jugoslaviji in v inozemstvo,
- organizira posebne vožnje z motornimi vlaki, posebni vlaki in s posebnimi vagoni,
- prodaja železniške vozne karte, spalnike in ležalnike na domačih in tujih progah,
- rezervira sedeže in oddelke v vlakih,
- preskrbi potne liste in vizume ter menja tujo valuto,
- nudi vse ostale turistične storitve.

FERŠPED, specializirana železniška špedicija

- posreduje vse informacije za prevoze blaga,
- organizira vse špeditorske storitve pri blagovnih prevozih.

POSEBEJ VAM PRIPOROČAMO:

- naše poslovne vlake, ki vam zagotavljajo zelo hiter in udoben prevoz na relacijah Ljubljana—Beograd, Pula—Zagreb, Maribor—Rijeka, Ljubljana—Split. Ti vlaki imajo pri vožnji prednost pred vsemi drugimi;
- avtovlake, ki povezujejo severno Evropo z Ljubljano, v notranjem prometu pa še Ljubljano s Splitom, Beogradom in Pločami.
Potovanje z avtovlaki je udobno in hitro, na cilj pa boste prišli brez truda in spočiti.

Ob obisku svoje domovine prepustite skrb za organizacijo prevoznih, turističnih in špeditorskih storitev našim za to specializiranim organizacijam.